Koninklijke **Oudheidkundige Kring**
van het **Land van Waas**

het verleden draait altijd mee

ANNALEN
DEEL 129

2026

RIK VAN DAELE

De zaak Vermaere

Over de onfortuinlijke politieke carrière van burgemeester van Sint-Niklaas Albert Vermaere

Der Stoff ist ja von Gestern und Heut
(J.W. von Goethe, inleiding tot de *Reineke Fuchs*, 1794)

Dit verhaal begint op 20 februari 2021. Rond 20.30 uur leg ik de telefoon neer. Ik heb zonet aan mijn negentigjarige vader Staf (°9 juli 1931) beloofd om een bijdrage te schrijven over een van zijn weinige politieke mentoren, boezemvrienden, medestanders. Ons telefoongesprek ging over 'De zaak Vermaere' (of De zaak Van Dorpe, als u wilt). Mijn vader liep op een avond eind 1964 of begin 1965 (de tijd vervaagt de details) vanuit de Hoveniersstraat door de Mgr. Stillemansstraat in de richting van de Grote Markt in Sint-Niklaas, toen hij Maurice Luyckx, een van de directieleden van het bedrijf Unigro, ontmoette. Ze knoopten een gesprek aan over de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1964, waarbij Albert Vermaere ruim 3500 voorkeurstemmen had behaald en zijn CVP-partijgenoot Frantz Van Dorpe iets minder dan 500. Mijn vader opperde dat Vermaere evident burgemeester zou worden, wat volgens hem een logisch gevolg van de verkiezingsuitslag was. Waarop Luyckx antwoordde dat hij van zijn goede vriend, de Franstalige christendemocratische minister van Binnenlandse Zaken Arthur Gilson[1] had vernomen dat het Van Dorpe zou worden. Dit is volgens mijn vader 'De zaak Vermaere': het gegeven dat Van Dorpe en niet Vermaere door koning Boudewijn tot burgemeester van Sint-Niklaas werd benoemd. Deze affaire zou diepe sporen laten in de geschiedenis van de stad Sint-Niklaas en in het bijzonder binnen de lokale CVP (Christelijke Volkspartij), de voorganger van de huidige CD&V. Aan een en ander ging een lange interne broederstrijd vooraf, en

1 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/gilson-arthur, geraadpleegd 25.12.2025.

vooral een conflict binnen het plaatselijk Algemeen Christelijk Werknemersverbond (ACW), de koepelorganisatie van de christelijke arbeidersbeweging.

Ooggetuigen uit die tijd zijn er nog nauwelijks. Gustaaf Van Daele is wellicht nog de enige. Bert De Cock, Vincent Foubert, Omer De Mey, Frantz Van Dorpe, zijn secretaris Gaston Burm en vele ACW-ers uit die tijd zijn ondertussen overleden.

Ik heb tijdens (en na) de Covid-19-periode met mijn vader meermaals over een van zijn politieke vrienden gesproken en ontving van hem in 2021 een deel van zijn persoonlijk archief (het andere deel berust reeds in het Stadsarchief Sint-Niklaas), met daarin onder andere vele documenten over Albert Vermaere. In dit archief zitten artikels die mijn vader aan Vermaere heeft gewijd, krantenknipsels, foto's en brieven en vooral veel verkiezingsdrukwerk. Deze efemere drukwerken zijn elders niet altijd bewaard. Bijzonder is een pro-Vermaere-rapport dat tot stand kwam eind mei 1959, enkele dagen voor de parlementaire verkiezingen en waarbij - het kan niet anders - Vermaere zelf de nodige informatie heeft bezorgd op basis van zijn eigen archief. We zijn er na ons onderzoek stellig van overtuigd dat Vermaere het stuk zelf schreef, waardoor de hierin verhaalde geschiedenis een wel erg persoonlijke kleur kreeg. Uitsluitsel brengen over wat in januari 1965, zes jaar later dus, 'De zaak Vermaere' zou worden, deden al deze documenten en bronnen niet (volledig).

Wat bij de grondige lectuur van de documenten duidelijk wordt, is dat Albert Vermaere een leven lang tegenwerking heeft ondervonden. Ik blijf met de vraag zitten of zijn gezondheid iets met de toestand te maken had, een vraag die vandaag de dag nog weinig relevant is, maar waarvan ik vermoed dat het antwoord deels bevestigend is. Wat duidelijk moge zijn: er was niet één enkele 'zaak Vermaere', er waren er vele. Voor een reconstructie van de politieke situatie tijdens de jaren 1950 tot 1970 konden we verder een beroep doen op het Stadsarchief Sint-Niklaas, waar het persoonlijke archief van Frantz Van Dorpe (door zijn zoon Arnold zorgvuldig geordend[2]) wordt bewaard, het KADOC, waar het ACW-archief van het arrondissement Sint-Niklaas is ondergebracht (maar ook het archief van August Cool, de uit Sint-Niklaas afkomstige nationale voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond/ACV) en het regionale weekblad *Het Vrije Waasland* (verder *HVW*). Andere essentiële bronnen zijn de publicaties van Bert De Cock, ACW-voorman en chroniqueur van de Wase politieke geschiedenis en tevens een betrokkene op vele fronten.

2 De stad Sint-Niklaas kocht het archief Van Dorpe eind december 2020-begin januari 2021 voor een fors bedrag aan.

Meteen dient te worden opgemerkt dat zowat alle beschikbare documenten door de spoelmachine van de geschiedenis zijn gegaan. Het persbericht van de stad Sint-Niklaas naar aanleiding van Vermaeres overlijden, de Wikipedia-pagina Albert Vermaere, het zijn droge opsommingen van mandaten en verdiensten. Weg zijn de strijd, de frustratie, de boosheid, de walg ... Mijn eigen positie is fragiel: een literairhistoricus die als 'zoon van' de lokale geschiedenis induikt. De tijd heeft vele zaken verbleekt, maar andere ook gekleurd of verkleurd. Ik nodig andere onderzoekers uit om deze materie met een andere blik te onderzoeken en nog dieper in de bronnen door te dringen. De politieke geschiedschrijving van de stad Sint-Niklaas is - in tegenstelling tot die van de buurgemeenten Lokeren (Hilaire Liebaut en anderen) en Beveren (Fred Smet en anderen) - weinig bestudeerd.

Vooraf ook nog deze algemene beschouwingen. De politiek is vandaag niet beter of slechter dan vroeger, alleen anders door onze kijk op de wereld en de media, want de onderliggende mechanismen blijven. Overal waar macht om de hoek komt kijken, is er strijd. Het staat als een paal boven water dat politici het meest tegenkanting ondervinden in eigen rangen. Onze democratie is een heilig goed, dat zien we in deze door bigtechbedrijven en sociale media gedomineerde trumpiaanse tijden. In het derde decennium van de eenentwintigste eeuw worden we ongefilterd geïnformeerd via de sociale media en post factum door gewetensvolle onderzoeksjournalisten, eersterangsgetuigen van de instrumenten van de macht. Manipulatie, achterkamerpolitiek, verraad, leugen en waarheid, fake news, zelfbeklag, overdrijving, ze worden niet alleen vandaag in de internationale en nationale politiek beoefend, ze waren destijds eveneens aanwezig op elk bestuursniveau, ook lokaal of regionaal.

Deze bijdrage schrijft de biografie van de man die steeds in de schaduw heeft gestaan van diverse andere Sint-Niklase burgemeesters, maar wiens schilderij in de portrettengalerij van de gemeenteraadszaal van het stadhuis hangt (afbeelding 1) tussen dat van zijn voorganger Jozef Van Royen en dat van zijn opvolger Frantz Van Dorpe. We concentreren ons achtereenvolgens op de vele verkiezingen als sleutelmomenten, waarbij de gemeenteraadsverkiezingen van 1958, 1964 en 1970 en de parlementsverkiezingen van 1958 en 1961 centraal staan. De strijd met Frantz Van Dorpe in 1964 is hét sleutelmoment. Vandaar is ook de figuur van Frantz Van Dorpe (Kortrijk 1906 - Sint-Niklaas 1990) essentieel. Er zijn recente biografische publicaties over hem ter beschikking, met name van Vincent Stuer en Jan Creve, en er is de bijzondere uitgave over Van Dorpe onder redactie van Frank Judo, die de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas uitbracht in samenwerking met

Afb. 1 Burgemeestersportret Albert Vermaere in de portrettengalerij van de gemeenteraadszaal van het stadhuis van Sint-Niklaas, geschilderd in 1976 door Karel Mechiels. Stedelijk Kunstbezit stad Sint-Niklaas Inv. Nr. SN.76.51.2. Olieverf op doek, 120 x 90 cm.

het ADVN - archief voor nationale bewegingen (Antwerpen).[3] Daarin kreeg vooral het artikel van Patty De Meester over de burgemeestersjaren van Van Dorpe[4] onze aandacht. Minstens even boeiend was de gelegenheidstoespraak van de Leuvense emeritus hoogleraar geschiedenis Emmanuel Gerard bij de voorstelling van de acta van het Van Dorpe-colloquium op 4 juni 2022 in Sint-Niklaas. In zijn inleiding citeerde hij de typering van emeritus hoogleraar

3 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/van-dorpe-frantz, geraadpleegd 25.12.2025. Opvallend is dat in de tekst van het uitstekende EVB-artikel van Romain Vanlandschoot uit 1998 en herwerkt door Jan Creve in 2024, Van Dorpes Sint-Niklase burgemeesterschap in één enkele zin wordt behandeld. Voor de uitgebreide biografie van Van Dorpe en zijn activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog verwijzen wij naar deze *EVB*-bijdrage en naar Vincent Stuer, *Hoogmoed. Van Verdinaso tot verzet* (Gent: Borgerhoff & Lamberigts, 2020); naar Jan Creve, *Frantz Van Dorpe en het Verdinaso* (Kieldrecht: in eigen beheer, 2021); en naar Frank Judo (red.), *Frantz Van Dorpe (1906-1990). Ondernemer, politicus en zoveel meer. Acta van het colloquium van 12 juni 2021* (Sint-Niklaas/Antwerpen, KOKW/ADVN - archief voor nationale bewegingen, 2022). Daarnaast verwijzen wij ook naar de bijdrage van Dieter Vandenbroucke, "Frantz Van Dorpe en 'de plicht' van iedere Dinaso. Kanttekeningen bij een verzetsman", https://www.belgiumwwii.be/debats/frantz-van-dorpe-en-de-plicht-van-iedere-dinaso-kanttekeningen-bij-een-verzetsman.html, geraadpleegd 16.02.2026.

4 Patty De Meester, "Frantz Van Dorpe, burgemeester van Sint-Niklaas (1965-1976)", in: Frank Judo (red.), *Frantz Van Dorpe (1906-1990)*, pp. 97-107.

geschiedenis van de Gentse universiteit en voormalig provinciegouverneur van Oost-Vlaanderen Herman Balthazar, die Van Dorpe omschreef als *geen politicus van eerste rang of nationale betekenis, eerder een figuur vergelijkbaar met Tony Herbert of Michiel Vandekerckhove, "een subtopper"*.[5] Het nut van de studie van persoonlijkheden zoals Van Dorpe is volgens Gerard dat ze een inkijk geven in 'de reële gang van zaken, zowel voor als (nog meer) achter de schermen'. Dat laatste geldt ook voor de periode die we in deze bijdrage bespreken. De *petite histoire* voor en achter de schermen van gisteren, is op zijn minst even verrassend, verbijsterend, verhelderend, als die van vandaag. Bekentenissen van 'lokale' politici als bijvoorbeeld Jinnih Beels in haar boek *Dansen op een slappe koord*, of mediaposts van Donald Trump op Truth Social op het wereldtoneel tonen hoe macht werkt, dichtbij en veraf, vandaag en gisteren. Ze tonen aan dat je om politiek te bedrijven een zekere hardheid moet hebben.

DE SITUATIE IN SINT-NIKLAAS BINNEN DE CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

Na de Tweede Wereldoorlog was het lokale verenigingsleven in Sint-Niklaas net als overal in België ontregeld en werden nieuwe structuren opgericht. Vaak kwamen nieuwe mensen aan zet.[6]

De Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV) werd vervangen door de CVP.[7] Amand (Amaat) Notenbaert was in Sint-Niklaas vanaf 1944 proost van het ACV. Een voorzitter was er voorlopig niet, maar Marcel De Buysser vervulde de functie van secretaris. Notaris Gerard Meert was voorzitter van de christelijke mutualiteit en Jef Snellings ondervoorzitter. Hendrik Heyman was voorzitter van het politiek comité van het ACW, waarvan Albert Vermaere secretaris was. De KAV (Katholieke Arbeiders Vrouwengilde), VKAJ (Vrouwe-

5 Emmanuel Gerard, "Frantz Van Dorpe en zijn tijd", in *WT. Tijdschrift over de geschiedenis van de Vlaamse beweging*, 81(3), pp. 252-265, m.n. p. 254. https://doi.org/10.21825/wt.85492, geraadpleegd 26.12.2025. Voor Tony Herbert (Lokeren 1902-Kortijk 1959), zie: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/herbert-tony; Michiel Vandekerckhove (Tielt 1909-Kortrijk 2003), zie: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/vandekerckhove-michiel, geraadpleegd 26.12.2025.

6 Voor de kajottersbeweging: Leen Alaerts, *Door eigen werk sterk. Geschiedenis van de kajotters en kajotsters in Vlaanderen, 1924-1967* (Leuven: KADOC, 2004); en voor het ACW in de regio: Kris De Cock, *Gedragen door een ideaal. Een eeuw christelijke arbeidersbeweging in het Land van Waas 1887-1987* (Sint-Niklaas: ACW, 1988).

7 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/katholieke-vlaamsche-volkspartij, geraadpleegd op 16.02.2026. Zie ook Kris De Cock, *Gedragen door een ideaal*, p. 100.

lijke Katholieke Arbeidersjeugd) en KAJ (Katholieke Arbeidersjeugd) hadden weinig invloed en weinig leden. Het ACV had echter de wind in de zeilen. Het ACW had te weinig middelen en personeel in verhouding tot het aantal opdrachten: de propaganda via de eigen pers, de economische activiteiten met onder meer bakkerij *'t Goed brood* en de zorg voor de culturele takken. Politiek waren vooral de inbedding in de CVP van belang en het dienstbetoon van oud-minister, voormalig burgemeester en Kamerlid Hendrik Heyman.

ALBERT VERMAERE[8]

Albert Theodoor Louiza Vermaere (afbeeldingen 2 & 3) werd op 10 november 1910 in Sinaai geboren. Vader Richard was er een bekende meesterschoenmaker. Het gezin Vermaere telde zes kinderen.[9] Na lager onderwijs in Sinaai trok Albert naar het Sint-Lodewijkscollege in Lokeren (1924-1926) en nadien naar het Sint-Jozef Klein Seminarie in Sint-Niklaas (de schooljaren 1926-1927 tot 1929-1930), waar hij in de humaniora de richting Latijn-Grieks volgde (afbeelding 4). Hij had - volgens een van de weinige overgeleverde bronnen - een grote invloed op zijn medescholieren.[10] Van 1930 tot 1932 volgde hij de voorbereidende opleiding filosofie aan het bisschoppelijk Sint-Paulusseminarie in Drongen. Alberts gezondheid liet het niet toe om de eigenlijke priesterstu-

8 Deze biografie is gebaseerd op de notities en al dan niet (anoniem) gepubliceerde artikels van Staf Van Daele, een kopie van dossier pro domo uit het pro-Vermaere-kamp, haast zeker samengesteld door Vermaere zelf (zonder de 43 bijlagen waarvan sprake in het document), verspreide krantenartikelen en de necrologieën na het overlijden van Albert Vermaere in 1993. Zie ook https://www.odis.be/hercules/search2.php?searchMethod=simple&search=Albert%20vermaere, geraadpleegd 16.02.2025. Het dossier werd volgens Vermaere in een brief aan Sint-Niklazenaar en nationale ACV-voorzitter August Cool (wellicht) op diens vraag samengesteld na een bezoek aan diens werkkabinet in Brussel op 13 mei 1959 en afgeleverd op 23 mei 1959. Aan dit geschrift wordt verder gerefereerd als: 'Dossier Vermaere'. Het dossier werd niet alleen aan Cool bezorgd, maar aan 46 personen binnen de CVP (leden van het hoofdbestuur en de nationale leiding). Vermaere hield vier van de vijftig kopieën zelf. KADOC, Archief Cool, BE/942855/147/164. De beide ingekeken dossiers zijn geen identieke kopieën en bevatten verschillen. Hoe verder wij ons in de materie verdiepten, hoe meer we ervan overtuigd geraakten dat Vermaere zelf de auteur van het stuk was, ook al wordt er over hem in de derde persoon geschreven en is de toon soms afstandelijk. Verder konden wij gebruik maken van het archief van Albert Vermaere, ons ter beschikking gesteld door zijn jongste zoon Jozef. Dit archief wordt eind 2026 overgedragen aan het Stadsarchief Sint-Niklaas.

9 Een van hen was Clem(ent), destijds hoofd van de Personeelsdienst van de tot in 1977 zelfstandige gemeente Sinaai, die in 1985 op voorspraak van Anton van Wilderode bij het Davidsfonds een vrije Reynaertbewerking en in 1986 een bewerking van *Karel ende Elegast* publiceerde. In de inleiding door Anton van Wilderode tot de Reynaertbewerking wordt Clement ten onrechte "gemeentesecretaris" van Sinaai genoemd.

10 Hierover getuigt E.H. Louis Borremans in *ic hou*, het *contactblad tussen oud-leerlingen, ouders, leerlingen en vrienden van het Sint-Jozef-Klein-Seminarie* (mei 1959, p. 10).

Afb. 2 Albert Vermaere in 1958.

Afb. 3 Albert Vermaere in 1964.

Afb. 4 Student aan het Sint-Jozef Klein Seminarie, zittend als derde van links. Archief Jozef Vermaere.

Afb. 5 Student aan de Centrale Hoogeschool voor Christene Arbeiders in Heverlee in 1933, staand als vijfde van rechts. Archief Jozef Vermaere.

dies aan te vatten[11]. De evangelische boodschap zou echter steeds richting geven aan zijn leven. Hij volgde de roep van het sociaal apostolaat en trok naar de Centrale Hoogeschool voor Christene Arbeiders in Heverlee, waar hij het diploma van maatschappelijk assistent behaalde. Hij studeerde er in de schooljaren 1932-1933 (afbeelding 5), 1935-1936 en 1937-1938. Van 1 juli tot 1 oktober 1933 liep hij stage bij het Arrondissementswerkersverbond en van 1 januari 1934 tot 1 december 1935 bij het arrondissementssecretariaat van de Katholieke Arbeidersjeugd (KAJ), beide in Sint-Niklaas. In juli 1938 verdedigde hij zijn afstudeerscriptie, *Eerste verpakking der Poeders van het Wit Kruis te Sinaai-Waas*.[12] (afbeelding 6) In dit sociaal bewogen werkstuk analyseerde hij de situatie van het thuiswerk bij vooral middenstandsgezinnen in zijn geboortedorp Sinaai. Vaak ging het om kinderen en jonge meisjes uit grote gezinnen. De conclusie was duidelijk: *De 'wonderbare poeders' vormen te Sinaai een element van conservatisme, van verstarring, zooniet achter-*

11 Wij kunnen deze uitspraak niet verder motiveren. Ze werd door Vermaere zelf in zijn autobiografische stukjes opgenomen (gebruikt o.a. in het zgn. Dossier Vermaere, p. 41; zie n. 8).
12 KADOC, KC10533 https://lib.is/lbsn9939967240101471 /. (37 p.)

Afb. 6 Afstudeerscriptie uit 1938 over het verpakken van de Poeders van het Wit Kruis in zijn geboortedorp Sinaai. KADOC-Leuven.

uitgang op sociaal en economisch gebied.[13] Er werd zes dagen per week elf uur per dag gewerkt. Vermaere laakte verder de lage lonen (van 2,045 frank per uur voor de snelste en 1,09 frank voor de traagste thuiswerksters), de onhygiënische toestanden op vele gebieden, de onzorgvuldige afweging van de doses (er werd met een 'mostaardlepeltje' afgemeten), het gebrek aan sociale bescherming en vooral de geslepen depothoud(st)ers met hun *klein-burgerlijken geest*, die de arme gezinnen uitbuitten voor commercieel gewin. De thuiswerkers werden *uitgebaat - en uitgebuit - door den eersten den besten nijveraar, die de noodige commercieele en economisch-liberalistische scholing heeft gekregen*.[14] Hij besloot zijn werkstuk met een oproep om de noden van de armzalige gezinnen te verbeteren en een einde te stellen aan de grove misbruiken. In het stuk zien we een gedreven, sociaal bewogen maar ook secure student aan het werk.

Op 15 januari 1933 werd Vermaere propagandist van de KAJ van het arrondissement Sint-Niklaas. Zijn collega's noemden hem 'de filosoof' en hij stond (volgens een getuigenis bij zijn afscheid) lachend in het leven. Hij smeet zich ten volle, zonder zich te sparen of aan zijn gezondheid te denken. (afbeelding 7)[15] De ledenaantallen stegen in die jaren snel van 400 naar 1600. In 1936 kwam Vermaere in dienst van het arrondissementeel ACW, waar René Blommaert op dat moment secretaris was. Vermaere werd er verantwoordelijk voor de 'ontwikkelingswerken', de voorloper van wat na de Tweede Wereldoorlog de Katholieke Werkliedenbond (KWB) zou worden. Hij werkte op de propagandadienst van het dagblad *De Tijd* en het weekblad *De Volkswil* (later *De Volksmacht*) en was verantwoordelijk voor 'economische werken' en een

13 A. Vermaere, *Eerste verpakking der Poeders van het Wit Kruis te Sinaai-Waas*, p. 34.
14 A. Vermaere, *Eerste verpakking der Poeders van het Wit Kruis te Sinaai-Waas*, p. 33.
15 Een ode aan Albert Vermaere bij zijn afscheid van de Wase kajotters. Collectie Bibliotheca Wasiana, map 614.

ALBERT VERMAERE

Fugit irreparabile tempus

(Schoon is de jonkheid; ze komt niet weer!)

Ge moet niet denken dat ik U wil overdonderen met m'n kennis van Latijn, want daar is 't zeer pover mee gesteld. Maar de man in kwestie heeft naar 't schijnt vroeger nog Latijn geleerd, en daarom wilde ik hem 't plezier (?) gunnen, dit afscheidskrabbeltje met 'n spreuk in die verheven taal te beginnen. Ik heb ze gevonden onder het uurwerk in de wachtzaal 3e klas van 't station Gent-Sint-Pieters; kijk maar eens. Nu, de tijd die « de man die nooit tijd had » als kajotters-propagandist, heeft doorgebracht, is onherstelbaar heengevloden.

Al z'n kameraden propagandisten noemden hem « de filosoof ». Waarom? In elk geval niet omdat het 'n « droge » was, want als er te lachen viel, was Albert van de partij. En een droomer was 't nog veel minder, want ieder die hem kent, en de Waaslanders in 't bijzonder, weten dat hij wroette voor de K. A. J. zonder zich te sparen, zelfs zonder aan z'n gezondheid te denken.

We zeggen het hier dankbaar : Albert heeft, in de twee jaren dat hij voor de jonge arbeiders van 't Waasland in de bres heeft gestaan, veel en knap werk verricht en z'n vele talenten 100 % in dienst gesteld van de beweging. En in dien dank vanwege de K. A. J. betrekken we ook zijne ouders!

Hij is nu in dienst getreden bij de ontwikkelingswerken van de volwassenen-organisatie. We zijn er zeker van dat hij ook daar zich spoedig zal doen opmerken als een jonge kracht die voor méér in staat is dan voor alledaagsche bureel-karweitjes.

Albert, alle propagandisten, alle kajotters, maar bijzonder de mannen van 't Waasland, wenschen U goed heil in uw nieuwen post!

KAREL.

KAJ. 1936??

aantal studiekringen. Ondertussen was hij in 1939 getrouwd met Julia Arents. Samen zouden ze zeven kinderen opvoeden.

Vanaf 1940 volgde de langdurige Duitse bezetting. Vermaere vluchtte naar Frankrijk. Een postkaartje aan zijn ouders in zijn archief vermeldde dat hij zich op 31 juli 1940 in Saint-Ambroix (Gard, Occitanië, in Zuid-Frankrijk?) bevond. Hij keerde terug en was na de Belgische capitulatie zijn werk kwijt. Hij ging werken bij de ravitaillerings- of bevoorradingsdienst in Waasmunster. In 1941 trad hij op voorstel van Gaston Delfosse (1889-1969), bestuurder van de Sociale Werken en proost van de plaatselijke christelijke arbeidersbeweging van 1933 tot 1944, en na advies van Paul Willem Segers (1900-1983)[16] toe tot het verzet. In de zomer van 1941 werkte hij bij een dienst die onder impuls van de KAJ en de VKAJ was ontstaan om in Duitsland tewerkgestelde jongeren uit het Waasland materiële en morele hulp te bie-

Afb. 7 Publicatie n.a.v. zijn afscheid als kajotters-propagandist in (wellicht) 1935. Collectie Bibliotheca Wasiana, map 614.

16 https://nl.wikipedia.org/wiki/Paul-Willem_Segers, geraadpleegd 26.12.2025 Behaalde in de pas opgerichte Centrale Hoogeschool voor Christelijke Arbeiders in Heverlee samen met onder meer August Cool in 1924 het diploma van maatschappelijk assistent.

den. In hetzelfde jaar was hij in Sint-Niklaas betrokken bij de oprichting van de plaatselijke KWB, samen met René Blommaert, Frans Richard, Willy Van Gerven, Aimé Delacourt, Albert Noppe en Albert Smet. Op 24 februari 1942 overleed ACW-secretaris René Blommaert. Vermaere zou zijn opvolger worden.

Op 5 november 1942 richtte Vermaere in de Wase hoofdstad de Studiekring voor Godsdienstige, Moreele en Sociale Problemen op. Pater Louis, een Gentse ongeschoeide karmeliet die dogmatiek doceerde, trad op als geestelijk adviseur. Men vergaderde in het jongenspatronaat in de Schoolstraat en boog zich maandelijks onder andere over de vrijetijdsbesteding van arbeidersjongeren. Een jaar later waren er in het arrondissement Sint-Niklaas twintig dergelijke groepen actief.[17]

Van 10 november 1942 tot 14 oktober 1944 was hij als 'gewapende weerstander' aangesloten bij de Groepering GL (Geheim Leger), een gewapende Belgische verzetsgroepering.[18]

Bij de bevrijding in september 1944 werd Albert Vermaere secretaris van de vooroorlogse burgemeester van Sint-Niklaas, parlementariër, voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) en van het door hem mee opgerichte Algemeen Christelijk Werkersverbond (ACW), voormalig minister van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg (1927-1932) én schoenmakerszoon Hendrik Heyman (1879-1958),[19] tevens secretaris van het plaatselijke Gildenhuis en van het arrondissementele ACW. Vermaere stond in tijden van ontreddering en hoop ineens in het centrum van de plaatselijke macht in de slipstream van de 65-jarige Heyman. Op 5 juli 1945 was Vermaere een van de stichtende leden van het 'Voorlopig Bestuur' van de plaatselijke CVP-afdeling.[20] Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 24 november 1946 was minister van staat Heyman aanvankelijk kopman, maar hij trok zich onverwacht terug uit het plaatselijke politieke leven. Hij wilde zich, gezien zijn leeftijd, enkel op de nationale politiek concentreren. Vermaere werd onmiddellijk lijsttrekker van de CVP voor de gemeenteraadsverkiezingen na de poll van

17 Kris De Cock, *Gedragen door een ideaal*, pp. 97-98.
18 Archief A. Vermaere, attest tot het verkrijgen van een strijders- en gevangenschapsrente, aangevraagd in 1967. Hij ontving dit attest door de Controlecommissie van Gent I op 21 december 1948. Wat zijn activiteit in dit verband inhield, werd niet gespecificeerd. Hij ontving deze erkenning, inclusief de ermee verbonden uitkering, effectief. Wat we nog wel over Vermaere weten, is dat hij in december 1944 tijdens het Von Rundstedt-offensief drukproeven verbeterde in de drukkerij van *Het Volk*. Dossier Vermaere, p. 42.
19 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/heyman-hendrik, geraadpleegd 26.12.2025.
20 Zie ook Kris De Cock, *Gedragen door een ideaal*, p. 100.

zondag 22 september. Hij werd stemmenkampioen met 863 voorkeurstemmen, vóór Romain De Vidts, die 509 voorkeurstemmen behaalde.

Omdat Vermaeres vader oordeelde dat zijn 36-jarige zoon te weinig politieke ervaring had en de sprong naar het burgemeesterschap volgens hem te groot was, verzaakte Albert aan (de strijd om) het burgemeesterschap, dit ondanks de expliciete vraag van Z.E.H. Amand Notenbaert (Vrasene 1904 - Ledeberg 1959), die sinds 10 november 1944 proost was van het arrondissementeel ACW. Romain De Vidts werd benoemd tot burgemeester van Sint-Niklaas. Lag in deze weigering om de strijd met Romain De Vidts aan te gaan de kiem voor de latere negatieve perceptie in zijn eigen milieu? Albert Vermaere speelde alleszins een vooraanstaande rol binnen de Wase CVP. Hij was in 1946 betrokken bij de lijstvorming in alle 28 Wase gemeenten.

Eén passus uit het Dossier Vermaere springt in het oog. De nieuwe partijformule van de CVP had de opbouw van de partijstructuur via een vertegenwoordiging per stand 'vervangen' door individuele lidmaatschappen. Aanvankelijk scheen het werven van individuele leden in arbeidersmiddens niet echt te lukken en werd de situatie (alleszins in het Waasland) creatief verholpen. Dat leidde later tot volgende commentaar: *Ons Arr. A.C.W. trad tot deze formule toe. Aangezien echter de A.C.W. leden zich individueel niet aansloten bij de CVP zou Vermaere – op bevel van H. Heyman zaliger – geld ontlenen bij particulieren, ten einde een "massa" leden individueel te kunnen aansluiten bij de CVP en aldus het ACW veilig te stellen bij de verkiezingen 1946, 1949 en 1952 (gemeente). De gelden door Vermaere geleend mochten niet in de boekhouding ACW voorkomen.*[21]

In 1947 werd Vermaere onder burgemeester Romain De Vidts schepen voor Volksgezondheid, C.O.O. (het huidige OCMW), Sport en Feestelijkheden. In de zitting van 7 januari legde hij de eed af als gemeenteraadslid en werd hij verkozen tot schepen. In 1948-1949 volgde Vermaere aan de Leuvense universiteit ondertussen cursussen sociale en politieke wetenschappen. Ondertussen nam hij zijn stedelijke taken ter harte. Zo was hij als schepen van Onderwijs samen met burgemeester Romain De Vidts en bestuurster en schepen Yvonne Blommaert-Broeckx (de eerste vrouwelijke schepen van Sint-Niklaas) aanwezig bij een afscheidsfeestje bij de Schoolkolonie *na einde termijn* op 7 april 1949 (afbeelding 8).

21 Archief Staf Van Daele, Dossier Vermaere, p. 2.

Afb. 8 Als schepen van Onderwijs met burgemeester Romain De Vidts en bestuurster en schepen Yvonne Blommaert-Broeckx aanwezig bij de Schoolkolonie op 7 april 1949.

Wegens ziekte kon hij zijn studies in 1950 niet voortzetten. Hij kreeg zware psychische problemen en raakte zelfs gedeeltelijk verlamd. Maandenlang moest hij op halve kracht werken. Hij werd daarom *ontlast*[22] van het secretarisschap van ACW-Waasland en ging werken bij de dienst Studie- en Beroepsoriëntering (SBO) in de Ankerstraat in Sint-Niklaas. Hij was er verantwoordelijk voor het verwerven van gemeentelijke subsidies en de organisatie van schoolbezoeken en leerlingenvervoer en leerde er de problemen van het lager en secundair onderwijs kennen. Bert De Cock volgde hem in maart 1951 op als secretaris van ACW-Waasland.

Vermaere bleef ondertussen schepen van de stad Sint-Niklaas. Het was een bestuursperiode waarin de stad grondig van uitzicht veranderde met de opmaak van de plannen voor de bouw van een stedelijk zwembad, een nieuwe kliniek met materniteit en pediatrie, de aanleg van de Christus Koningwijk en de Don Boscowijk (met speelplein), de modernisering van de stadsverlichting, de oprichting van een jeugdraad en de voorbereiding en start van de verzustering met buitenlandse steden. Vermaere organiseerde vanaf 1948 als schepen van Feestelijkheden in de eerste augustusdagen de jaarlijkse bloemenstoet en 'zomercavalcade', waarvan hijzelf de drijvende kracht was en

22 Het woordgebruik ontlenen we aan Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland. Kroniek 1930-1976* (Zele, 1976), p. 74.

de nooit versagende voorzitter. Deze manifestatie zette Sint-Niklaas tot ver buiten de Wase grenzen op de kaart en lokte tienduizenden bezoekers naar het stadscentrum.[23] Ook de Bevrijdingsfeesten vielen onder zijn bevoegdheid.

Bij de parlementsverkiezingen van 26 juni 1949 verscheen Albert Vermaere voor het eerst op een nationale lijst. In de verkiezingsstrijd werd hij naar voren geschoven als de ijverige arrondissementssecretaris, de trooster van honderden mannen (ik vermoed een verwijzing naar oorlogstrauma's) en de belangenverdediger van het werkvolk.[24] Vermaere stond als vijfde plaatsvervanger voor het arrondissement Sint-Niklaas op de CVP-lijst en behaalde 580 voorkeurstemmen. De CVP won deze door de Koningskwestie gedomineerde verkiezingen met ruim zestig procent van de stemmen (in Sint-Niklaas 55%). De CVP pleitte expliciet voor de terugkeer van koning Leopold III op de troon. Bij de volksraadpleging van 12 maart 1950 sprak 77,78 % van de Wazenaren zich uit voor de terugkeer van de vorst.[25]

Hoe vlotjes de wetgevende verkiezingen van 1949 voor Vermaere ook waren verlopen, het tij zou zich spoedig tegen hem keren. Sinds het einde van de oorlog heersten er binnen de Wase christelijke arbeidersbeweging grote spanningen tussen de vrijgestelden van Sint-Niklaas en die in de rest van het Waasland.[26] In het Dossier Vermaere van eind mei 1959 lezen we over het jaar 1944: *H. Heyman werd "getolereerd" door de beweging, Van Gerven als een minste kwaad meegedragen, Vermaere genoteerd als onbetrouwbaar en De Ryck als de coming-man*.[27] De (complot?)theorie van de groep Vermaere

23 Zie https://www.archiefsintniklaas.be/sites/stadsarchief/files/2023-12/2017_Kroniek_Bloemenstoeten.pdf en https://www.archiefsintniklaas.be/sites/stadsarchief/files/2023-12/2023_Annalen%20126%20%282023%29%20artikel%20bloemenstoeten.pdf (Marleen De Smedt, 'Bloemencorso's in Sint-Niklaas, een korte geschiedenis', in: *Annalen van de KOKW*, deel 126, 2023, p. 255-203; met een portret van Vermaere op pp. 298-299. De auteur noteert: *Vermaere is ontegensprekelijk de bezieler van de bloemenstoeten.* (p. 299).

24 *HVW*, 25 juni 1949.

25 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 62.

26 Een van de voorbeelden is te vinden in het schriftje met de handgeschreven verslagen van het dagelijks bestuur van de arrondissementele CVP van 6/08/1952: de voorzitter, Alfons Tirez, vertegenwoordiger van de vrije beroepen, *meent dat de afdeling St. Niklaas zich veel te weinig onderwerpt aan statuten en het Hoofdbestuur negeert. Dat kan hij niet blijven dulden*. KADOC BE/942855/42/760 Verslagboek van het Hoofdbestuur van CVP, 1948-1953 / https://abs.lias.be/Query/detail.aspx?ID=433138

27 Dossier Vermaere, p. 2. Jurist Willy Van Gerven (Essen 1897-Sint-Niklaas 1969) was vóór de Tweede Wereldoorlog een van de zogenaamde 'drie musketiers' (samen met Paul Orban en Emiel Van Haver); zie https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/de-drie-vlaamse-musketiers en https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/van-gerven-willy, beide stukken van Nico Van Campenhout, geraadpleegd 16.02.2026. Na de oorlog was hij CVP-senator (1946-1958). Tijdens de oorlogsjaren was Van Gerven actief betrokken bij het verzet als hoofd van Sector 20 van het Geheim Leger. 'De Ryck' is Albert De Ryck (1916-1983), de latere burgemeester van Temse en vader van Luc De Ryck, burgemeester van Temse van 1993 tot 2022.

was dat men de macht van Sint-Niklaas binnen de regionale politiek wilde breken. De tactiek was om Vermaere en Van Gerven te isoleren door hen te beletten spreekbeurten te houden, initiatieven te nemen en hen geleidelijk aan uit allerlei besturen te verwijderen. Hendrik Heyman verdedigde zijn eigen medewerkers blijkbaar (volgens het dossier) niet.[28] Deze strategieën zouden later nog meermaals worden toegepast.

Ondertussen kunnen we Vermaeres activiteiten volgen via de lokale pers. Hij leidde de zomercavalcade, was aanwezig op de openingen van braderijen op Driekoningen en in de Nieuwstraat, hij was hoofd van het feestcomité van de ballonfeesten, hij was aanwezig bij wielerwedstrijden en vieringen, onder andere van de harmonie Excelsior en de Wase Kunstkring. Hij gaf diverse lezingen, onder andere over 'Ontsnapt ons de Vlaamse beweging?' en over de geschiedenis en de emancipatie van de arbeiders. De voorlaatste bloemenstoet van de bestuursperiode was voor Vermaere zeker de meest memorabele. Op de dag van de bloemenstoet werd zijn jongste zoon Jozef geboren! Het inspireerde de Amstelveense kunstenaar Toon Noyons tot een fraaie cartoon van Vermaere (afbeelding 9).

Afb. 9 Cartoon van Albert Vermaere door de Nederlandse kunstenaar en Amsterdamse 'Akademiedirecteur' Toon Noyons n.a.v. de geboorte van zoon Jozef op de dag van de bloemenstoet begin augustus 1951. Archief Jozef Vermaere.

Vermaere werd opnieuw tot schepen verkozen na de gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1952. Hij kreeg de bevoegdheden Onderwijs, Schone Kunsten, Sport en Feestelijkheden toegewezen. Hij had zich in de campagne geprofileerd als de kajotterspropagandist, de bezieler van de bloemenstoet/zomercavalcade en van de succesvolle ballonmeetings, de man die de reinigingsdienst moderniseerde en die acties had ondernomen in verband met de

28 De auteur van het lijvige rapport (*Vertrouwelijk verslag over de gebeurtenissen vanaf 1 januari 1958 tot 22 mei 1959, inzake de verhouding van het arr. ACW*) van 48 pagina's van 23 mei 1959, dat in het archief van Staf Van Daele is bewaard, is wellicht Vermaere zelf.

drinkwatervoorziening. Hij focuste ook op zijn inzet voor sportmanifestaties en de ondersteuning van sporters. Op het palmares van die bestuursperiode stond verder de nieuwbouw van de lokalen van de Academie voor Schone Kunsten, wat ademruimte betekende voor de Stedelijke Nijverheidsschool, die hij nieuw leven kon inblazen. In het stedelijk onderwijs werd aandacht geschonken aan het Bijzonder Lager Onderwijs. De stedelijke 'schoolkolonie', aanvankelijk bedoeld voor lichamelijk zwakkere kinderen, werd uitgebouwd tot een centrum voor intellectueel minder begaafde kinderen. Dit initiatief kreeg navolging in het katholiek onderwijs: het Berkenboom-instituut werd de eerste school die deze richting oprichtte. Vermaere deed, zoals in die tijd gebruikelijk, sterk aan dienstbetoon. In arbeidersmiddens, volkswijken en sportmiddens werd hij op handen gedragen. Hij ijverde voor de arbeidersklasse en probeerde de arbeidersbeweging te ontvoogden vanuit een apostolische roeping en een grote dienstbaarheid. Of Vermaere tegen die tijd sterke strategische inzichten had ontwikkeld en over de nodige competenties beschikte om een leidinggevende politieke rol op zich te nemen, kan op basis van de overgeleverde documenten niet worden vastgesteld. Op grond van wat in het vervolg van dit artikel wordt gereconstrueerd, kan deze vraag echter bevestigend worden beantwoord.

In maart 1954 werd het parlement ontbonden en moesten politici opnieuw de strijd met elkaar aangaan om de gunst van de kiezer te verwerven. Bij de lijstsamenstelling bij de CVP liep meer dan een en ander fout tussen de standen. Bij het ACW was verbondssecretaris van het ACV Jef Snellings de gedoodverfde favoriet om na Hendrik Heyman als arbeiderskandidaat te worden aangeduid. Snellings weigerde echter en bij een interne stemming verloor Marcel De Buysser, sinds 1946 verbondssecretaris van de federatie van ziekenfondsen (CM/Christelijke Mutualiteit), het van Albert Vermaere.[29] Opnieuw een mogelijke splijtzwam in latere conflicten … Op 11 april 1954 stond Vermaere op de vierde effectieve en op de tweede plaats bij de plaatsvervangers voor de Kamer. Hij behaalde 2232 voorkeurstemmen, Heyman 2811 en Van Royen 9476.[30] Vermaere raakte niet verkozen.

In 1955 wijzigde het plaatselijke beleidskader van de christelijke arbeidersbeweging ingrijpend door het wegvallen van twee sterke en invloedrijke personen. Op 3 mei werd Amand Notenbaert benoemd tot deken van Ledeberg en op 5 september 1955 overleed secretaris van het ACV-arrondissement Sint-

29 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 74.
30 *HVW*, 28/04/1954, p. 1.

Niklaas Jef Snellings op 42-jarige leeftijd. Notenbaert werd op 11 juli opgevolgd door Karel Van Kerckhove (1927-1983), die reeds de plaatselijke proost van het Gildenhuis was; de tweede door Alfons Maes.[31] Vanaf eind 1957 werd binnen het arrondissementele ACW ook nagedacht over een wissel van de politieke wacht ter vervanging van de oudgedienden, advocaat en senator Willy Van Gerven en kamerlid, minister van Staat en gewezen burgemeester van Sint-Niklaas Hendrik Heyman. Twee zwaargewichten dus, de eerste een zestiger en de tweede de 75 voorbij. Bert De Cock verwoordde het als volgt: *De arbeidersbeweging zoekt naar een type van parlementariër dat de hartslag van de huidige arbeidersbeweging voelt*.[32] Voor de Kamerverkiezingen waren Marcel De Buysser, Omer De Mey en Albert Vermaere de kandidaten van de arbeidersstand, samen met nestor Hendrik Heyman. De Buysser haalde het intern. Op 9 februari 1958 werden de kandidaten via een poll op hun definitieve plaats gezet: 1. Heyman, 2. Van Royen, 3. Van Goey, 4. De Buysser. En dan ineens, deed zich een onverwachte gebeurtenis voor. Op Goede Vrijdag 4 april 1958 stierf Hendrik Heyman, enkele weken voor de parlementsverkiezingen van 1 juni. Voor de opvolger van de vorige verkiezingen, Albert Vermaere, leek de poort naar de Kamer van Volksvertegenwoordigers ineens wagenwijd open te gaan en dat (mogelijkerwijze) voor lange tijd.

Wat er ondertussen tussen Vermaere en de organisatie was fout gelopen, is niet helemaal duidelijk. Op 8 mei 1956 gaf hij, daags na een gesprek met Karel Van Kerckhove, op diens vraag zijn ontslag als beheerder van de N.V. Gildenhuis, zijn *laatst-overgebleven bestuursvereniging van onze organisatie*.[33] In een brief van 18 juli 1959 aan kanunnik Désiré De Swaef[34] sprak hij bevestigend over *mijn "geval"*.[35] Dichter dan een ongedateerde, misschien zelfs nooit verzonden en erg scherpe brief aan "Mijnheer de minister" (Hendrik Heyman) van kort na 18 januari 1958 uit het archief A. Vermaere komen we niet. Hij verweet Heyman een gebrek aan visie en stelde hem verantwoordelijk voor een personeelsgebrek (wat hij bedoelde hebben we niet kunnen achterhalen) binnen de beweging. Tegelijk reflecteerde hij over zijn eigen naiviteit. *Het was de tijd dat ik, laat mij zeggen (indien ik politieke ambities zou hebben gehad) op naïve wijze mijn eigen functie van arrondissementssekretaris heb ondergraven: alle medewerking van de overige vrijgestelden werd*

31 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 79.
32 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 84.
33 Brief van A. Vermaere aan K. Van Kerckhove van 8/05/1956. Archief A. Vermaere.
34 Désiré Johannes De Swaef (1980-1988) was kanunnik van het Sint-Baafskapittel in Gent, professor aan het seminarie in Gent en proost van het ACW.
35 Stuk aanwezig in het archief A. Vermaere.

mij geweigerd, de directeur van sociale werken stak nooit de hand uit om te helpen, te verzoenen of voorkomen, het was de periode dat de jungle, waarin wij nu leven, werd ingeluid. Herhaaldelijk heb ik U daarvoor gewaarschuwd, mijn beklag gedaan, dikwijls op ietwat beschaamde wijze daar ik op persoonlijke manier het grote slachtoffer was geworden ingevolge de diefstallen en de oneerlijkheden door medewerkers op het sekretariaat geplaagd – waarvoor ik niet enkel de morele, maar evenzeer de finantiële gevolgen alleen heb te dragen gekregen. U hebt mij op dit oogenblik nooit gesteund op een wijze dat ik het voelde, nooit mocht ik werkelijk ondervinden dat er een solidariteit was tussen voorzitter en sekretaris. Toen dan ook, het meest onverwacht voor mijzelf, ik van dag op dag werd overgeplaatst naar een andere dienst is mij nooit meegedeeld dat er een beslissing was van de organisatie. Als een hond ben ik vertrokken uit het sekretariaat. Vervolgens als een schurftig schaap ben ik uit alle besturen verwijderd; meer nog werd aan de lokale afdelingen van de arbeiders (KWB, KAV, KAJ) het ordewoord gegeven mij niet meer te vragen als lesgever van studiekringen, enz.[36]

DE ZAAK VERMAERE I (1958)

Voor Vermaeres opponenten was dit evenwel hét moment om met hem af te rekenen, *want er is een dossier Vermaere*.[37] Medestanders spoorden Vermaere aan om te stoppen de *lamme goedzak uit te hangen*.[38] Op 10 april 1958 werd Hendrik Heyman begraven. Vermaere droeg het baarkleed mee na speciale toestemming van de familie, het werd hem eerst niet toegestaan. Op 14 april vond een arrondissementeel dagelijks bestuur van de CVP plaats zonder dat Vermaere als wettige opvolger van Heyman was uitgenodigd. Op 15 april 1958 legde Vermaere in Brussel de eed als Kamerlid af. Twee dagen later werd de Wereldtentoonstelling geopend en nog een week later werden de beide kamers ontbonden nadat Vermaere enkele Kamerzittingen had meegemaakt. De Schoolstrijd woedde volop. Bert De Cock schreef: *Het*

36 Ongedateerde, misschien zelfs nooit verstuurde brief aan Hendrik Heyman van kort na 18/01/1958. Enkele tikfouten werden stilzwijgend verbeterd. Dit schrijven kwam pas op het eind van ons onderzoek aan de oppervlakte. Het geeft meteen nog een mogelijke reden aan waarom Vermaere gemarginaliseerd werd. Hij schreef Heyman dat hij het financieel zeer moeilijk had, onder meer omdat hij persoonlijk verantwoordelijk was gesteld voor kastekorten. Op 18 januari stuurde hij Heyman eerst een andere brief over zijn geweigerde kandidaatstelling voor de Kamerverkiezingen. Deze brief dateert van kort daarna.

37 Dossier Vermaere, pp. 10-11 en verder p. 18, p. 20 etc.

38 Na een cafébezoek van enkele tegenstanders van Vermaere in *De Zwaan* op de Grote Markt op 8 april 1958 was het voor de volgelingen van Vermaere welletjes geweest (Dossier Vermaere p. 10).

drama in A.C.W. en C.V.P. kan beginnen.[39] De eerste zaak Vermaere lag in de wieg.

Ondertussen bleken in de binnenste cenakels van het lokale ACW de kaarten al langer geschud. Volgens het Dossier Vermaere zou Hendrik Heyman de Kamerlijst hebben aangevoerd, maar na één tot twee jaar ontslag nemen ten voordele van Marcel De Buysser, die vierde effectief en eerste plaatsvervanger zou worden. Willy Van Gerven zou op de Senaatslijst vervangen worden door Lokerenaar Albert Smet.[40] Albert Vermaere zou van de Kamerlijst verdwijnen, net als van de lijst van de gemeenteraadsverkiezingen later in oktober 1958. De reconstructie van de lijstvorming voor de Kamerverkiezingen in de januaridagen van 1958 leest als een thriller. Tussen 6 en 13 januari werden Heyman, Van Gerven en Vermaere als arbeiderskandidaten door verscheidene CVP-afdelingen voorgedragen. Op 13 januari om 14 uur bezocht Vermaere proost Van Kerckhove, de opvolger van Notenbaert. Uitkomst van het gesprek was dat Vermaere zich zou *reserveren* voor de gemeenteraadsverkiezingen, gezien de wankele gezondheidstoestand van burgemeester Romain De Vidts (die een beroerte had gekregen). In de daaropvolgende twee dagen zou ook Omer De Mey zich terugtrekken, wellicht onder druk van zijn 'chef' De Buysser. Vermaere wilde op 16 januari terug in de race stappen omdat hij van oordeel was dat de gemaakte afspraken niet gehouden waren. Op 18 januari werd Vermaeres kandidatuur verworpen omdat ze te laat zou zijn ingediend, dit nadat men er zich van vergewist had dat hij niet met een scheurlijst zou opkomen. De arbeidersvertegenwoordigers waren kwaad omdat Vermaere zonder enig verzet had toegegeven: *Gij hebt Uw doodsvonnis getekend*, gaven enkelen hem op straat na.[41] Op de dag dat Vermaere in de Kamer van Volksvertegenwoordigers in Brussel de eed aflegde (15 april) was er 's avonds arrondissementeel hoofdbestuur van de CVP in Sint-Niklaas. Bert De Cock gewaagde er van een *dossier Vermaere*.[42] De avond werd besloten met de uitsluiting van Vermaere. Op 17 april groeide het arbeidersprotest tegen het sturen van de onpopulaire De Buysser naar de Kamer en tegen het gebrek aan inspraak binnen de duistere partijstructuren. Het resultaat daarvan was dat De Buysser zich terugtrok ten voordele van De Mey. De carrousel draaide onophoudelijk en leek onbestuurbaar.

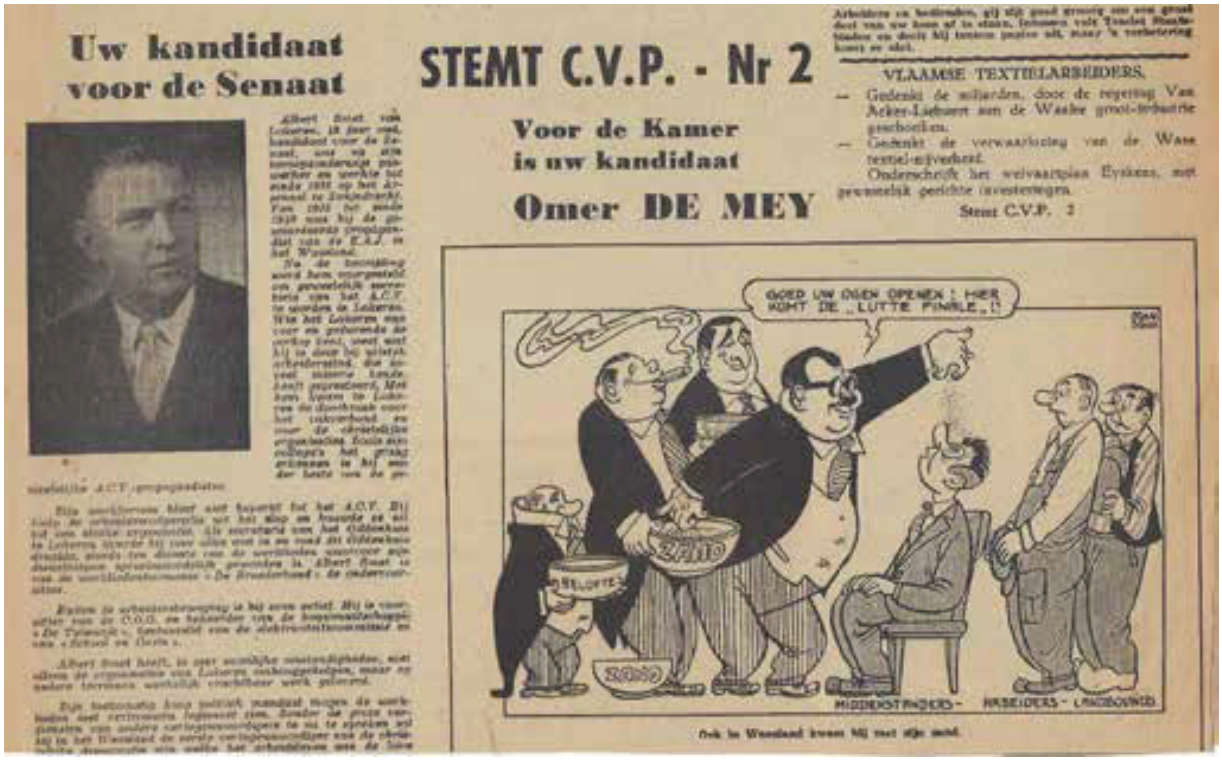
39 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 84.
40 Vader van minister van staat Miet Smet (1943-2024). Zie https://www.odis.be/hercules/toonPERS.php?taalcode=en&id=4055
41 Dossier Vermaere, p. 8.
42 Dossier Vermaere, p. 11.

Wat was er ondertussen gebeurd? Het ACW-hoofdbestuur bevestigde eerst zijn vertrouwen in Marcel De Buysser, maar die trok zich terug ten voordele van Omer De Mey. Het CVP-hoofdbestuur ging met deze demarche niet akkoord, plaatste Vermaere op plaats drie, na Jozef Van Royen en Frans Van Goey, en Omer De Mey op vier. Er tekenden zich volgens Bert De Cock binnen de arbeidersgroep twee strekkingen af: de ene was de *statutaire* groep (de betaalde vrijgestelden binnen de beweging), die het opnam en campagne voerde voor Omer De Mey; de tweede groep, pro Vermaere, werd gesteund door de niet-vrijgestelden, maar ook door de andere standen (de landbouwers, middenstanders en vrije beroepen) en het weekblad *Het Vrije Waasland*. Sinds eind 1957 was er een breuk gekomen tussen dit lokale, bij de bevrijding in 1944 gestichte weekblad van drukker-uitgever en oud-schepen Maurice Van Haver, en de christelijke arbeidersorganisaties. Volgens Bert De Cock (in 1976) deed Van Haver zich *a-sociaal* voor.[43] Pas in 1959 zou het weekblad onder het bewind van Van Haver terug de lijn van de CVP volgen en dit tot de overname van het blad door de heren D'Hondt en De Jaegher in 1961. Chroniqueur van de Wase politiek Bert De Cock was summier en liet omtrent Vermaere nauwelijks in zijn kaarten kijken: *Het feit dat het A.C.W. twee nieuwe mandatarissen gelijktijdig voorstelt, en nog wel twee uit zuivere arbeidersrangen en van buiten Sint-Niklaas, speelt hierin ongetwijfeld, doch niet uitsluitend, een rol.*[44]

Tussen 20 en 27 april 1958 vonden in diverse Wase dorpen vergaderingen van de lokale ACW-afdelingen plaats. Telkenmale werd er gesproken over een *dossier Vermaere*, dat nergens werd geopend, laat staan besproken. Volgens het Vermaere-rapport werd Vermaere gepresenteerd als verrader van de arbeiders en liet men geloven dat er mét Vermaere geen samenwerking met de CVP meer mogelijk was. Het rapport besloot: *De fase der moties deed het prestige der vrijgestelden, die er aan deelnamen, gevoelig dalen. Voor Vermaere was het tenslotte een publiciteit, waarbij zijn meest intieme leven op straat werd gegooid, ook door vrijgestelden, die bij het korps der bestuursleden en bij het publiek, als vrienden van Vermaere bekend stonden.*[45] Ondertussen werd er op steeds hoger niveau onderhandeld. Het kwam uiteindelijk niet tot een vergelijk. De strijd zou openbaar uitgevochten worden.

43 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 87.
44 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 85. Het gaat om Albert Smet uit Lokeren en Omer De Mey uit Sint-Gillis-Waas.
45 Dossier Vermaere, p. 19.

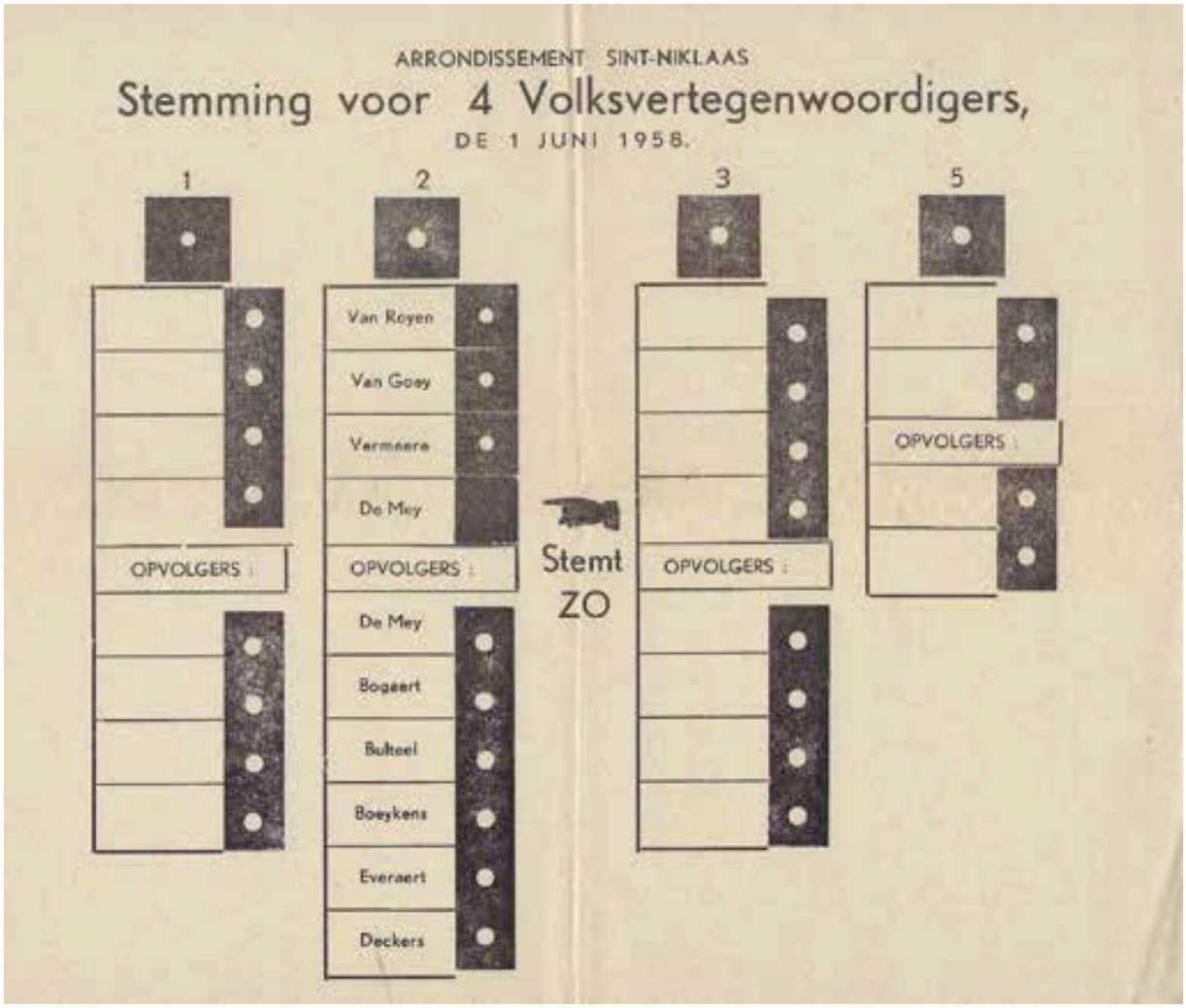
Een cruciale dag werd 24 mei 1958. Die dag was *De Volksmacht*, het *Weekblad van de Christelijke Arbeidersbeweging* (met Bert De Cock als verantwoordelijke uitgever van de plaatselijke pagina's) verschenen. Op de lokale pagina's prijkte enkel een stuk van Omer De Mey ('Alles staat op het spel.'), ondertekend als *arbeidersvertegenwoordiger op de Kamerlijst* (p. 11). Op pagina 12 volgde een stemadvies voor *Onze Kandidaten*, ondertekend door *Uw Arrondissements A.C.W.-Hoofdbestuur*. Uitgelicht waren Omer De Mey voor de Kamerlijst als *pensioenafgevaardigde Waasland/vierde plaats op de Kamerlijst* en Albert Smet, *secretaris A.C.V. gewest Lokeren/derde plaats op de Senaatslijst*. Naar Albert Vermaere was het vruchteloos speuren. Hij werd doodgezwegen, hoewel hij als ACW-er op de lijst stond. Hetzelfde gebeurde in het *Verkiezingsblad* van *Dat moet veranderen..*, het *Halfmaandelijks orgaan van het Christelijk Werkersverbond - Arrondissement St-Niklaas* van 27 mei 1958 met als verantwoordelijke uitgever G. Van Landeghem uit Sint-Gillis-Waas. Op pagina 1 en 2 werd het beleid van de socialistische eerste minister Achilles Van Acker gehekeld (met de hulp van een cartoon van de uit Sint-Niklaas afkomstige (in Gentbrugge geboren) Marc Sleen – afbeelding 10[46]).

Afb. 10 Cartoon van Marc Sleen in Dat moet veranderen.., het Halfmaandelijks orgaan van het Christelijk Werkersverbond - Arrondissement St-Niklaas van 27 mei 1958.

46 De tekening verscheen oorspronkelijk in *Het Volk* van 20 mei 1958. (Met dank aan Yves Kerremans.)

Bij het kopje op pagina 3: *Uw kandidaat voor de Kamer* stond alleen de naam van Omer De Mey (en niet die van Vermaere, die wordt verzwegen). Op pagina 4 stond een *Oproep tot alle christelijke arbeiders van het Waasland*. Er werd in het artikel op gewezen dat de kandidaat van de arbeiders slechts op de vierde plaats was gezet, dit terwijl een kandidaat op plaats één een garantie voor succes was. Hendrik Heymans foto vergezelde vijf weken na diens dood een uitgelicht stuk over Omer De Mey uit Sint-Gillis-Waas, ondertekend door *Het Hoofdbestuur ACW*. Eronder een stemadvies: *Zo stemt gij praktisch en goed*, met een wijsvingertje bij de naam De Mey, maar niet bij de naam Vermaere (afbeelding 11). In Sint-Niklase arbeiderskringen moet dit ongetwijfeld bijzonder slecht zijn gevallen.

Afb. 11 Verkiezingsdrukwerk in Dat moet veranderen.., 27 mei 1958.

Op 24 mei werd een studiedag voor de *wijkmeesteressen van de K.A.V. te Gaverland* gebruikt om propaganda te voeren voor De Mey en Smet. Zeven dagen vóór de verkiezingen sloeg de sfeer om. De Sint-Niklase afdeling Kristus Koning van de KWB besliste om alle wijkmeesters van de stad samen te roepen en een propagandapamflet pro Vermaere op te stellen. De mobilisatie bracht vijftig wijkmeesters bijeen. De afdeling Don Bosco was niet uitgenodigd en de plaatselijke verantwoordelijke probeerde de vergadering zelfs te verhinderen. 's Avonds kwamen diverse Wase Vermaere-getrouwen, niet-vrijgestelden die in de Middenraad[47] zetelden, in de Richard Van Britsomstraat boven de 'Stedelijke Akademie' bijeen om de toestand te bespreken.[48]

In de notities van de vergadering[49] werd het feit gehekeld dat er krachten waren die 'volksvriend' Bert Vermaere wilden kelderen tegen de standregelen in en die *met het geld van alle aangesloten leden een persoonlijke actie voeren voor een andere kandidaat*. Dit door middel van 20.000 plakzegels, 50.000 modelstembrieven en 20.000 extra exemplaren van *De Volksmacht*. De wijkmeesteressen van de KAV kregen daarenboven een spreekbeurt *Stemt voor Kandidaat X* opgedist. Vijf bestuursleden van de christelijke arbeidersbeweging, allen KAJ-ers, gaven op 24 mei schriftelijk aan dat ze de beslissingen van het hoofdbestuur van het ACW niet aanvaardden omdat ze de besluitvorming ondemocratisch en autoritair vonden.

Onmiddellijk werden de persen van *Drukk. M. Van Haver, St-Niklaas* aangesproken voor een pamflet. De *Onbetaalde propagandisten* laakten daarin de *zeer sterke propagandamachine* die in gang was gezet *om op 1 juni e.k. de Heer VERMAERE te doen sneuvelen op de C.V.P-lijst …* Er werd gebruikgemaakt van termen als *laster en eerroof* en er werd gevraagd (*zonder medeweten* van Vermaere) hem terug naar het parlement te sturen. Vermaere werd geframed als *vader van 7 minderjarige kinderen* en *Volksvertegenwoordiger-opvolger van Heer H. Heyman zaliger*. (afbeelding 12)

---

47 *'De Middenraad' treft alle maatregelen die hij nodig acht in het belang van het Arrondissementswerkersverbond; richt al de nuttige diensten in; regelt de samenwerking met de andere standsorganisaties; bepaalt de algemene gedragslijn ten overstaan van de openbare besturen, de politieke organen en bij het nationaal A.C.W.; bekrachtigt de kandidaturen op politiek vlak* en is naast het Congres, het Hoofdbestuur, het Uitgebreid Hoofdbestuur en het Dagelijks Bestuur een van de vijf statutaire organen van het ACW. Zie Bert De Cock, *Onze beweging in Waasland. Activiteitenverslag aan het A.C.W.-Congres 14-15 december 1963* (Sint-Niklaas, 1963), p. 6. Deze tekst lijkt ons toepasbaar op de situatie in 1958.

48 Diverse stukken in het archief Staf Van Daele. De enige vrijgestelde die was uitgenodigd door Vincent [Foubert] was Staf Van Daele.

49 Archief Staf Van Daele, handgeschreven notities.

ALBERT VERMAERE,
vader van 7 minderjarige kinderen,
Volksvertegenwoordiger-opvolger
van Heer H. Heyman zaliger

Een zeer sterke propagandamachine is aan het rollen gebracht om op 1 juni e.k. de Heer VERMAERE te doen sneuvelen op de C.V.P.-lijst voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Geen enkel middel wordt ongebruikt gelaten: laster en eerroof, alle middelen zijn goed om hem te treffen.

Gij kent die man.

HIJ SPRAK TOT U : Sinds 25 jaar (als bediende van het Gildenhuis) is hij bij u geweest op de duizenden vergaderingen in onze gildenhuizen, in onze sportlokalen en volkswijken, bij rampen en feesten in gans het arrondissement.

GIJ HEBT HEM GESPROKEN, ten allen tijde, nooit was het hem te vroeg of te laat. Steeds bleef hij eenvoudig en volks.

GIJ HEBT ERVAREN dat hij nooit voor zichzelf, doch altijd voor anderen heeft gezorgd : hij is een levend voorbeeld van **ONBAATZUCHTIGHEID.**

Wij, ONBETAALDE PROPAGANDISTEN, zonder medeweten van de HEER VERMAERE, VRAGEN U

stuur hem terug naar het parlement !

Uw stem beslist daarover.

Wij hebben geen geldmiddelen voor de propaganda, wij hebben alleen onze VRIJE GEDACHTE, onze oprechte overtuiging, onze solidariteit met IEMAND die steeds als IDEALIST tussen ons heeft gestaan en gewerkt. **VERGEET NIET**... hij is sinds

— 25 jaar bediende in de christelijke arbeidersbeweging (Gildenhuis, Sint-Niklaas) ;
— Stichter van de KWB-Waasland (tijdens de moeilijke oorlogsjaren) ;
— Sinds 12 jaar Schepen te Sint-Niklaas;
— Sinds 8 jaar op de Kamer van Volksvertegenwoordigers : 4e effectieve plaats en 1e suppleant;
KAMERLID SINDS HET OVERLIJDEN VAN DE HEER HENDRIK HEYMAN.
— De voorzitter en bezieler van de tot in het buitenland beroemde Bloemenstoet en Zomercalvacade.
— Voorzitter van Sporta voor het Waasland en de provincie Oost-Vlaanderen.

ZULKE MAN ZAL NIET VERDWIJNEN ! RECHTVAARDIGHEID ZAL ZEGEVIEREN OP 1 JUNI.

INWONERS VAN HET WAASLAND WIJ REKENEN OP U!!

Stemt achter de naam VERMAERE (niet boven de lijst).

3e plaats op lijst C. V. P. 2

Onbetaalde propagandisten

DRUKK. M. VAN HAVER, ST-NIKLAAS

Afb. 12 Kiespropaganda Kamerverkiezingen 1958.

« WIJ EISEN ALBERT VERMAERE »

Op alle mogelijke wijzen maken de christelijke arbeiders van Waasland hun dwingende eis bekend. Hier hebben ze hem neergekalkt op het asfalt vóór het Gildenhuis te Sint-Niklaas. En met het geld van de christelijke arbeiders gaan ze daar voort met verdeeldheid te zaaien in de christelijke rangen, niettegenstaande de grote ernst van de toestand.

Elke kristelijke arbeider trekt er de konklusie uit en neme zijn verantwoordelijkheid op ten voordele van de rechtvaardigheid.

Afb. 13 Verhitte kiescampagne 1958. HVW van 31 mei, p. 4.

De sfeer in de stad was verhit. Twee dagen later, op 26 mei, had Vermaere een *eigen waakdienst* geïnstalleerd, die niet kon verhinderen dat voor het Gildenhuis de naam van Vermaere werd geschilderd (*Wij eisen Vermaere*). Dit leidde tot een foto in *HVW* met een *betreurenswaardig onderschrift*.[50] (afbeelding 13) Op 29 mei werd een dossier pro-Vermaere over de houding van het arrondissementeel ACW opgemaakt en overgemaakt aan CVP-voorzitter en vertegenwoordiger van de vrije beroepen Alfons Tirez en aan nog ruim veertig andere CVP'ers.[51] Op 30 mei, twee dagen vóór de verkiezingen, werden de

50 Dossier Vermaere, p. 31. Zie *HVW* van 31/05/1958, p. 4, met als tekst: *Op alle mogelijke wijzen maken de christelijke arbeiders van Waasland hun dwingende eis bekend. Hier hebben ze hem neergekalkt op het asfalt vóór het Gildenhuis te Sint-Niklaas. En met het geld van de christelijke arbeiders gaan ze daar voort met verdeeldheid te zaaien in de christelijke rangen, niettegenstaande de grote ernst van de toestand. Elke kristelijke arbeider trekt er de konklusie uit en neme zijn verantwoordelijkheid op ten voordele van de rechtvaardigheid.*

51 Zie n. 8.

afb. 14 Kiespropaganda Kamerverkiezingen 1958.

afb. 15 Volksunie-pamflet, Kamerverkiezingen 1958.

'sleutels Vermaere' (de sleutel maakte deel uit van de CVP-verkiezingsstrategie) gelanceerd. Stad en dorp kregen extra verkiezingsdrukwerk in de bus. (afbeelding 14) De onenigheid werd door andere partijen opgemerkt. Het pamflet van Vermaere was voor de Volksunie de aanleiding om een pamflet met twee vechthanen uit te brengen, met als titel "Waar is de C.V.P. eenheid?" en een oproep om op lijst *Nr 5* te stemmen, *DE VOLKSUNIE ter zege!*. (afbeelding 15)

De titanenstrijd tussen De Mey en Vermaere resulteerde tijdens de verkiezingsdag van 1 juni in een monsterscore voor beide Kamerkandidaten (9968 voorkeurstemmen voor De Mey en 9856 voor Vermaere), waardoor de beide kopmannen Van Royen en Van Goey in de schaduw bleven staan. Vermaere bleef dus parlementariër, maar de verhoudingen waren volledig verzuurd. Het gif zou nooit meer wegtrekken …

Wellicht trok dat ook niet weg tijdens de publieke hulde van de verkozenen de woensdag na de verkiezingen. De stoet vertrok aan CVP-lokaal *'t Wiel* op de Grote Markt en trok door de belangrijkste straten van de stad, onder aanvoering van de Koninklijke Harmonie Excelsior en de muziekmaatschappij van Eksaarde (voor Van Goey en Smet). De meeste aanwezigen hadden een foto van Vermaere op hun hoed gespeld. Terug in *'t Wiel* volgde een balkonscène. Na enkele speeches en na de tonen van de Brabançonne en de Vlaamse Leeuw steeg uit de *opeengepakte massa* […] *één machtige kreet: "Vermaere", "Vermaere". De nieuw verkozen volksvertegenwoordiger werd door sterke arbeidershanden omhooggetild en gevolgd door een onzagelijke* [sic] *menigte, triomfantelijk naar het Gildenhuis gedragen. Overal stegen vreugdekreten op, aan het adres van deze onvergetelijke volksvriend uit de arbeidersrangen, Albert Vermaere. Ontroerende ogenblikken beleefden wij toen wij bemerkten hoe elkeen zich verdrong rondom de volksvriend: oude moedertjes, jonge mensen, stoere arbeiders, allen kwamen zonder schroom en drukten hem met een gelukkige lach op het gezicht de hand.* Vermaere riep in afwezigheid van de tenoren van het Gildenhuis op om de eenheid te bewaren en *kleine meningsverschillen* te overbruggen.[52]

De strategieën uit 1958 blijken ook vandaag nog te werken. Complottheorieën over 'dossiers', het dreigen om zaken te laten uitlekken, een felle strijd tussen kemphanen, waardoor andere kandidaten en partijen in de schaduw komen te staan ...

Na de verkiezingen van 1 juni was het stof niet gaan liggen. In *De Volksmacht* van 14 juni 1958 werd een artikel gehekeld uit *HVW* van 31 mei, de dag vóór de verkiezingen, waarin verantwoordelijke uitgever Bert De Cock, die een personenkiespropaganda had gevoerd (o.a. voor De Mey en Smet), stevig werd aangepakt. *HVW* kwam op 21 juni in een anoniem stuk – ongetwijfeld van de hand van hoofdredacteur Maurice Van Haver – terug op de zaak, waarin het blad het verwijt kreeg een open brief van Omer De Mey niet te hebben gepubliceerd. De anonieme brief, met verzendplaats Sint-Gillis-Waas, was echter gepost in Sint-Niklaas en volgens de hoofdredacteur geschreven op *een schrijfmachine, die in het Gildenhuis gebruikt wordt*. Het artikel op de frontpagina met als titel 'Broodroof' laakte opnieuw *de schandelijke manier waarop de hoofdredacteur van De Volksmacht een persoonlijke kiespropaganda voerde*. De conclusie luidde: *Albert Vermaere was te gaarne gezien, en daarom moest hij verdacht gemaakt en beklad worden door onverantwoor-*

52 *HVW* van 31/05/1958, p. 4.

delijke personen. Verleden jaar Staf Van Daele, heden Albert Vermaere, … welke volksvriend zal morgen vallen onder de afgunst van degenen die hun verheven zending van leider der arbeiders reeds lang verbeurd hebben.[53]

Het gevolg van de interne politieke crisis binnen de CVP was dat Bert De Cock en Gustaaf Van Landeghem (in de woorden van Bert De Cock) *uit de bestuursorganen van de partij* werden *gestoten, zaak die in april 1959 nog niet opgelost is*. *De Cock wordt zelfs gerechterlijk vervolgd door Vermaere, omwille van de voor de A.C.W.-kandidaten gevoerde propaganda. De klacht wordt door de procureur zonder meer geklasseerd.*[54] Elders komen we te weten dat de klacht ging over de *namaak van de CVP-stempel*.[55] (afbeelding 16 en 17.) Wellicht werd de klacht ingediend door arrondissementeel CVP-voorzitter Tirez.

Afb. 16 CVP-stempel op verkiezingsdrukwerk voor Omer De Mey en Albert Smet, Kamerverkiezingen 1958.

CHRISTELIJKE VOLKSPARTIJ
ARR. ST. NIKLAAS

Het arrondissementeel hoofdbestuur van de Christelijke Volkspartij van het Land van Waas stelt vast dat door sekere onverantwoordelijke personen propaganda wordt gevoerd om voor bepaalde kandidaten van Kamer, Senaat en Provincie te stemmen. Dit is namelijk geschied onder omslagen die de stempel dragen van de C.V.P.

Dit is kortweg **MISBRUIK VAN VERTROUWEN.**

Het arrondissementsbestuur tekent tegen deze handelwijze een verontwaardigd protest aan. Alleen het arrondissementsbestuur heeft het recht te spreken en te handelen in naam van de partij en het zet derhalve alle kiezers van het Land van Waas eens te meer aan met **EENDRACHT EN TUCHT** te stemmen **OP KOP VAN DE LIJST**

Nr 2

De arr. secretaris,
G. Verbeeckmoes

De arr. voorzitter,
A. Tirez

Afb. 17 CVP-pamflet over het gebruik van illegaal verkiezingsdrukwerk 1958 in eigen middens.

53 *HVW*, 21/06/1958, p. 1. De verwijzing naar Staf Van Daele kan ik niet duiden. Het artikel vervolgde: *Toen wij de rechtvaardige zaak van Staf Van Daele durfden verdedigen, werden wij ter verantwoording geroepen en sommige personen werden GEDWONGEN een loochenstraffing te schrijven van hetgeen zij langs ons blad om hadden bekend gemaakt? Het bevel luidde toen "'t Vrije Waasland" in het vervolg laten censureren of verdwijnen". Wie sprak daar van "BROOD-ROOF", mijnheer de verantwoordelijke uitgever van De Volksmacht?* Staf Van Daele herinnert zich deze zaak niet meer. Wat hij en zijn echtgenote Mariette Van Daele-Van Overloop wel nog stellig weten, is de uitspraak van proost Amand Notenbaert dat 'Van Daele een ander man zou zijn geweest als hij Albert Vermaere niet had verdedigd.'

54 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 85.

55 Dossier Vermaere, p. 28.

DE ZAAK VERMAERE II (1958)

De strijd bleek nog lang niet gestreden. De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1958 stonden voor de deur. Op 28 augustus ontving Albert Vermaere zijn ontslagbrief als maatschappelijk assistent bij de Dienst voor Studie- en Beroepsoriëntering in het Psycho-Medisch-Sociaal Centrum in de Ankerstraat. Hij werkte daar vier uur per dag, naast zijn Sint-Niklase schepenambt en zijn parlementaire mandaat. Vermaere zou hebben laten uitschijnen dat zijn politieke mandaten onverenigbaar waren met zijn functie. Er was geen sprake van een opschorting van zijn tewerkstelling als een soort vangnet, maar wel van een onmiddellijk ontslag binnen drie dagen. *U dankend voor de diensten in onze instelling bewezen verblijven wij inmiddels met de meeste hoogachting*, luidde de enigszins cynische ondertekening van een zakelijke en koele brief van adviseur-directeur W. Van Hove en voorzitter M. De Buysser. Vermaere reageerde op 1 september met een aangetekend schrijven. Hij deelde daarin mee dat zijn woorden tendentieus geïnterpreteerd waren en sprak de onverenigbaarheid van zijn functie en de politieke mandaten met klem tegen. Op 5 april, de dag na het overlijden van Heyman, had hij geïnformeerd of er sprake was van een dergelijke onverenigbaarheid. Indien dat zo zou zijn, hoopte hij op een regeling om later eventueel te kunnen terugkeren. Politiek was (en is) een financieel onzeker bestaan, en bijgevolg wilde hij zijn loopbaan niet in gevaar brengen en het kindergeld voor zijn groot gezin behouden. Vermaere had intussen wel iets te lang getalmd, denkende dat hij enige tijd had om met zijn werkgever te onderhandelen. Vóór 15 april was er schijnbaar geen probleem, maar na het afleggen van de eed in de Kamer en de soap rond de lijstvorming had de organisatie zich tegen hem gekeerd. Zijn triomfantelijke tocht doorheen de stad en in het Gildenhuis was hem zeker niet in dank afgenomen. Zijn verzoenende toespraak had geen indruk gemaakt en ook zijn schriftelijke verzoeningspogingen met Karel Van Kerckhove, diocesaan bestuurder en ACW-proost Désiré De Swaef en nationaal ACW-voorzitter Raf Hulpiau[56] leidden tot niets. Harmonie Excelsior mocht na de verkiezingen een overwinningsserenade brengen ten huize van alle verkozenen, maar niet in de Verbindingsstraat 127 in Sint-Niklaas, ten huize Vermaere. De conclusie uit het Dossier Vermaere lijkt de waarheid geweest te zijn: *wie met Vermaere omgang heeft, ook al is het in de drankzaal van het Gildenhuis, komt op de zwarte lijst en zulks wordt hem regelmatig herinnerd*.[57]

---

56 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/hulpiau-raf, geraadpleegd 16.02.2026.

57 Dossier Vermaere, p. 37. En verder: wie zich ten gunste van Vermaere of een verzoening had uitgesproken *wordt angstvallig geïsoleerd in besturen, bij realisaties door de beweging, wordt achter de rug als een onbetrouwbare bestempeld en behandeld.*

TUSSENBALANS

Wie de lijstvorming en de verkiezingen van 1958 nader onderzoekt, komt tot de vaststelling dat de interne kiesstrijd bijzonder pijnlijk was en vol stond van verraad en van machinaties en manipulaties allerhande. De interne rapporten en de krantenberichten bevestigen deze vaststelling. Het arrondissementele ACW bleek een krabbenmand, een gevolg van weinig Waas overleg, een grote machtsdrang tussen de verschillende Wase gemeenten en hun lokale besturen, de zeer grote macht van de proosten en de betaalde vrijgestelden. Die waren helaas hopeloos verdeeld en interne rapporten wijzen op na-ijver op alle niveaus. Benoemingen, lijstvormingen, visies op sociale kwesties: alles leidde tot spanningen en verdeeldheid. Bovendien nam de macht van de vrijgestelden boven gewone bestuursleden toe, waren de procedures en afspraken onduidelijk, werd er veel via achterkamers gewerkt, werd er aan zelfbediening gedaan en was er bij de vrijgestelden een (te) grote financiële onafhankelijkheid en stonden ze onder te weinig controle. Daardoor hadden de bestuurders het vertrouwen van vele arbeiders verloren.

Er was sprake van een 'dossier Vermaere', dat echter nooit werd geopend of geopenbaard. Er volgden diverse, nieuwe verzoeningsvergaderingen, o.a. met proost Van Kerckhove, de opvolger van Notenbaert, maar deze mislukten uiteindelijk allemaal. De strijd zou worden uitgevochten in de lokale kranten, *Het Vrije Waasland* en de lokale pagina's in *Het Volk* en *De Volksmacht*, op vergaderingen en (met verf) in de publieke ruimte. Na de verkiezingen werd de strijd alleen nog bitser.

VAN HAVER EN VAN HAVER

Bij de parlementsverkiezingen van 1958 was Vermaeres potentieel als stemmenkanon duidelijk geworden. Het resultaat van de uitslag was dat hij met zijn stemmenaantal binnen de CVP de onbetwiste voorman van de Sint-Niklase arbeiders werd bij de gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober van hetzelfde jaar. De CVP-poll werd voor de top-12-plaatsen volledig gerespecteerd. Burgemeester Romain De Vidts stond op 1 en haalde 2308 voorkeurstemmen, Vermaere stond op 2 en behaalde 1946 stemmen.[58] De strijd was bits geweest, maar niet zozeer binnen de CVP. Wel tussen de lijst Christelijke Volksbelangen (CVB), waar oorlogsburgemeester Emiel Van Haver en

58 Cijfers ontleend aan *HVW* van 18/10/1958, p. 1.

drukker-uitgever en uittredend raadslid Maurice Van Haver op de plaatsen 1 en 2 stonden. Maurice Van Haver was in de weken vóór de verkiezingen opvallend mild, maar betreurde in zijn opiniestukken in *HVW* dat de CVP geen pogingen tot een eengemaakte lijst had ondernomen. De campagne draaide grotendeels rond de figuur van Emiel Van Haver,[59] de neef van de uitgever van *HVW* (hun vaders waren broers). Die laatste had als uittredend schepen en als vertegenwoordiger van de middenstand geen goede plaats op de CVP-lijst verworven, mogelijk een gevolg van zijn redactionele stellingnames in het verleden.

In de laatste editie van *HVW* vóór de gemeenteraadsverkiezingen verscherpte de sfeer. De hoofdredacteur laakte de *lage houding* van de CVP-kandidaten, die hij niet als christelijk en volks, maar als *crapuleus* en *vulgair* neerzette. Hij verwees naar de Tweede Wereldoorlog, toen sommige fabrikanten zich zouden hebben verrijkt. Deze economische collaboratie werd even aangeraakt, maar niet uitgespit. Van Haver dreigde met een schandaal: *Het bekend maken van al deze schandelijkheden zou een bom in onze stad doen ontploffen, die de rangen van de C.V.P. zou uiteenrukken.* Hij richtte zijn scherpste pijlen echter tegen Vermaere, die hij als enige bij naam noemde, ongetwijfeld omdat die zich te weinig of niet had ingezet voor een gemeenschappelijke lijstvorming: *Elkeen in onze stad weet nochtans dat deze man nooit volksvertegenwoordiger zou geworden zijn zonder de onbetaalde steun van de heer Maurice Van Haver. Met zijn pen heeft hij gestreden voor de belangen van deze man en gans de christelijke arbeiderswereld dankte destijds Het Vrije Waasland voor deze moedige tussenkomst.* Hij besloot: *Neen Albert Vermaere, wij hadden gedacht dat ge een eerbaar man waart. Nu moeten wij tot onze spijt ervaren dat ge slechts een "politieker" zijt.*[60] Eveneens op 11 oktober publiceerde het *Weekblad van de Christelijke Volkspartij – afdeling Sint-Niklaas* (met als titel: *Maar **dat** is besturen*) zijn boodschap onder de titel *De vrije Waaslanders spreken hun laatste woord*, met een foto waarop Emiel Van Haver tijdens de bezetting de Hitlergroet brengt. Emiel Van Haver zou met zijn scheurlijst één zitje in de gemeenteraad bemachtigen (met 1313 voorkeurstemmen). Op 17 januari 1959 legden volksvertegenwoordigers Jozef Van Royen en Albert Vermaere samen met Albert Cool en Edgar Hacquaert de eed af als schepen voor de CVP. Ondertussen was Vermaere in een gevaarlijke storm terechtgekomen.

59 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/van-haver-emiel, geraadpleegd op 16.02.2026.
60 *HVW*, 11/10/1958, p. 1.

DE ZAAK VERMAERE III (1958)

Bij het gerecht wordt een klacht ingediend tegen Albert Vermaere, lezen wij bij Bert De Cock.[61] Die klacht werd ingediend op 4 november 1958, enkele weken na de gemeenteraadsverkiezingen en was afkomstig van een vertrouweling van Vermaere. In de notulen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers lezen we enkel dat ze was ingediend 'door een particulier'. Procureur-generaal Hermann Bekaert (1906-1989)[62] weigerde het dossier te openbaren aan de speciale Kamercommissie die moest oordelen over het opheffen van Vermaeres parlementaire onschendbaarheid. De klacht zou pas ruim zeven maanden later geseponeerd worden, op 18 juni 1959. Pas dan verscheen het hele dossier in de pers.

In het verslag van de speciale Kamercommissie gaf de Antwerpse jurist en CVP-er Antoon Fimmers aan dat de onderzoeksrechter van de rechtbank van Dendermonde bij Vermaere een huiszoeking had laten uitvoeren. Op 16 december verzocht de Kamer inzicht te krijgen in het volledige dossier. Op dat moment bleek dat het parket van Dendermonde het onderzoek had voortgezet zonder dat de parlementaire onschendbaarheid van Vermaere was opgeheven. Bekaert hield echter voet bij stuk omdat de klacht tegen Vermaere alleen tegen hem was gericht en omdat *het onttrekken van de bundel aan de bevoegde onderzoeksrechter en zijn medewerkers, de goede uitslag van de opsporingen in het gedrang* [kan] *brengen*.[63] De Kamercommissie verzette zich tegen de gang van zaken. Er werd hoog spel gespeeld: de politiek versus de magistratuur, dat niet meer ging over de beschuldiging op zich maar over de relatie tussen de wetgevende en de rechterlijke macht. De Kamer bond in en de Kamercommissie besliste met algemeenheid van stemmen de vervolging van Vermaere op te heffen.[64] Om het met klassieke beeldspraak te verwoorden: het resultaat was een pyrrhusoverwinning voor Vermaere en een zwaard van Damocles boven zijn hoofd. De doos van Pandora leek opnieuw geopend.

61 Bert De Cock, *Welig en woelig Waa*sland, p. 87.
62 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/bekaert-hermann, geraadpleegd 16.02.2026.
63 https://www.dekamer.be/digidoc/DPS/K3167/K31670924/K31670924.pdf, Kamerzitting 'Rechtsvervolgingen tegen een lid van de Kamer ingesteld.' Verslag van de zitting van 9/06/1959.
64 Dit dossier vormde veertien jaar na de feiten (!) nog voer voor een terugblik in een artikel van Bob Wezenbeek in *Knack Magazine* op 26/07/1972, pp. 7-8 ('Een ommetje voor Vrouwe Justitia. Parlementsleden voor de rechter').

Wat was er gebeurd? Het betrof de merkwaardige geschiedenis van de diefstal van 211 aandelen en obligaties voor een bedrag van meer dan 200.000 frank bij E.H. Van Steen, geestelijk directeur van Sint-Carolus, een kleuter-, lagere en technische middelbare school in Sint-Niklaas. Vermaere was er als vriend des huizes op bezoek geweest op zaterdag 25 oktober 1958 en was heel even alleen gebleven (*een tiental minuten*[65]) omdat de priester biecht was gaan horen. Indiener van de klacht bleek Van Steen zelf. De politie schakelde procureur-generaal aan het hof van beroep in Gent Hermann Bekaert in.[66] Er volgden een huiszoeking, ondervragingen en confrontaties. De procureur vroeg aan de Kamer de opheffing van Vermaeres parlementaire onschendbaarheid. Op 18 december 1958 ontdekte het gerecht dat er reeds vier dagen vóór het bezoek van Vermaere aan Van Steen, met name op 21 oktober, buitgemaakte obligaties waren verkocht in Antwerpen. Ook later zou de dief verder obligaties blijven verkopen. Vermaere was vrijgepleit en werd buiten vervolging gesteld, maar zijn naam was besmeurd en de sfeer was vertroebeld. Uiteindelijk kwam er op de vooravond van Rerum Novarum, 6 mei 1959, een uitnodiging van nationaal ACV-voorzitter August Cool (1903-1983)[67] om over de zaak te praten.

Op 30 juni 1959 werd Vermaere in een schrijven van de procureur des konings formeel buiten vervolging gesteld. Tien dagen eerder, op 20 juni, verscheen op de frontpagina van *Het Vrije Waasland* een uitvoerige beschrijving van de hele affaire. Van Steen kreeg als alias *een Vooraanstaand Persoon*. Alle stappen in het proces werden uitvoerig beschreven. De conclusie luidde: *Daardoor is Volksvertegenwoordiger A. Vermaere glansrijk in eer hersteld.* De schade was – het kan moeilijk anders – echter groot.

DE ZAAK VERMAERE IV (1959)

Op 1 juli, de dag nadat de brief van de procureur des konings was geschreven, diende Frans Van Goey, tweede op de Kamerlijst, zijn ontslag in als volksvertegenwoordiger, omdat hij als notaris betrokken was in een financieel schandaal. Omer De Mey volgde hem op. De storm ging voor Vermaere ondertussen niet liggen, maar veranderde in een tornado, wanneer op 10 juli 1959 Amand Notenbaert, de vroegere geestelijk directeur van de christelijke arbeidersbeweging in Sint-Niklaas, in zijn woning in Ledeberg werd neerge-

65 Dossier Vermaere, p. 39.
66 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/bekaert-hermann, geraadpleegd 30.03.2026.
67 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/cool-august, geraadpleegd 16.02.2026.

schoten. Bert De Cock ging aan de spanningen in Sint-Niklaas voorbij. Hij vermeldde wel dat er ook in de Wase hoofdstad *opzoekingen en ondervragingen* plaatsvonden en dat er *een onbehaaglijke sfeer heerst*.[68] En hij gaf ook het einde van de turbulentie aan met de arrestatie van de Nederlandse dief en overvaller Petrus Vandervranden in een hotel in Rotterdam op 2 augustus 1959. Die bekende enkele dagen later dat hij de dader was. Notenbaert bleek een toevallig slachtoffer van een brutale roofmoord.[69] Maar ook voor deze zaak werd Vermaere meermaals verhoord.[70] Hij werd immers als een van de vijanden van Notenbaert beschouwd en was nog maar net met het gerecht in aanraking gekomen. Opnieuw liep het onderzoek met een sisser af, maar ook hier – en vooral hier – kan men zich de vraag stellen waarom men bij Vermaere terechtkwam. *HVW* van 18 juli 1959 geeft een inkijk in de sfeer die er na de moord (in Sint-Niklaas) heerste. Men had het gevoel dat de zaak niet zou worden opgelost *omdat men de feiten koppelt aan allerhande bedenkingen, die misschien niets met de zaak gemeen hebben.* Omdat hij een sleutelfiguur was op sociaal gebied, telde Vermaere vele vrienden *maar ook enkele vijanden*.

Voor deze periode geldt eveneens wat we in het Dossier Vermaere vonden: *Het was een periode van kwaadsprekerij, laster, eerroof, verdachtmakerij, die in christelijke arbeidersmiddens absoluut ongewoon was. Zij lieten zeer zware sporen na én bij de plaatselijke bestuursleden én bij de gewone leden (die onvermijdelijk het afkooksel van de beschuldigingen te horen kregen) én bij de leden van de andere standen*.[71]

De hele affaire had op Vermaere ingehakt. Hiervan getuigde een schrijven van de plaatselijke voorzitter van het Textielberoepsverbond Leon Verhille en Vincent Foubert van 28 september 1959 waarin ze meedeelden dat Vermaere in de put zat. *Wij die met hem in omgang verkeren voelen en zien best in welke toestand Albert onze vriend zich bevindt en laat ons ronduit zeggen, met die man is niets te doen op deze oogenblik. Hij die zich nochtans als Ideaal stelde hem volledig te geven voor de Organisatie*.[72] Enkele weken later

68 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 87.
69 https://www.hoorspelen.eu/producties/zaak/petrus-vandervranden.html, geraadpleegd 16.02.2026.
70 In een brief van 13/08/1959 aan August Cool verontschuldigde hij zich voor zijn zenuwachtigheid tijdens een voorafgaand telefonisch gesprek, te wijten aan *de spanning welke de herhaalde ondervragingen betreffende de moord op ZEH Deken Notenbaert op mij heeft gemaakt*. KADOC, Archief August Cool.
71 Dossier Vermaere, p. 19.
72 KADOC, Archief August Cool.

schreef Vermaere aan Cool over zijn toestand: *Ongeveer hersteld van mijn zware vermoeinis*.[73]

Vermaere bleef ondertussen actief in de gemeentepolitiek. Hij was in het Waasland een veel gevraagde lesgever. Hij coachte ook opkomende talenten bij de ontwikkeling van hun spreekvaardigheid. Door zijn uitgebreid dienstbetoon en zijn aanwezigheid op allerlei manifestaties genoot hij bij de arbeiders een grote populariteit. De verheffing van de arbeiders op sociaal, politiek, economisch en cultureel niveau was zijn credo. Ook binnen sportieve kringen was hij bekend. Hij was voorzitter van Sporta Oost-Vlaanderen en droeg sterk bij tot de oprichting van een wielrennerssyndicaat.

DE JAREN 1960

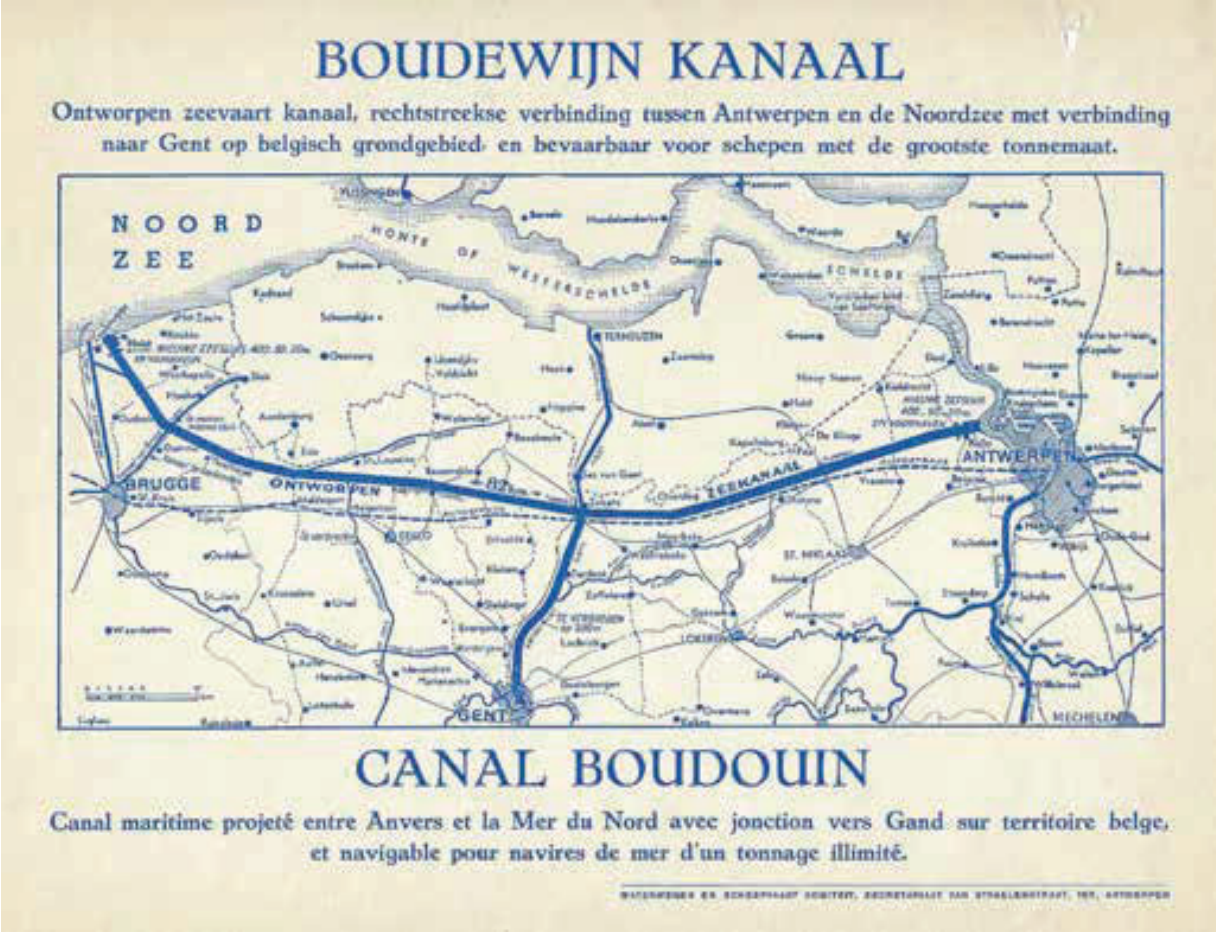
Ondertussen dienden de jaren 1960 zich aan en kwamen de Kamerverkiezingen van 26 maart 1961 eraan. Die speelden zich af tegen de achtergrond van de onafhankelijkheid van Congo op 30 juni 1960 en de Grote Staking tegen de Eenheidswet omstreeks de jaarwisseling 1960-1961, en de naweeën ervan.

Over de tussenkomsten van Vermaere in de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden we via *Het Vrije Waasland* op de hoogte gehouden. Een interventie op woensdag 25 mei 1960 over onderwijs en jeugdzorg haalde de voorpagina van het weekblad op zaterdag 4 juni. Voor de lezer van vandaag doet de inhoud zowel zeer bekend (aandacht voor de herwaardering van de ingenieursstudies) als lichtjes bevreemdend aan (*De jeugd dient wettelijk beschermd te worden tegen pornografieën en gevaarlijke vermakelijkheden door het bouwen van modern ingerichte lokalen.*). Vermaere hield verder een pleidooi voor jeugdwerkers, het ondersteunen van het verenigingsleven, de oprichting van gemeentelijke volksbibliotheken en de inrichting van musea. Op 18 juni volgde een stuk over een betere financiering van jeugdbewegingen, woningen voor bejaarden en ondersteuning van minder 'spectaculaire' sporttaken zoals atletiek, volleybal en basketbal en voor de verenigingen van sporters met een beperking. De lezer kreeg zo via de regionale pers zicht op de werkzaamheden van een Kamerlid. De strijd met Maurice Van Haver in *Het Vrije Waasland* leek tot het verleden te behoren.

73 KADOC, Archief August Cool, brief van A. Vermaere van 16/11/1959.

In augustus 1961 zouden Sint-Niklazenaar Roland D'Hondt en Bruggeling Gaston De Jaegher het blad van Maurice Van Haver overnemen.[74]

De meest merkwaardige tussenkomst van Vermaere in de Kamer betrof het zogenaamde Boudewijnkanaal, dat men wilde graven tussen Kallo en Zeebrugge. (afbeelding 18) Voorstanders, vooral in Antwerpen, wilden in de concurrentiestrijd met Rotterdam de haven van Antwerpen minder afhankelijk maken van de grillen van de Schelde op Zeeuwse bodem in het bijzonder en van Nederland in het algemeen. De onafhankelijkheid van Nederland (b.v. voor het uitdiepen van de stroom) was een van de belangrijkste argumenten, naast het ontlasten van de drukke Scheldevaart. Een ander argument was de potentiële industrialisering van gebieden langs de beide oevers van het kanaal. In zijn inauguratierede in de Senaat in maart 1958 had prins Albert, de latere koning, gewezen op de mogelijkheid van een kanaal tussen Zee-

Afb. 18 Plannen voor het Boudewijnkanaal, uitgave Waterwegen en scheepvaart Komiteit (circa 1959).

74 Zie ook Hilaire Liebaut, 'Wase Pers: de geschiedenis van Het Vrije Waasland', in: *Annalen van de KOKW*, deel 121, (2018), pp. 47-57.

brugge en Zelzate en vanaf Zelzate naar Kallo. Het nieuwe kanaal, waarlangs bovendien een snelweg zou kunnen aangelegd worden, zou 82 kilometer lang en 200 meter breed zijn, met een diepte van 200 meter. Het kanaal zou elektrisch bediend, volledig verlicht en via megasluizencomplexen ontsloten worden. Het project van ingenieur Gaston Goossens werd enthousiast onthaald in *Het Volk* van 22 december 1958, maar de dag nadien zwaar op de korrel genomen door diezelfde (Gentse) krant.[75] Er werd meegegeven dat 'het college van propagandisten van het gewestelijk verbond A.C.V.-Gent' formeel tegen de plannen van het kanaal had geprotesteerd. Zij wilden dat het kanaalproject zou worden begraven en dat er werk zou worden gemaakt van de verbreding van het kanaal Gent-Terneuzen en een grotere sluis in Terneuzen om de Gentse haven verder te ontsluiten. De conclusie luidde: *Technisch: waarschijnlijk een wonder, op voorwaarde de grillen te kunnen temmen van stromingen en zandbanken, vooral van het Pas van het Zand.*[76] *Economisch: een onzin, een ketterij, een monsterachtigheid. Sociaal: een zware misslag. Financieel: een misrekening, een zware verspilling van 's lands gelden. Voor Gent: een onheil, een calamiteit, een worging.*[77]

Had journalist J.C. zijn hand overspeeld? Hetzelfde gold misschien voor Vermaere. Ondanks de Gentse tegenstand dreef hij zijn strijd in verband met het kanaal met een uitzonderlijke gedrevenheid door. Hij niet alleen, ook zijn wapenbroeders en stadsgenoten (Jozef) Van Royen en Verfaille. Aan het plan van het Boudewijn(-zee-)kanaal was al jaren gewerkt, o.a. door het studiebureau van de uit Steendorp afkomstige eigenaar van de Flandria-boten en verantwoordelijke binnen het Waterwegen- en Scheepvaartcomité Constant Van Marcke. Het archief Vermaere bevat tientallen brieven en diverse rijk gestoffeerde dossiers over het kanaal.[78] In een brief van 21 maart 1960 aan de bevoegde minister vroeg Albert Vermaere naar aanleiding van de begrotingsbesprekingen het Waasland niet te vergeten. Hij wees de minister erop dat

75 J.C., 'Steeds meer belangstelling voor het Koning Boudewijnkanaal. Zou Antwerpen over Zelzate met de zee op eigen bodem verbinden. Waardoor meteen het grootste zeehavencomplex tot stand komt', in: *Het Volk*, 22/12/1958. Gevolgd door het anonieme: 'De kwestie van het zogenaamde Boudewijnkanaal. Een ketterij, een misslag en een verspilling. De andere klok', in: *Het Volk*, 23/12/1958.

76 Vaargeul die toegang geeft tot de haven van Zeebrugge.

77 Het artikel wordt besloten met een citaat uit de brochure *Brengt een kanaal op eigen bodem uitkomst voor de haven van Gent?* van ingenieur Luc Vande Putte, voorzitter van het Actiecomité ter bevordering van de Gentse havenbelangen.

78 Zie ook: Herbert Smitz, 'Van Antwerpen over het Waasland en Gent naar zee: Plannen en ontstaan van het Vlaamse kanalenstelsel tussen Antwerpen en de historische Vlaamse kust', in: *Annalen Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, deel 118, (2015), pp. 197-308, met name pp. 279 e.v. (Georges Vermeire 1892), pp. 282 e.v. (Selliers de Moranville 1929) en pp. 285-289 (Kanaal Werkgroep RA 166) met kaartje p. 288.

het Waasland jaren had moeten wachten op een tunnelverbinding met Antwerpen, waarvoor men vervolgens tot in 1958 tol diende te betalen. Hij was zich zeer bewust dat er voor- en tegenstanders van het kanaalproject waren, in de politiek, in havenmiddens, in de diverse steden, en *ook in de leiding van uw departement,* [zijn er] *sympatisanten en sceptiekers.*[79] In de brief vroeg hij middelen om studies te laten uitvoeren in opdracht van de Economische Raad voor West- en die voor Oost-Vlaanderen, comités voor streekstudie in Antwerpen en Gent en het pas opgerichte Economisch Comité Waasland. De reden van Vermaeres inzet is duidelijk: *De tragische werkloosheid ondertussen verdort ons gewest. Onze bevolking stikt op haar te eng grondgebied. Onze hoop op een schone toekomst droogt uit. Geef ons waterwegen: ook aan het Waasland. Geef ons langsheen die wegen nieuwe nijverheidsgronden, nieuwe hoop op welstand en werk voor onze ijverige, werkzame, kinderrijke bevolking.*[80] Hij wees erop dat het Waasland zich *in 1928 voor de tweede keer een kanaal* [zag] *ontsnappen* en beloofde de minister een waakzaam Waasland.[81]

Op het plan van het studiebureau A. Dumon, dat op 26 september 1959 aan de burgemeester van Sint-Niklaas werd verstuurd, kreeg het kanaal zelfs aftakkingen naar Sint-Niklaas en Eeklo. (afbeelding 19) Dit sloot aan bij een idee van het einde van de negentiende eeuw van Theodore Belpaire, hoofdingenieur bij de provincie Oost-Vlaanderen.[82]

In dit dossier speelde Vermaere zijn rol als Wase volksvertegenwoordiger. In de begrotingsbespreking van de Kamervergadering van 30 maart 1960 behield hij de hele argumentatie, sprak hij *in naam van mijn collega's uit Waasland*, verwees hij opnieuw naar de Senaatsrede van prins Albert van 11 maart 1958 en *het grote hart* van het Koningshuis.[83] Volgens Vermaere had zijn tussenkomst deining veroorzaakt bij enkele West-Vlaamse parlementariërs,

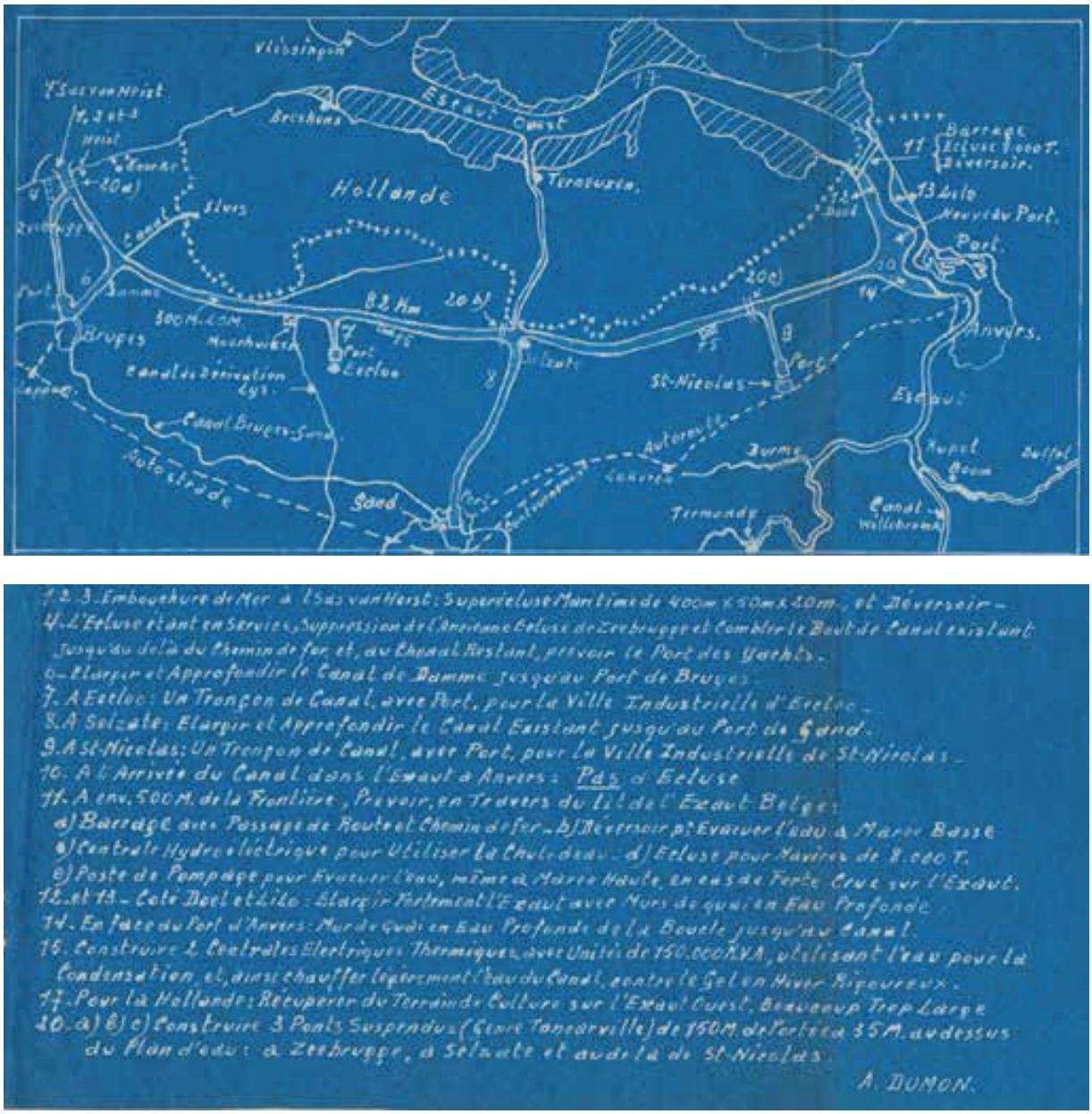
79 Brief aan minister van 23/03/1960. Het archief Vermaere bevat een doorslag van een brief aan de liberale minister van Openbare Werken en Wederopbouw Omer Vanaudenhove (1913-1994). In het dossier zit ook briefwisseling met minister Paul Meyers, voorganger en opvolger van Vanaudenhove in de regering Eyskens II.

80 Idem. Volgens *De Volksmacht* van 12/09/1959 (in het artikel 'Er kan nog een kanaal bij!') had het Waasland de hoogste werkloosheidscijfers van het land.

81 Op 2 april 1928 had de ministerraad onder impuls van de ministers Heyman en Lippens het graven van een kanaal Antwerpen-Gent goedgekeurd.

82 Th. Belpaire, *Rapport sur la construction d'un canal reliant Saint-Nicolas à l'Escaut*. Sint-Niklaas, 1892.

83 *Kamer der volksvertegenwoordigers. Parlementaire handelingen. Vergaderingen van woensdag 30 maart 1960*, p. 26.

Afb. 19 Aftakkingen naar de steden Eeklo en Sint-Niklaas langs het 82 km lange Boudewijnkanaal. Bijlage bij een brief van studiebureau A. Dumon uit Brussel van 26 september 1959 aan Monsieur le bourgmestre van Sint-Niklaas (d.i. Romain De Vidts).

maar hij vond een bondgenoot in partijgenoot en senator Aloïs Sledsens.[84] Van Marcke en zijn actiecomité haakten eind april 1960, nog geen maand na de Kamertussenkomst, af. Op 3 juni antwoordde Vanaudenhove dat de kosten voor het zeekanaal Zeebrugge-Kallo *op minimum 20 milliard F. geraamd*

84 De drie jaar oudere Aloïs Sledsens (1907-1979) was net als Albert Vermaere afgestudeerd als maatschappelijk assistent aan de Sociale School in Heverlee; zie: Sledsens, Aloïs | De digitale Encyclopedie van de Vlaamse beweging en vooral https://nl.wikipedia.org/wiki/Alo%C3%AFs_Sledsens.

werden, dat de stopzetting van onderhoudswerken op de Schelde grote gevolgen zou hebben voor het geulen- en bankstelsel voor Zeebrugge en dat *de onteigening van de ontzaglijke oppervlakten zeer vruchtbare landbouwgronden die nodig zou zijn niet alleen voor de bedding zelf van het zeekanaal maar ook voor het storten van de graafspecie* de landbouw in de problemen zou brengen. Hij concludeerde dat het zeekanaal *als een zeer voorbarige heroische oplossing voorkomt voor onze nationale havenproblemen*.[85] De minister had ondertussen zijn ambtenaren verbod gegeven om zich nog in te laten met deze 'havenproblemen'.[86]

In de herfst van 1960 rondde de latere Volksuniesenator Lode Claes, toen algemeen secretaris van de Economische Raad voor Vlaanderen, het debat af met een brief (van 11 oktober) aan de Wase volksvertegenwoordigers Van Royen, Vermaere en De Mey. Hij stelde een nieuwe autosnelweg (de latere E17) en de aanleg van een dubbel spoor tussen Gent en Antwerpen in het vooruitzicht, net als (in een apart toegevoegd dossier) de verbetering van de waterverbinding Gent-Terneuzen, de uitbouw van de Antwerpse haven, de ringvaart rond Gent en de verbetering van het kanaal Gent-Brugge-Zeebrugge. In het antwoord van de drie parlementariërs werd betreurd dat het Waasland niet als groeikern werd genoemd, *waardoor onze streek, zoals het reeds tientallen jaren duurt, weerom wordt veroordeeld te zijn de leverancier van forensen en mobielen voor de havencomplexen …*[87] Zij pleitten voor de *ontwikkeling* van de Linkerscheldeoever. Over het kanaal werd niet meer gesproken.

Vermaere had ook hoogstpersoonlijk prins Albert aangeschreven, maar er volgde geen antwoord. In dit dossier zijn we getuige van Vermaeres historische reflex, zijn dossierkennis, zijn volharding en (vooral) ook zijn eigengereidheid. Hij ging voor eigen inzichten en misschien niet altijd voor de belangen van bepaalde drukkingsgroepen (zoals de vrijgestelden van ACV-Gent). De vraag is in hoeverre hij al deze dossiers intern binnen het lokale ACW aftoetste. In het dossier rond het Boudewijnkanaal zit het schrijnende verhaal van ir. A. Mertens, hoofdingenieur-directeur van Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening van West-Vlaanderen en betrokken bij het onderzoek naar het Boudewijnkanaal, die om zogenaamde medische redenen uit zijn ambt was gedetacheerd (naar de Dienst voor Technische Documentatie in Brussel). Zijn

85 Brief van O. Vanaudenhove aan A. Vermaere van 3/06/1960. Archief A. Vermaere.
86 Brief van A. Vermaere aan senator A. Sledsens te Borgerhout van 22/06/1960. Archief A. Vermaere.
87 Brief van 28/09/1960. Archief A. Vermaere.

dossier leest als een zaak Vermaere. Albert Vermaeres 'doordrijverstemperament' is vergelijkbaar met dat van Mertens.[88] Ongetwijfeld heeft Vermaere zijn eigen 'geschiedenis' aan deze case gespiegeld.

DE ZAAK VERMAERE V (1961)

Bij de Kamerverkiezingen van 26 maart 1961 stond de naam van Vermaere niet meer op de kandidatenlijst van de CVP. Hij had zich teruggetrokken.[89] Volgens De Cock had Vermaere ondertussen buiten de arbeiderskringen veel krediet verloren. Jozef Van Royen en Omer De Mey werden relatief gemakkelijk herkozen. In het Waasland verloor de CVP 7,4%, in Vermaeres thuisstad Sint-Niklaas zelfs 9,5%. De CVP-poll voor de verkiezingen van 1961 van 26 februari kreeg voor de Senaat 80% van de leden achter zich, maar die voor de Kamer slechts 54%.

Toch was er meer commotie aan de verkiezingen voorafgegaan dan De Cock stelt. Vermaere was helemaal niet akkoord met zijn vervanging. Op 20 februari 1961 had hij een verdediging pro domo gepubliceerd met als titel *Ongehoorde weigering van volksvertegenwoordiger Albert Vermaere's verdediging*.[90] Hierin wees hij erop hoe hij trouw zijn verplichtingen als Kamerlid had vervuld en was tussengekomen in de commissies Onderwijs, Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid. Hij hield zitdagen en deed aan dienstbetoon, nam deel aan partij-initiatieven en -campagnes en stortte een twaalfde van zijn parlementaire vergoeding in de partijkas. Hij gaf aan fier te zijn op de wijze waarop hij zijn mandaat had vervuld, *spijts de zeer vele hinderpalen die mij werden in de weg gelegd. Die te overwinnen was geen verdienste: het was mijn opdracht, HET WAS MIJN PLICHT*.[91]

Op 27 februari 1961, de dag na de poll, had Vermaere werklozensteun aangevraagd omdat hij zijn echtgenote en zeven kinderen met een vergoeding als schepen niet kon onderhouden. Zijn dossier ging naar een klachtencommissie. Op 4 april ontving hij een negatief antwoord: *Door een bericht, dat ik zopas ontving, schijnt het mij overbodig verder in die richting te moeten werken*, schreef hij in een brief van dezelfde dag (om *14 uur*) aan Octaaf Verheyden, secretaris van de Landelijke Bediendencentrale (LBC) in het Waasland.

88 Brief van A. Mertens aan volksvertegenwoordiger Albert Vermaere van 18/10/1960.
89 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 94.
90 Open brief/document van 20/02/1961.
91 Niet gedateerd pamflet.

Ondertussen kletterde het binnen het Sint-Niklase ACW langs alle kanten. Op de frontpagina van *HVW* van 25 februari 1961 werd in het hoofdartikel gesteld: *Een warboel in de rangen van de Christelijke Volkspartij. Kandidaten worden opgedrongen – Pretenties worden geweerd – Verdienstelijke werkers worden weer op kant gesteld*. De bevolking was volgens het artikel misnoegd en zou de kiesstrijd ingaan *zonder moed en zonder hoop*. Een van de ingestuurde stukken handelde over Vermaere: *Door 36 naamloze onverantwoordelijken werd verleden maandag een vader van zeven kinderen koelbloedig en met voorbedachtheid gebroodroofd, nadat hem cynisch werd geweigerd zijn actief mandaat te verantwoorden. Aan een moordenaar vraagt de rechter of beschuldigde nog iets te zeggen heeft: aan de heer Albert Vermaere, die zich meer dan 30 jaar heeft afgesloofd in de arbeidersmiddens, wordt het woord ontzegd, en hem wordt de mogelijkheid ontnomen om zich kandidaat te stellen.* Dit tijdsdocument uit 1961 interpreteert de geschiedenis heel anders dan Bert De Cock dit in 1976 deed …

Op 6 maart 1961, twintig dagen vóór de parlementsverkiezingen, blikte Vincent Foubert (1920-2009) in een brief aan nationaal ACV-voorzitter August Cool terug naar een meeting op 3 maart in het Gildenhuis. Voormalig Sint-Niklazenaar Cool was er een van de sprekers. Foubert was diezelfde avond door de lokale politie de zaal uitgezet. Bij de intrede van de personaliteiten had niemand in de zaal geapplaudisseerd en niemand was rechtgestaan. Na het gebed van proost Van Kerckhove en de inleiding van voorzitter Robert De Waele brak er *een huil- en fluitconcert los in de zaal, doorweven met de uitroep "Vermaere"*.[92] De correspondent vergeleek de situatie in Sint-Niklaas met toestanden achter het IJzeren Gordijn, waar men de politie inschakelde *om de eigen leden de mond te snoeren*. Foubert laakte in zijn brief aan de nationale ACV-voorzitter de houding van *een deel van de vrijgestelden om vernoemd persoon* [Albert Vermaere] *klein te krijgen*.[93] Vermaeres naam werd uit de verslagen van vergaderingen en studiebijeenkomsten geschrapt en er werd geroddeld over hem en zijn gezin. Dit moest gedaan zijn, stelde de briefschrijver: *we betalen geen plaatselijke vrijgestelden om met ons botten te spelen, we zijn veel te goed om nog met ons te laten lachen*. Foubert kwam terug op het feit dat Vermaere drie jaar eerder *ZONDER vooropzeg of zonder de minste waarborg als een hond op straat* [was] *geschopt* zonder dat het ACV een vin verroerde. De mensen van het ACV Sint-Niklaas gedroegen

92 'De verantwoordelijkheid voor de toekomst van de arbeiders berust op het A.C.V. Huilconcert aan het adres van de plaatselijke leiders van het A.C.V.', in: *HVW*, 11 maart 1961, p. 1.
93 Kopie van een brief van Vincent Foubert van 6 maart 1961 aan A. Cool, archief Staf Van Daele.

zich *als jakhalzen*. Foubert gaf aan dat *vier voormannen* bij de post in Sint-Niklaas reeds ontslag hadden genomen uit de vakbond en dat vele anderen dit voorbeeld zouden volgen. Hij wees ook heel expliciet de schuldige aan. In 1958 had de proost der sociale werken E.H. Van Kerckhove hem aangesproken met volgende wens – hij omschreef het als *een aanzoek*: *we zouden kost wat kost aan een ploeg mannen moeten kunnen geraken die er alles, maar dan ook alles op zetten om Vermaere buiten te krijgen.* Van Kerckhove herhaalde diezelfde boodschap een tiental dagen vóór de verkiezingen (van 1958). De emoties liepen tijdens de bewuste vergadering van 3 maart 1961 volgens Foubert erg hoog op: *de mannen die aan 't huilen gingen dat waren uw militanten die op de fabrieken en burelen zitten in de ondernemingsraden en raden voor veiligheid en hygiëne, dat waren UW mannen die voorop gingen in de strijd voor vrijheid en democratie, dat waren dezen uit de weerstand, deze die de staking braken en die uit vrije wil aan de bedreigde fabrieken tegenpiket gingen vormen. DAT waren ze Mijnheer de Voorzitter, en op die mannen, het kruim van onze organisatie werd nu de plaatselijke politie (al was het in burger, bah) losgelaten; de stad spreekt er weer eens over en opgekropte woede begint los te komen*. Foubert sprak tot slot zijn verbittering en walg uit.

Na een artikel in *De Volksmacht* van 4 maart 1961 nam W.C. het woord in een pamflet dat gedrukt werd op de persen van de drukkerij van Maurice Van Haver. Het beslissingsproces binnen het ACW werd haarscherp ontleed en de wijze waarop Vermaere werd gedestabiliseerd en uitgeschakeld, werd in kaart gebracht: een lastercampagne, een *vetgevulde kas*, een *leger betaalde propagandisten* [die] *om den brode verplicht waren te "marchanderen", die omzendbrieven aan alle leden moesten helpen zenden en die lasterpraatjes moesten verspreiden onder hun aangeslotenen*, en verder de gecensureerde pers van *De Volksmacht* en *Het Volk*, waarbij journalist T.N. op de korrel werd genomen. Een dergelijke lastercampagne resulteerde volgens W.C. desondanks in 1958 in een verkiezingsoverwinning van Vermaere. Maar nog werden geen lessen getrokken. Integendeel, zo stelde de pamflettist, Vermaere werd ontslagen en de *toegestoken hand* werd geweigerd. Het spel werd toen echter subtieler gespeeld door middel van afspraken met de andere standsorganisaties om Vermaere *te likwideren*. Ondertussen werden pogingen ondernomen om in de partijstructuren anti-Vermaere-gezinden aan de macht te brengen. De woorden *koehandel* en *knoeisysteem* vielen.[94]

94 Pamflet van W.C., Archief Staf Van Daele.

Tot in de hoogste CVP-kringen werd de Sint-Niklase toestand besproken. Op 17 maart ontving Vermaere een brief van nationaal CVP-voorzitter Théo Lefèvre (1914-1973),[95] waarin hij bedankt werd voor bewezen diensten en succes gewenst in toekomstige ondernemingen. De brief kon de situatie niet ontmijnen. Op 25 maart kwam (CVP-) minister voor Economische Coördinatie André/Dries Dequae (1915-2006) naar Sint-Niklaas en werd een pro-Vermaere pamflet rondgedeeld dat later op 23.000 exemplaren in de Wase gemeenten huis aan huis werd bedeeld. De coördinatie lag blijkens zijn archief in handen van Staf Van Daele. Andere verkiezingsdrukwerken uit die periode waren een klein blaadje met daarop de tekst *Stemt C.V.P. Nr. 2 / VERMAERE / "De derde man" / Eenvoudig en volks*; een pamflet in tweekleurendruk met de tekst: *VERMAERE / en zijn 7 kinderen!! / is dat CHRISTELIJK??;* een pamflet met de titel *STILTE / IJSKOUDE STILTE a.u.b.* gericht aan de minister, de bestuurder van Century[96] en de politie van Sint-Niklaas; en een pamflet met als titel *C.V.P. POLLCOMEDIE / MODELLIJST-EFFECTIEF* met daarop de vier kandidaten voor de Kamerlijst en daarboven in rode inkt de tekst *Waar staat Vermaere?* (afbeeldingen 20-21-22). Hetzelfde beeld werd gebruikt op een pamflet waarop Vermaeres verdiensten werden geprezen, het stemmenaantal dat hij vertegenwoordigde (*uw 10.000 kiezers van 1958*) en waarop het feit werd gelaakt dat het niet tot een verzoeningsvergadering was gekomen. Er werd teruggekomen op het feit dat Vermaere *gebroodroofd* werd en zijn kindergeld ontnomen. In alle pamfletten werd sterk in de verf gezet dat hij vader van een kroostrijk gezin was.

Vermaere verscheen ondanks alle druk niet op de lijst van de CVP. De Christelijke Volkspartij verloor bij de Kamerverkiezingen acht van haar zetels (een verlies van 5%). De partij betaalde haast zeker de tol van de interne strijd. De

Afb. 20 Verkiezingspamflet Kamerverkiezingen 1961.

Afb. 21 Verkiezingspamflet Kamerverkiezingen 1961.

95 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/lefevre-theo
96 Ik vermoed dat het hier gaat om de bouwfirma of holding achter de Gildenhuisgebouwen.

Afb. 22 Verkiezingspamflet Kamerverkiezingen 1961.

Volksunie ging er sterk op vooruit. In de kantons Sint-Niklaas en Sint-Gillis-Waas was het aantal blanco en ongeldige stemmen opvallend hoog.[97]

Na de verkiezingen volgde nog een open brief van de V.K.D.A. (Vrije Kristelijke Demokratische Arbeiders) aan Vermaere, die geloofd werd omdat hij de dertig mooiste jaren van zijn leven aan de arbeiders, aan *UW Kajotters en K.W.B.'ers gaf*. Vermaeres werk in de Kamer werd geprezen, met name de verdediging van de belangen van de arbeiders, de economische expansie, de jeugdzorg en onderwijsvraagstukken. Zijn werk voor de arbeiders werd geloofd aan de hand van Mattheus XXV, 40: *Wat ge aan de minste der mijnen hebt gedaan* […] *Dat een groot deel onzer bevolking inzonder de Arbeidersbevolking hier niets van afwist danken we aan de "Volksmacht" die angstvallig Uw naam, jazelfs Uw zitdagen wegmoffelde in de vergetelheid. Deze die zich Heren wanen, die het Arrondissementele en plaatselijke nieuws samenstellen, censureren en sorteren, willen ons dan komen spreken van rechtvaardigheid, objectiviteit en naastenliefde. Is dat ernst of is dat komedie?"* Woorden als *smeerlappen*, *schoften* en *huichelaars* werden niet gemeden.[98]

Was in 1961 Vermaeres parlementaire carrière definitief ten einde? Was hij ook in Sint-Niklaas uitgespeeld? De sfeer in Sint-Niklaas bleef gespannen. Men stond binnen de arbeidersvleugel van de CVP nog steeds met getrokken messen tegenover elkaar. Het werd uitkijken naar de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1964. Maar onvoorspelbaar als het leven is, gebeurde er vóór die verkiezingen op het Sint-Niklase toneel nog heel wat. Zoals het over-

97 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 94.
98 Niet gedateerde "Open brief" van na 1 april 1961. Archief Staf Van Daele.

lijden van Hendrik Heyman eerder diverse plannen doorkruiste, zou dit ook in de bestuursperiode 1959-1965 gebeuren. Een dubbel sterfgeval wijzigde opnieuw de plannen die klaarlagen.

Op 13 juni 1962 overleed burgemeester Romain De Vidts (geboren te Sint-Niklaas op 31 augustus 1890) na vijftien jaar burgemeesterschap, als opvolger van Hendrik Heyman. De laatste jaren waren moeilijk geweest, nadat de burgervader was getroffen door een trombose. De stad was in diepe rouw na het overlijden van de man die Sint-Niklaas na de Tweede Wereldoorlog zijn moderne gedaante gaf. Zijn hoogdag was ongetwijfeld 4 november 1956 geweest, toen koning Boudewijn het zwembad, de Priesteragiewijk, de Heirmanklok en een woonzorgcentrum in de stad kwam inhuldigen.[99]

Waarnemend burgemeester en volksvertegenwoordiger Jozef Van Royen sprak de rouwrede uit tijdens de begrafenis van De Vidts op 19 juni 1962. Van Royen en Vermaere droegen namens de stad het baarkleed. Van Royen schetste de burgemeester als *een groot mens, breed van gedacht, breed van opvattingen, kalm, waardig en zeer verdraagzaam* en onderstreepte zijn *sprankelende jovialiteit, zijn zin voor humor, zijn grote dienstvaardigheid, zijn medeleven met het wel en wee van de bevolking*.[100] Albert Vermaere hield als eerste schepen op 6 oktober 1962 tijdens de plechtige installatie van de nieuwe burgemeester, Jozef Van Royen (geboren te Sint-Gillis-Waas op 26 februari 1898), de gelegenheidstoespraak. Van Royen, vertegenwoordiger van de landbouwersstand, was in de zomer tot burgemeester aangesteld. Uit Vermaeres toespraak kwamen én de vriendschap met Van Royen tot uiting én zijn respect voor het burgemeesterschap: de burgemeester behoort tot het *lokaal bestuursapparaat*, maar het ambt is in de eerste plaats *een afstraling* […] *van koninklijke bevoegdheden*.[101] De burgemeester is vredebewaarder, zorgt voor de persoonlijke vrijheid van de burgers, voor veiligheid, waakt over *de goede zeden*, is *onze spreekbuis, onze voorspreker, maar ook onze verdediger, onze borg bij de hogere overheden, bij de openbare besturen en bij de andere machten. Gij bewandelt, op 's Konings bevel, de eenzame weg van de hoge bestuursfunktie*. Hij belichaamt *het Belgisch vaderland, de gehechtheid aan de dynastie, de traditie van onze heerlijke Vlaamse gemeenschap, de sluitsteen van elke sociale stand en elke verantwoorde overtuiging*.[102] Vermaere verwees naar de verdienste van Van Royen om huizen en

99 Zie https://www.youtube.com/watch?v=lD1NI33TdWI, geraadpleegd 28.12.2025.
100 Stadsverslag 1963, p. 67.
101 Stadsverslag 1963, p. 69.
102 Stadsverslag 1963, p. 70.

wijken voor de *kleine man* te hebben gecreëerd. De urbanisatie van de stad, de modernisering van de diensten, de *zwemkom, slachthuis, nieuwe scholen, nieuwe kliniek, Parklaan enz.*, dat alles was voornamelijk Van Royens werk. Maar hij sprak ook over een *moeilijke erfenis*. […] *De tijden zijn zwaar, de geesten onrustig, de gemoederen prikkelbaar*. Sint-Niklaas had een verleden: *er bestaan wantoestanden, die gij zult moeten uitroeien, desnoods met de bijl*.[103] Sint-Niklaas had behoefte aan een toekomst, aan de uitbouw van de nijverheid en aan inbedding in Europa.

In zijn repliek dankte Van Royen Vermaere expliciet: *Ik zou van hem veel kunnen leren, en vooral om alles met kalmte en overleg te bekijken, zich niet op te winden, met zachte stem te spreken en daardoor veel van eigen zenuwen uit te sparen, terwijl ik me al te gemakkelijk laat gaan, en mijn zenuwen nog moeilijker in bedwang kan houden*. En verder: *Ik dank hem zeer voor al het goede dat zijn goed hart mij toeschrijft. Moest hij het niet doen, het zou Vermaere niet zijn*.[104] De analyse van Van Royen stond in schril contrast met wat over Vermaere de voorbije jaren in eigen rangen was gezegd en geschreven. De relatie tussen beiden was goed. Dit bleek onder andere uit een zeer lovend pamflet dat Van Royen schreef als waarnemend burgemeester over de bloemenstoet in de zomer van 1962.[105] Vermaere was algemeen voorzitter en leidde het uitvoerend comité. Er bestond dus een behoorlijke discrepantie tussen de perceptie van Vermaere in zijn eigen biotoop in de christelijke arbeidersbeweging en die van de burgemeester. Al dient te worden benadrukt dat een dankwoord aan de wetten van het genre behoort te gehoorzamen.

Ondertussen was het CVP-bestuur vernieuwd. Voorzitter Joris Everaert en secretaris Staf Van Daele, die in 1958 als jongste gemeenteraadslid ooit was verkozen, riepen de leden op om de lidkaart 1962 te verlengen. Ze deden in naam van het partijbestuur een oproep om eensgezind te zijn, de CVP trouw te blijven, de vergaderingen bij te wonen en medezeggenschap op te eisen. *De C.V.P. mag niet de partij zijn van enkelen die aan de touwtjes trekken, maar van allen die medeverantwoordelijkheid willen en kunnen dragen*. De in vet gedrukte oproep verraadde dat de verhoudingen lokaal binnen de partij gevoelig lagen.

103 Stadsverslag 1963, p. 72.
104 Archief Staf Van Daele.
105 *En de man, die dat allemaal van achter de schermen doet evolueren, die dat zonder ophouden doet groeien van de ene corso tot de andere, de man die steeds nieuwe vondsten, nieuwe inspiratie uitlokt, die met heel zijn dynamisch zenuwgestel dat allemaal op tijd en stond doet marcheren is Schepen VERMAERE.* Losbladig, Archief Staf Van Daele.

Op 27 oktober organiseerde de CVP-afdeling Sint-Niklaas een dansfeest ter ere van de nieuwe burgemeester in feestzaal *Terminus*. In de begeleidende brochure presenteerde voorzitter Everaert de CVP als een jonge partij van het midden, een regeringspartij, een *politieke groepering, die de soms tegenovergestelde standenbelangen van werknemers, werkgevers, middenstanders, landbouwers en vrije beroepen, tracht te harmoniëren*.

Wat later sloeg het noodlot opnieuw toe en overleed een Sint-Niklase burgemeester in actieve dienst. Op 13 april 1963, acht maanden na zijn aanstelling, stierf Jozef Van Royen op vijfenzestigjarige leeftijd. Vermaere werd als eerste schepen waarnemend burgemeester. Hij sprak de lijkrede uit op de begrafenis op 19 april. Van Royen had eerst als schepen en later als burgemeester volgens Vermaere het uitzicht van Sint-Niklaas gewijzigd. Hij verwees - naast de hiervoor opgesomde realisaties - naar de Lepelhoekwijk, Groot Kloosterland en de Baenslandwijk. En verder naar de uitbouw van het rioleringsstelsel en de plannen voor een waterzuiveringsstation en de verwerving van de kunstverzameling Mathys-Vanneste en de Mercatorcollectie in het stedelijk museum. De overledene werd geroemd om zijn rechtschapenheid en onkreukbaarheid, zijn eerlijkheid, onpartijdigheid, tolerantie en zijn *gouden hart*.[106]

Op 2 mei 1963 ondertekenden dertien leden van *de meerderheidsgroep van de gemeenteraad* de voordrachtakte van Albert Vermaere als nieuwe burgemeester van Sint-Niklaas aan de Oost-Vlaamse provinciegouverneur Albert Mariën. Op 26 april was er een geheime stemming binnen de CVP, waarbij Vermaere veertien stemmen haalde en zijn tegenkandidaat Edgard Hacquaert elf.

Toch liep Vermaeres benoeming als burgemeester vervolgens niet van een leien dakje. Oude demonen en vroegere affaires bleven als een schaduw over hem heen liggen. Tijdens Sint-Niklaas kermis schreef hij aan August Cool: *Ik vernam gisterenavond dat de heer Min. Gilson moeilijkheden maakt over de zgn. zaak der "obligaties van E.H. Van Steen", die mij in 1958 heeft beschuldigd van diefstal*. En hij vervolgde: *De onrust in de stad groeit elke dag door het uitblijven mijner benoeming*. De diverse groepen in het Gildenhuis pookten de vijandelijkheden opnieuw op. Maar ook andere groepen reageerden. Enkele jonge advocaten en middenstanders wilden via de provincie een tweede kandidaat naar voren schuiven om zo de benoeming op zijn minst te ver-

106 Stadsverslag 1963, p. 64.

Aan de Weledele Heer Gouverneur
van de provincie Oost-Vlaanderen,
Gouvernementstraat, 1,
GENT.

Hoogeachte Heer Gouverneur,

De ondergetekenden, gemeenteraadsleden van de stad Sint-Niklaas en allen behorende tot de meerderheidsgroep van de gemeenteraad, hebben de eer voor het ambt van burgemeester hunner stad, in opvolging van wijlen de heer J. Van Reyen, voor te dragen de heer Albert, Theodoor, Louisa VERMAERE, geboren te Sinaai op 10 november 1910 en wonende te Sint-Niklaas, Verbindingstraat, 127.

De heer Vermaere voornoemd is lid van de gemeenteraad en schepen van de stad sedert 1947 en eerste schepen sedert 1962. Hij was lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, in opvolging van wijlen de heer Staatsminister E. Heyman, sedert 1957 en tot 1961.

Gelieve te aanvaarden, Mijnheer de Gouverneur, de uitdrukking onzer eerbiedige hoogachting.

De leden van de meerderheidsgroep
van de Gemeenteraad :

Sint-Niklaas, 2 mei 1963.

Afb. 23 Dertien gemeenteraadsleden ondertekenden op 2 mei 1963 de voordrachtakte van Albert Vermaere als kandidaat-burgemeester van Sint-Niklaas aan de Oost-Vlaamse provinciegouverneur Albert Mariën.

tragen.[107] Waarop Cool de minister aanschreef.[108] Vermaere werd aangesteld bij Koninklijk Besluit van 2 oktober 1963 op basis van de voordrachtakte van 2 mei 1963 (eveneens ondertekend door Edgard Hacquaert, die even in de running was om als tweede kandidaat te worden voorgedragen). (afbeelding 23) Het uitstel gaf stadssecretaris A. Braeckman op 24 oktober de mogelijkheid om Vermaere als waarnemend burgemeester voor te stellen: het personeel heeft ondertussen kunnen ervaren *dat U niet zinnens zijt de gevangene te zijn van "vriendjes" (in de pejoratieve betekenis), van drukkingsgroepen of constellaties. U hebt het reeds bewezen, ook tegenover het personeel dat iets*

107 Er zou, op voorstel van de provincie, een tweede kandidaat gevraagd zijn. Kaartje van 18/07/1963 van A. Vermaere aan A. Cool, KADOC, Archief August Cool.
108 Dat vernemen we uit een brief van Vincent Foubert aan A. Cool van 21/01/1965. Archief August Cool.

mispeutert, zult U de harde hand gebruiken. En dit is maar goed.[109]

Op 9 november 1963 werd eerste schepen Albert Vermaere ten stadhuize als burgemeester feestelijk ingehaald, nadat hij op 2 oktober in die functie was benoemd. De huldetoespraak werd gehouden door de nieuwe eerste schepen en partijgenoot Karel Cool, de broer van August Cool. Die herinnerde er de nieuwe burgervader aan dat zijn vooroorlogse sociale activiteit van hem een *strijdlustig, hardnekkig en doordrijvend* man hadden gemaakt, *karaktervast en gevoelloos voor vleierij en kwaadsprekerij*.[110] Hij vermeldde zijn periode als schepen van Volksgezondheid (1952-1958) en vervolgens Schone Kunsten en Onderwijs (1958-1962). De bloemenstoet was Vermaeres *hernieuwde schepping*. Ook zijn Sporta-voorzitterschap en interesse voor het wielrennen kwamen aan bod. Vermaeres verleden werd niet gemeden: de *zorgvolle dagen, dagen waarin U zich verweet teveel vertrouwen te hebben geschonken, dagen tijdens dewelke U zich verlaten voelde en U met wrange gevoelens terugdacht aan de Lantaarn van de Griekse wijsgeer Diogenes. U is door het leven zelf gestaald geworden*.[111] De uitdagingen voor de stad waren groot op sociaaleconomisch vlak en ook de wijzigende internationale structuren op Europees en mondiaal niveau waren uitdagend. De plaatselijke textielmarkt moest concurreren met Europa, de lokale belastingdruk was hoog. Cool herinnerde Vermaere tot slot aan zijn *vast voornemen om een zorgzame, toegewijde en door het volk begrepen burgemeester te worden*.[112]

Vermaeres dankwoord was hartelijk. Hij begon zijn rede met een verwijzing naar de Latinitas: *wat ik in jaren nooit had verwacht, viel mij te beurt in weinige ogenblikken*.[113] Hij besefte dat het ambt ook impliceerde *het zich blootstellen aan de onmeedogende kritiek van alle burgers, de wisselvalligheden trotseren van een zeer dikwijls anonieme massa, die even gemakkelijk verguist en afbreekt als dat zij bewondert en verheft*. De ervaringsdeskundige aan het woord… Vermaere herhaalde zijn woorden over de verheven missie

109 *Toespraak door de heer A. Braeckman, Stadssecretaris, gehouden, naar aanleiding van de huldiging door het Stadspersoneel van de heer Albert Vermaere ter gelegenheid van zijn benoeming tot Burgemeester der stad Sint-Niklaas*, p. 3. Met de hand toegevoegd: *op 24 october 1963*. Archief A. Vermaere. In de toespraak stonden ook de profetische woorden: *Daarbij komt dat men niet zo behaaglijk de weg van het burgemeesterschap verlaten kan, alsdat men hem betreedt.* (p. 3)

110 Stadsverslag 1963, p. 66. In het Stadsverslag staat ten onrechte 'Alb. Cool'.

111 Stadsverslag 1963, p. 66.

112 Stadsverslag 1963, p. 68.

113 *Toespraak door de heer Albert Vermaere gehouden op zaterdag, 9 november 1963, n.a.v. zijn huldiging tot Burgemeester*, p. 3 (archief Staf Van Daele). De verwijzing zou kunnen slaan op Seneca of Ovidius, maar is wellicht nooit door een klassieke auteur als dusdanig gedaan. AI probeert het citaat aan Multatuli toe te schrijven, maar dat is een hallucinatie.

van het burgemeesterschap die hij bij de aanstelling van Van Royen had uitgesproken. Het levensritme van de bevolking werd steeds ingewikkelder, de blik internationaler door onder meer de verzustering met Europese steden en de vestiging van Amerikaanse, Engelse, Duitse, Franse en Nederlandse firma's in de Sint-Niklase industrieparken. Hij dankte zijn moeder, die het harde arbeidersleven kende, en zijn intellectuele vaders pater Georges Rutten (1875-1952),[114] Prosper Poulet (1868-1937)[115] en Jozef Cardijn (1882-1967),[116] net als zijn voorgangers Van Royen, De Vidts en Heyman. *Allen hebben zij mij geleerd God en grootheid te zoeken in eenvoud, in elke omstandigheid moedig te handelen, in ieder mens het menselijke te zoeken. Hun lessen zijn mijn programma, hun voorbeeld mijn levenshouding*.[117]

Op de statiefoto's in de Trouwzaal van het stadhuis zien we een trotse burgemeester met een stralende echtgenote, eerst poserend met de notabelen (afbeelding 24) en dan met zijn partijgenoten (afbeelding 25). In het burgemeesterskabinet werd ook nog een gezinsfoto genomen (afbeelding 26).

Vermaere ging dus op 2 oktober 1963 als jonge vijftiger aan de slag als bur-

Afb. 24 Burgemeester Albert Vermaere, echtgenote Julia Arents en v.l.n.r. Marcel Verdonck, Valentin De Bosschere, (verder naast Vermaere) Oscar Mets, Marcel Rumes, ?, Willy Van Gerven en Cyriel Van Goethem.

114 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/rutten-georges, geraadpleegd 16.02.2026
115 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/poullet-prosper, geraadpleegd 16.02.2026
116 Jozef Cardijn was de stichter van de kajot(s)tersbeweging: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/cardijn-jozef, geraadpleegd 16.02.2026
117 *Toespraak door de heer Albert Vermaere*, p. 6.

Afb. 25 Burgemeester Albert Vermaere geflankeerd door (staand van links naar rechts) Roger Zaman, André Van der Weeken, Georges Verberckmoes, Albert Smet en ? (en zittend van links naar rechts: Bert De Cock, ? en Marcel Van Hende (?).

Afb. 26 Albert Vermaere, Julia Arents en hun zeven kinderen in het kabinet van de burgemeester.

gemeester van Sint-Niklaas. Ongetwijfeld heeft hij zich toen voorgesteld dat er in 1964 en wellicht nog in 1970 verlengingen van zijn mandaat mogelijk waren. De vele felicitatiebrieven naar aanleiding van zijn aanstelling bevestigden dit verlangen en deze veronderstelling. De rangen leken zich in eerste instantie ook te sluiten. In *De Volksmacht* van 26 oktober 1963 keek men met trots uit naar de tweede Gildenhuisburgemeester van Sint-Niklaas (na Hendrik Heyman). We vernemen verder dat het plaatselijke ACW zich op 26 april eenparig achter Vermaere had geschaard. Na een carrièreoverzicht, het uitlichten van zijn rol als promotor van de bloemenstoet/zomercavalcade en zijn lokaal en provinciaal Sporta-engagement volgden hartelijke gelukwensen. Eindelijk was er vrede in eigen rangen …

Op 1 december 1963 was er naar aanleiding van de jaarmarkt opnieuw een dansfeest voor de burgemeester. Ondertussen was er aan de partijstructuren gewerkt en werden ook standpunten ingenomen over regeringsplannen. Zo verzette de plaatselijke CVP-afdeling zich in een brief aan alle CVP-parlementsleden, het nationaal bestuur en de pers tegen de aanhechting van zes Vlaamse gemeenten bij de Brusselse agglomeratie en eiste met een statuut betreffende de tweetaligheid van de hoofdstad sancties in verband met het niet naleven ervan.[118]

Op zondag 24 november was er in zaal Het Hof in de Hofstraat een algemene vergadering van de plaatselijke CVP-afdeling waarop nieuwe statuten werden voorgesteld: oude verzuchtingen zoals de kandidatuurstelling, de beslissende rol van individuele stemmen en de poll werden aangepakt, en de organisatie werd grondig herzien. Op 22 december 1963 werd de partijraad opnieuw samengesteld. De verkiezingen voor dit bestuursorgaan leverden volgend resultaat op: 1. Staf Van Daele: 554 stemmen; 2. Albert Vermaere: 531 stemmen; 3. Joris Everaerts: 497 stemmen. Frantz Van Dorpe eindigde dertiende met 402 stemmen en was dus een van de twintig rechtstreeks verkozenen. Dierenarts Joris Everaert werd als voorzitter bevestigd.

DE ZAAK VERMAERE VI (1964-1965)

De jaren 1963-1964 stonden onder andere in het teken van artsenstakingen en de beslissing om vanuit het Waasland via een verzonken tunnel een vaste verbinding met Antwerpen tot stand te brengen. Voor de parlementsverkie-

118 Brief van de CVP-afdeling van 12 juni 1963. Archief Staf Van Daele.

zingen van 1965 waren de communautaire en de sociaaleconomische agenda de belangrijkste punten. Daar waar auteur Bert De Cock in *Welig en woelig Waasland* voor de vorige gemeenteraadsverkiezingen vaak de gids was, belichtte hij in hetzelfde boek de verkiezingen van 11 oktober 1964 nauwelijks.[119]

FRANTZ VAN DORPE

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1964 verscheen Frantz Van Dorpe voor het eerst echt ten tonele in de Sint-Niklase gemeentepolitiek.[120] De figuur van Van Dorpe, zo schetsten we in de inleiding van deze bijdrage, is de laatste jaren scherp in beeld gebracht door diverse studies. Stadsarchivaris Patty De Meester, die het archief van Van Dorpe bestudeerde, stelde dat Van Dorpe, die in 1953 in Sint-Niklaas was komen wonen en zich daar op zijn zakelijke belangen concentreerde, zich op vraag van enkele vrienden kandidaat stelde voor de verkiezingen van oktober 1964 *gezien de bijzondere omstandigheden te Sint-Niklaas*.[121] Bij die vrienden zaten *vertegenwoordigers van Vrije Beroepen en Middenstand*. Van Dorpe werd in oktober 1961 verkozen in het partijbestuur en hij was voorzitter van het 'Finantieel Komitee' van de lokale CVP.

Van Dorpe was volgens de Leuvense historicus Emmanuel Gerard te situeren in de 'revolutie van rechts'. Gerard maakte een interessante parallel tussen de jaren 1960 en de jaren 1930. Ze zijn een spiegel van elkaar. De jaren 1960 werden gekenmerkt door *een grotere democratische bewustwording, pluralisme en ontzuiling, contestatie en neerhalen van het gezag, de klemtoon op de zelfontplooiing van het individu* en de grote omwentelingen in de katholieke kerk na het Tweede Vaticaans Concilie, waarbij de kerk zich losmaakte van *het lange tijd dominante ultramontaanse, anti-wereldse en antiliberale* gedachtegoed.[122] Die ontwikkelingen conflicteerden met het wereldbeeld dat Van Dorpe sinds de jaren 1930 aanhing.

In de jaren 1930 was hij als jongeman al politiek actief geweest. Op 19 juli 1936 was Van Dorpe een van de sprekers op een congres van de Vlaamse Concentratie in Leuven. Hoewel zijn bijdrage in de geschiedenis weinig spo-

119 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 99-100.
120 Volledigheidshalve dient hieraan te worden toegevoegd dat hij op 17 januari 1960 al als achttiende kandidaat op twintig met 342 stemmen in het partijbestuur verkozen was als vertegenwoordiger van de VB/vrije beroepen. (HVW, 23/01/1960, p. 4).
121 Patty De Meester, 'Frantz Van Dorpe, burgemeester van Sint-Niklaas (1965-1970)', p. 98.
122 Emmanuel Gerard, 'Frantz Van Dorpe en zijn tijd', p. 255.

ren heeft nagelaten, deelde hij er het podium met volksvertegenwoordiger Hendrik Elias en Gaston Eyskens. Vóór de Tweede Wereldoorlog was Van Dorpe een adept van Joris Van Severen, leider van het extreemrechtse Verdinaso.[123] Vincent Stuer laat in *Hoogmoed. Van Verdinaso tot verzet* zien hoe Van Dorpe van Verdinaso-militant vervelde tot verzetsman. Na 1944 sloot Van Dorpe zich tijdens de Koningskwestie aan bij de ultra-koningsgezinden. Hij werd medeoprichter en was hoofdredacteur van het weekblad *De Laatste Kans*, het blad van het Verbond voor het Nationaal Herstel, dat de abdicatie van Leopold III probeerde terug te draaien.[124] Een van zijn medestanders was Jef Goethals, de privésecretaris van Hendrik Heyman.[125] Samen met het ultra-leopoldistische Eldrie-verbond, waar Van Dorpe ook aanschoof, zetten zij zich in voor de terugkeer van Leopold III op de troon.[126] Van Dorpe werkte intussen ook aan de promotie van de Benelux-gedachte. In het begin van de jaren 1950 richtte hij het bedrijf Tevefilm op om een filmproject van cineast Henri Storck te realiseren waarin de strenge Europese grenspolitiek aan de kaak werd gesteld. De film *Banket der smokkelaars* werd in april 1952 voorgesteld in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel. Stuer besloot: *En Frantz staat er, eindelijk, naast de koning*.[127]

Gerard gaf aan dat Van Dorpe geen lidkaart had van de CVP. *Over zijn lokaal engagement in Sint-Niklaas weten we weinig, tot aan zijn controversiële aanstelling als burgemeester in 1965*. Hij besloot zijn bijdrage met de vraag: *Of de aanwezigheid van een oud-dinaso op het kabinet van minister van Binnenlandse Zaken Arthur Gilson die aanstelling mogelijk maakte, valt verder te onderzoeken*.[128]

Uit Gerards analyse, en nog meer uit die van Dieter Vandenbroucke, komt

123 Christian de Borchgrave schetst in zijn *Politieke biografie Joris Van Severen. Van katholiek naar fascist*, Ertsberg, 2025, Van Dorpe als 'Verdinaso-prominent' (p. 210 en p. 238) en 'kopstuk (p. 221). Hij was Verdinaso-gouwleider voor Brabant (p. 200).
124 Dat verscheen voor het eerst op 15 september 1950. Voor dit tijdschrift maakte 'Sint-Niklazenaar' Marc Sleen verschillende cartoons. Zie Yves Kerremans, 'De laatste Kans', in: *Brabant Strip Magazine* 207 (2016).
125 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 65. De Cock vermeldde er expliciet bij dat dit 'totaal onafhankelijk van de Christelijke Arbeidersbeweging' gebeurde, die de aanvallen in het blad afkeurde en dat Goethals alle medewerking aan het blad stopzette.
126 Emmanuel Gerard, 'Frantz Van Dorpe en zijn tijd', p. 258.
127 Vincent Stuer, *Hoogmoed. Van Verdinaso tot verzet*, p. 284.
128 Emmanuel Gerard, 'Frantz Van Dorpe en zijn tijd', p. 264.

Van Dorpe naar voren als een autoritaire persoonlijkheid.[129] Interessant was ook de vaststelling dat hij relatief snel vervelde van *de straatvechter naar de gerespecteerde bemiddelaar, die zich in burgerlijke en adellijke kringen met de grootst mogelijke omzichtigheid en diplomatie weet te bewegen*.[130]

Van Dorpe had tijdens zijn Verdinaso-periode, maar ook later, zijn pen en zijn redenaarstalent kunnen aanscherpen. De resultaten hiervan waren treffend te zien in de strijd met Albert Vermaere. Hoewel hij als burgemeester vooral zakenman en bemiddelaar was, kwamen voordien in het gevecht met Vermaere zijn literair en journalistiek straatvechtersinstinct en zijn literair talent naar boven.

Op de modellijst vóór de CVP-poll van 5-6 september 1964 stond Albert Vermaere op plek 1, Edgar Hacquaert op 2, Cyriel Van Goethem op 3, Frantz Van Dorpe op 4, Staf Van Daele op 12. Vermaere behield na de poll de eerste plaats, Van Goethem werd nummer 2, Van Dorpe 3 en Van Daele 4. Vincent Foubert sprong van plaats 13 naar 8.

Bij de verkiezingen behaalde de Sint-Niklase CVP twaalf van de 25 zetels en verloor de partij haar volstrekte meerderheid (een verlies van 11%). Vermaere, Van Daele en Van Dorpe werden verkozen met respectievelijk 3563, 997 en 487 voorkeurstemmen. Van Dorpe strandde op een zevende van het stemmenaantal van Vermaere. Vervolgens begon de coalitievorming. De officiële partijonderhandelaars stelden een coalitie met de Volksunie voor, maar dit scenario werd door de partijraad van de CVP verworpen, mede onder invloed van krachten uit het ACW. Het ACW opteerde om met de Belgische Socialistische Partij (BSP) te onderhandelen. Die laatste zou over twee schepenzetels mogen beschikken. Het voorzitterschap van de Bouwmaatschappij en het voorzitterschap van het Commissie van de Openbare Onderstand (COO) zouden rouleren.[131]

Tijdens de CVP-partijraad van 11 december 1964 was er een stemming geweest over de burgemeesterskandidatuur. Vermaere had 18 'ja's' achter zijn naam gekregen en 10 'neens', Van Dorpe tienmaal ja en 18 keer neen. Het ACW gaf zijn akkoord voor een eventuele coalitie met de liberale Partij voor

129 Dieter Vandenbroucke, 'Frantz Van Dorpe en 'de plicht' van iedere Dinaso. Kanttekeningen bij een verzetsman", in: *WT. Tijdschrift over de geschiedenis van de Vlaamse beweging*, 81 (4), (2022), pp. 324-340, https://doi.org/10.21825/wt.85508VdB p.11/13.
130 Emmanuel Gerard, 'Frantz Van Dorpe en zijn tijd', p. 262.
131 J.G., 'De politieke toestand te Sint-Niklaas. Naar een C.V.P.-B.S.P.-coalitie', 5-6/12/1964, p. 16.

Vrijheid en Vooruitgang (PVV), met als voorwaarde dat de burgemeester een ACW-er zou zijn en dat er slechts één burgemeesterskandidatuur zou worden ingediend. Van Dorpe gaf aan zich niet neer te leggen bij deze gang van zaken. Hij en zijn medestanders *achten deze koppeling statutair onregelmatig en van generlei waarde. De hogere partijinstanties zouden hen hierin steunen*.[132] In de ogen van de meeste CVP'ers was de coalitie met de PVV qua mandaten een kleine kost. Sint-Niklaas mocht vanaf 1965 één extra schepenzetel aanduiden en de PVV ging akkoord met slechts één zetel.

In *Het Volk*[133] en in *HVW* van 26 december 1964 werd gemeld dat de partijraad van de CVP na vele vergaderingen een bestuursakkoord tussen de CVP en de PVV goedkeurde. Dat was gebeurd op de partijraad van donderdag 17 december. Het artikel gaf de grote lijnen van het bestuursakkoord weer (o.a. de bouw van een cultureel centrum) en de verdeling van het aantal schepenzetels. De liberalen stelden zich dus met slechts één schepenzetel (Openbare Werken en Gemeentelijke Inrichtingen) tevreden. De Bouwmaatschappij en de COO zouden wisselen na drie jaar en ook de functie van hoofdgeneesheer in de stadskliniek zat vervat in het akkoord. Benoemingen van stadspersoneel zouden verlopen via vergelijkende examens, daar waar bij de wettelijke graden (de topambtenaren) er *in gemeenzaam overleg rekening* [zal] *worden gehouden met de zedelijke en intellectuele waarden van de kandidaten*. De functie van directeur van de stadskliniek zou gecreëerd worden en aan een kandidaat met PVV-signatuur toekomen. Interessant is het lijstje met de CVP-schepenen. De strijd Van Dorpe (nijveraar/Vrije Beroepen)-Vermaere (maatschappelijk assistent/ACW) was nog niet beslecht, die voor de (andere) schepenzetels wel: Augustin Hebbinckuys (als 'afzonderlijke' aangeduid bij de CVP-poll), Edgard Hacquaert (textielingenieur/NCMV), Cyriel Van Goethem (landbouwers) en Vincent Foubert (bediende/ACW). Staf Van Daele (bediende/ACW), die na Vermaere het meeste aantal voorkeurstemmen behaalde, viel uit de boot ten voordele van Vincent Foubert. Volgens Van Daele zou Vermaere er de voorkeur aan hebben gegeven om Foubert te verkiezen voor het schepenambt omdat die net als hij vader van een groot gezin (van tien kinderen) was. Bovendien blijkt uit wat voorafging dat Foubert een van de meest militante voorvechters van Vermaere was.

132 R.D., 'Verwarring in CVP-rangen', in: *HVW*, 19/12/1964, p. 1.
133 J.G., Bestuursakkoord C.V.P.-P.V.V., ongedateerd krantenknipsel met als kopje 'De politieke toestand te Sint-Niklaas'.

Bij de jaarwisseling 1964-1965 was het nog steeds wachten op politiek nieuws rond de burgemeesterspositie. De laatste gemeenteraad van december verliep zonder burgemeester Vermaere, die afwezig was wegens een kleine operatieve ingreep. Op 9 januari vroeg eigenaar en hoofdredacteur van *HVW* Roland D'Hondt zich in een bijdrage in de marge af: *Wie wordt burgemeester te St-Niklaas?* Zijn persoonlijk gekleurd Nieuwjaarsstuk - hij stond zelf op de Volksunielijst voor de provinciale verkiezingen in 1961 - gaf een scherp beeld van de politieke situatie in Sint-Niklaas. Het pad voor de volgende jaren lag door de *diepgaande tweedracht in de rangen van de CVP* bezaaid *met wolfijzers en schietgeweren*. Van Dorpe en Vermaere *geven elkaar geen vin toe en handhaven hun kandidatuur voor het burgemeesterschap*. Het bleef bij speculaties. *Terwijl enerzijds de aanhang van de h. Vermaere in de schoot van de CVP-partijraad en van de rechterzijde, numeriek belangrijker blijkt, zou de h. van Dorpe kunnen rekenen op de vastberaden steun van al wie op hoger niveau macht en invloed uitoefent binnen de CVP, tot en met minister Gilson, die terzake in de praktijk het laatste woord heeft.*[134] Ook over de schepenposten werd nog gebakkeleid en maneuvers en tegenmaneuvers volgden elkaar op.

Op 16 januari 1965 berichtte D'Hondt op de titelpagina van *HVW* dat de nieuwe gemeenteraad nog niet was samengeroepen om het schepencollege te vormen. De naam van Jozef De Cock als PVV-schepen viel. Indien Vermaere burgemeester zou worden, dan zouden de door het partijbestuur voorgedragen kandidaat-schepenen worden aangesteld. *Indien echter de voorzitter van de Katholieke Gilde* [met name Frantz Van Dorpe] *burgemeester wordt, dan zullen wellicht nog andere figuren naar voren treden*.[135] Deze inschatting bleek later fout te zijn. D'Hondt vermeldde dat op maandag 11 januari in aanwezigheid van de arrondissementsvoorzitter en de afgevaardigde van het Nationaal Komitee een CVP-vergadering in café *Het Wiel* was bijeengekomen, die tot een stuk in de nacht had geduurd en die *stormachtig* was verlopen. *Gepoogd werd (nogmaals) de h. van Dorpe te overhalen zijn kandidatuur in te trekken. Zonder resultaat.* Op dit "*konklaaf" werd door sommigen gedreigd het bestuursakkoord met de PVV alsnog op te blazen*.

Op zaterdag 23 januari 1965 stond de foto van Frantz Van Dorpe op de cover van *HVW*. De teerling was geworpen. In een kader boven de foto las men: *Benoeming van Frantz van Dorpe kan vruchtbare bestuursperiode inluiden /*

134 R.D., 'Wie wordt burgemeester te St-Niklaas?', in: *HVW*, 9/01/1965, p. 5.
135 R.D., 'Moeilijke politieke bevalling te St-Niklaas', in: *HVW*, 16/01/1965, p. 1.

Politieke "likwidatie" van Albert Vermaere evenwel kaakslag voor duizenden kiezers. De titel van het artikel luidde: *Geestdrift en ontgoocheling om benoeming van burgemeester in Wase hoofdstad* met als boventitel: *Het heeft Z.M. de Koning behaagd…* Van Dorpe was ondertussen op de hoogte gebracht van zijn aanstelling nog vóór de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van 19 januari. Roland D'Hondt beschreef met lichte ironie de situatie in de stad: *De kommentaren gingen onmiddellijk hun gang. Er was geween en geknars van tanden, er werden dure eden gezworen, op meer dan een (herberg)tafel kwamen bonkige vuistslagen neer. Er werden echter ook fijne glimlachjes uitgewisseld, in vele voorname salons heerste een overwinningsroes, whisky- en champagneflessen werden ontkurkt*.[136] Vooraleer hij op de gebeurtenissen inging, richtte de eigenaar-hoofdredacteur zich tot Van Dorpe, die hij als een *captain of industry* verwelkomde. Met deze *onkreukbare, dynamische en kultureel-hoogstaande man* aan het roer werd voor Sint-Niklaas een *gezond, zakelijk-nuchter en tevens durvend en "open" stadsbeleid* ingeluid. Toch had hij weinig empathie voor de manier waarop *volksvriend* Vermaere *van zijn politiek voetstuk werd gehaald. De grandiose komedie die met deze "likwidatie" gepaard ging, de minachting voor de kiezer-man-in-de-straat waarvan de plaatselijke én hogere instanties van de C.V.P., en vooral van 't A.C.W., blijk gaven, vergen bovendien, menen wij, enig kommentaar*.[137]

De hoofdredacteur sprak over een concrete aanleiding en wees op een *taktische flater*, met name dat Vermaere *hardnekkig* aanstuurde op een coalitie met de BSP, wat bij de vertegenwoordigers van de Vrije Beroepen en Middenstanders uit de eigen partij *de haren ten berge deed rijzen*.[138] Pas dan werd Van Dorpe voorgedragen als burgemeester. Oorspronkelijk zou de kandidatuur van Van Dorpe een *drukkingsmiddel* zijn geweest om Vermaere en zijn medestanders te laten afzien om met de socialisten in zee te gaan. Op het moment dat de vijanden van Vermaere binnen CVP en ACW lucht kregen van deze tegenkandidatuur, kreeg Van Dorpe *plots zoveel steun en werd hij in zulke mate aangemoedigd – zelfs door de hoogste instanties in den lande, – dat hij moeilijk anders kon dan zijn kandidatuur doorzetten*. Volgens D'Hondt, die zijn voorkeur voor Van Dorpe niet verstopte, moesten de vrienden van Vermaere hun pijlen niet richten op de nieuwe burgemeester, *die zich met de "likwidatie" van zijn voorganger wel het minst van al heeft beziggehouden*. De verantwoordelijken waren *de voormannen – grote en kleine – van het*

136 R.D. in: *HVW*, 23/01/1965, p. 1.
137 Idem.
138 R.D. in: *HVW*, 23/01/1965, p. 4.

A.C.W. Men kan ons niet wijsmaken dat deze super-organisatie, met figuren als een Gust Cool, een Prof. Hulpiau (die bij de koning op audiëntie gaat zoals ondergetekende in zijn stamcafé binnenloopt om er een pint te drinken), met verschillende ministers in de regering, o.a. Segers, Bertrand, Servais, niet in staat zou zijn een burgemeestersbenoeming te forceren. Albert Vermaere werd niet benoemd omdat voornoemde machtige heren geen vin verroerd hebben.[139] D'Hondt achtte het ook bijzonder merkwaardig dat *De Volksmacht* in januari 1965 met geen letter over de kwestie had gerept, terwijl er wel plaats was voor nieuws over de dorpspolitiek in Stekene en Kallo.

D'Hondt gaf mee dat de drie verkozen PVV-gemeenteraadsleden de kandidaturen van zowel Van Dorpe als Vermaere hadden ondertekend en gaf een gedetailleerd verslag van de feiten (volgens zijn perceptie). Van Dorpe had zes handtekeningen op zak: naast de drie PVV-ers die van zichzelf, van Theophiel Heynderickx en mevrouw Everaert-Cools, de echtgenote van de CVP-voorzitter Joris Everaert. Vermaere had de voordracht van negen gemeenteraadsleden verworven (op 25 verkozenen), dus meer dan Van Dorpe. Het stuk met de goedkeuring van de verkiezingsuitslag en de voordracht van de burgemeester was *blijven hangen* bij de Oost-Vlaamse deputatie en werd *in beraad* gehouden tot de namiddag van woensdag 13 januari 1965. Vermaere kreeg hiervan diezelfde dag lucht. Op vrijdagmorgen 15 januari arriveerde het document bij minister van Binnenlandse Zaken Gilson en dezelfde namiddag tekende koning Boudewijn de benoeming van Van Dorpe. Op 19 januari volgde de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* en op 20 januari werd Van Dorpe ingezworen bij provinciegouverneur Roger De Kinder.

Wat Vermaere volgens D'Hondt in de hele affaire niet wist, was dat ook binnen de onderhandelingen met de BSP een oude rekening was vereffend. Tussen CVP-senator en Vlaams *vleugelvoorzitter* Robert Vandekerckhove en BSP-ondervoorzitter en Kamerlid Jos van Eynde[140] was ondertussen overeengekomen om Albert Vermaere *uit zijn burgemeesterszetel in het luchtledige te katapulteren!* Hiervan waren ook de plaatselijke BSP-ers volgens de hoofdredacteur van *HVW* op de hoogte. De argumentatie bleek nog steeds dezelfde: Vermaere zou *"ongeschikt of onwaardig zijn" – hetgeen men beweert, zonder evenwel iets te bewijzen*.[141] Het oude mantra kwam boven. Het verdwijnen van Vermaere had volgens D'Hondt een diepere oorzaak en lag in het feit dat de *"partijvrienden" van Albert Vermaere sedert lang dezes politieke*

139 Idem.
140 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/van-eynde-jos, geraadpleegd 20.02.2026.
141 Idem.

dood hebben gezworen. Vermaere telde immers *vijanden, die met een bijna ontstellende hardnekkigheid, zijn totale uitschakeling uit het openbare leven beogen*. De verdachtmakingen, zo gaf de hoofdredacteur mee, *waren sindsdien niet meer uit de lucht, maar bewijzen werden nooit voorgelegd! Mogelijk bestaan zij en liggen zij veilig opgeborgen in een of ander stoffig dossier. In dat geval had men sedert lang de knoop moeten doorhakken en desnoods de publieke opinie inlichten.*[142] Deze beschuldigingen waren hard. Ze werden nergens bevestigd. De zaak Vermaere uit 1964-1965 had alleszins zijn oorsprong in de verkiezingscampagnes van 1961 en van 1958. Misschien waren ook de verkiezingen van 1946, waar Vermaere het burgemeesterschap aan Romain De Vidts overliet, een reden van definitief verzuurde relaties? Of ontbrak het Vermaere aan sommige kwaliteiten om een geschikte leider te zijn?

De hoofdredacteur verweet de anti-Vermaeregroep dat eventuele bezwaren (dat Vermaere niet geschikt zou zijn voor het ambt) niet vóór de verkiezingen op tafel waren gelegd. Men had Vermaere als een *lokvogel*, als een *mirakelaffiche* en stemmenkanon op de kop geplaatst om hem nadien te slachtofferen. Deze kaakslag trof dus niet alleen Vermaere, maar ook de kiezers. D'Hondt vervolgde: *Hetgeen te St-Niklaas en elders achter de politieke schermen werd bekokstoofd rijst ver uit boven een persoonlijke rivaliteit om het burgemeesterschap. Het is een kwestie van "fair play" tegenover de kiezer. Het is een kwestie van politieke moraliteit. Voor de rest geven wij de St-Niklazenaars de raad zich om het lot van deze of gene politieke figuur geen kopzorgen te maken. Bij dergelijke veldslagen zijn de generaals persoonlijk reeds druk aan het onderhandelen terwijl de piotten nog vechten en sneuvelen...*[143]

Het archief van Frantz Van Dorpe biedt een onverhoopte inkijk in de werking achter de schermen. Van Dorpe speelde hoog spel in de laatste dagen van 1964. Hij zette een hele campagne op en schreef op het juiste moment heel zijn netwerk aan. In Albert Vermaeres persoonlijk archief is geen bewijs te vinden van enig lobbywerk. We kunnen hem niet verdenken van veel strategisch inzicht en ik vermoed dat hij redelijk naïef is blijven geloven in een goede afloop.

Op 17 december 1964 had Van Dorpe zijn lokale CVP-voorzitter Everaert een brief met zijn kandidatuurstelling als burgemeester gestuurd. Op 24 december had hij een onderhoud met een PVV-delegatie om ervoor te zorgen dat zij de kandidatuur van Vermaere niet zouden ondertekenen. Op dat moment had

142 Idem.
143 Idem.

hij enkel de handtekening op zak van advocaat Theophiel Heynderickx (CVP) en van de echtgenote van de partijvoorzitter, die graag schepen wilde worden. Ook haar echtgenoot had politieke ambities en wilde graag provinciaal gecoöpteerd senator worden.[144] Van Dorpe had Everaert subtiel meegegeven dat, als hijzelf de burgemeestersaanstelling miste, hij op die positie gebrand was en hij verzekerde zijn voorzitter dat hij de nodige connecties had om dit te laten geschieden.

Op 26 december schreef Van Dorpe nogmaals een brief aan Everaert. Aanleiding was een uitspraak van burgemeester Vermaere dat de drie ondertekenaars van de kandidatuur Van Dorpe als 'rebellen' moesten worden beschouwd én een brief van Vermaere aan de drie ondertekenaars om per direct een reglement van inwendige orde te ondertekenen. Van Dorpe was ervan overtuigd dat hij loyaal en correct en volgens de partijstatuten had gehandeld. Hij schreef ook burgemeester Vermaere aan om mee te delen dat hij tegen hem niet alleen een klacht bij de voorzitter zou indienen, maar ook bij de hogere partij-instanties. Eerder, op 23 november, had Vermaere volgens Van Dorpe verklaard dat Van Dorpe stappen had ondernomen om alsnog naar de BSP als coalitiepartner te stappen. Van Dorpe beschouwde deze uitspraak als *lasterlijk en eerrovend*.[145]

Twee dagen later ontving Van Dorpe van de lokale PVV-voorzitter, Franz Behaegel, een formele brief dat de PVV-ers de kandidatuur van Van Dorpe zouden ondertekenen. Uit notities van 30 december blijkt dat PVV'er Jozef De Cock ervoor garant stond dat de verkozen ACW'ers hun kandidatuur niet zouden herroepen als zou blijken dat Vermaere geen burgemeester zou worden.[146]

Op 31 december stuurde Van Dorpe eenzelfde getypte brief naar eerste minister Théo Lefèvre, minister van Middenstand Albert De Clerck, minister van Financiën Andries Dequae en senator Victor Leemans.[147] Aan allen deelde hij mee dat de argumenten waarom hij zich kandidaat stelde *gekend zijn door de heer Senator R. Vandekerckhove en ook door het kabinet van de Heer Mi-*

144 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC016, notitie Frantz Van Dorpe van 13/12/1964.
145 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC034, Brief van 23/11/1964 van F. Van Dorpe aan J. Everaert. Vermaere ontving een doorslag van het schrijven. Vermaere bestreed het gerucht en op het partijbestuur van 3 december werd dit incident afgesloten.
146 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC028B, notitie Frantz Van Dorpe van 30/12/1964.
147 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/leemans-victor, geraadpleegd 22.02.2026.

nister van Binnenlandse zaken en Openbaar Ambt.[148] Hij riep hen allen op om aan laatstgenoemde minister, Arthur Gilson, een schrijven te richten waarin ze zijn kandidatuur zouden ondersteunen.

In het archief Van Dorpe zit ook een handgeschreven brief van 31 december van de hand van Robert De Waele, voorzitter van het ACW van zowel de stad als het arrondissement Sint-Niklaas. Daarin schreef De Waele: *Mag ik zo vrij zijn u te verklaren, dat de heer Vermaere in alle middens en inzonderheid dat van de kristelijke Arbeidersbeweging sinds vele jaren een besproken en betwist man is.* Van Dorpe onderstreepte zijn eigen sociale vooruitstrevendheid en meende dat die ook erkend werd door de arbeidersgroep. Verder gaf hij minister Gilson ter overweging mee dat vele ACW-gemeenteraadsleden zijn kandidatuur wilden steunen, *ook al zouden zij aarzelen of weigeren zijn kandidaatlijst te ondertekenen, onder de druk die van zekere zijde op hen uitgeoefend wordt.*[149]

Op 3 januari 1965 schreef Jef Goethals als provincieraadslid een brief aan bestendig afgevaardigde E. De Wilde met de mededeling dat hij de kandidatuur van Van Dorpe ten volle steunde. Hij ondertekende de brief met zijn privé-telefoonnummer, maar ook met dat van zijn *bureel*: *Gildenhuis Sint-Niklaas*. De rol van Goethals in heel deze affaire getuigde van een diep misprijzen, zelfs van haat ten opzichte van Vermaere. Elders in het archief Van Dorpe zitten geschreven kattenbelletjes over wie in het Gildenhuis iets over hem had gezegd. Goethals was Van Dorpes medestander bij het leopoldistische blad *De laatste kans* en zijn vertrouwensman.

Dezelfde of de volgende dag schreef Van Dorpe de socialistische provinciegouverneur Roger De Kinder aan met zijn kandidatuur voor het ambt van burgemeester, ondertekend door zes raadsleden (drie PVV-ers en drie CVP-ers). Hij gaf mee dat vier ACW'ers, P. Van Havere, G. Van Daele, J. Bauwens en E. Vergauwen snel zouden volgen, maar dat ze nog niet getekend hadden.[150] Zijn kandidatuur werd verder ondersteund door A.J. Terrijn, arrondissementeel voorzitter van het ACW (volgens Van Dorpe), Robert De Waele, onder-

148 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/vandekerckhove-robert, geraadpleegd 22.02.2026. Hij was de toenmalige CVP-voorzitter en schoonbroer van minister van Middenstand Albert De Clerck: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/de-clerck-albert.
149 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC031, brief van Robert De Waele van 31/12/1964.
150 Of deze bewering strookt met de waarheid, kunnen we vandaag helaas niet meer achterhalen. Betrokkene Staf Van Daele kan zich dit niet meer herinneren. We kunnen dus niet meer achterhalen of Van Dorpe fake news verspreidde of naar waarheid sprak. Wat hij zich nog wel herinnert, is dat Van Dorpe hem in Stekene persoonlijk kwam opzoeken om de voordracht te ondertekenen, maar dat hij niet thuis gaf.

voorzitter van het ACW, H. D'Hondt en Jozef Goethals, *uittredend gemeenteraadslid, lid van de provincieraad, vrijgesteld propagandist van het A.C.V., correspondent van "Het Volk" en van "De Volksmacht"*.[151] Van Dorpe somde in de brief een lange lijst referenties op, zowat alle provinciegouverneurs, diverse ministers *en oud-minister L. Moyersoen, die alle tijdens de bezetting medewerkten met de I.A. Dienst Othello, waarvan ik sedert 1942 de leiding waarnam*. Ook *senator Robert Vande Kerckhove, en de Heer L. Caeymaex, Administrateur-Directeur Generaal van het Bestuur van de Openbare Veiligheid,* staan in *voor mijn verleden en voor mijn persoonlijke integriteit.*[152] Hij verzocht de gouverneur zijn kandidatuur aan minister Gilson over te maken.

Eveneens op 4 januari richtte Van Dorpe een schrijven aan de bevoegde minister, vergezeld van een lijvig dossier met zeven bijlagen. Hij was de minister een verklaring verschuldigd waarom slechts zes gemeenteraadsleden zijn kandidatuur ondersteunden. In het dossier zaten vertrouwelijke stukken van de plaatselijke ACW-tenoren Terrijn en De Waele. Hij wees de minister op de grote uitdagingen waarvoor Sint-Niklaas stond. Urbanisatie en industrialisatie werden te eng lokaal bekeken, waardoor grote fouten werden begaan. Hij wilde de randgemeenten meer betrekken en aan streekplanning doen. Ook de mobiliteit en de spoorontsluiting Gent-Antwerpen (*waarvan de huidige plannen schrikaanjagend zijn voor de toekomst van het noordelijke gedeelte van de stad*) vroegen een vaste en kundige hand.

Als bijlage werden alle documenten meegegeven waarover Van Dorpe beschikte. Een voorbeeld:

VD. Mr. H, men heeft me herhaaldelijk gezegd dat U ook overtuigd zijt dat de Burgemeester,

dhr. Vermaere, "een noodlottig man" is. Is dit werkelijk Uw mening.

H. Ja. [153]

Op 5 januari schreef Van Dorpe de voorzitter van de Belgische Boerenbond aan, én om diens steun te vragen, maar ook om de lokale landbouwvertegenwoordiger en mogelijke toekomstige schepen Cyriel Van Goethem te

151 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC037, brief van Frantz van Dorpe aan R. De Kinder van 3 of 4/01/1965.
152 Idem.
153 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, geen nummer, brief van Frantz van Dorpe aan minister A. Gilson van 4/01/1965, Bijlage VII/3.

(laten) kapittelen. Op 7 januari werd ook Raf Renard (1911-2002),[154] adjunct-kabinetschef van minister Gilson aangeschreven.

Twee dagen later kreeg ook senator Robert Vandekerchove een brief. Van Dorpe gaf een update van de situatie voor de 'voorzitter' en voor 'h. Van Acker'.[155] Ondertussen wilde Vermaere een schepencollege aanstellen zonder te wachten op de benoeming van een burgemeester en met zichzelf als eerste schepen en de heren Hacquaert, De Cock en Van Goethem als andere schepenen. Een kandidaat van de Vrije Beroepen, mevrouw Everaert, zou de vierde schepen kunnen zijn, waardoor het ACW maar één lid in het college zou hebben. De conclusie luidde: *Mijn vrienden en ik menen dat we dit manoeuver moeten verijdelen, nog een beetje tijd winnen en rekenen op een vlugge beslissing van de Minister, die volgens de laatste berichten waarschijnlijk is. We hopen dat de h. Van Acker ons daarbij maandag avond zal kunnen behulpzaam zijn.*[156]

Al het gelobby had ook een onverwacht effect. Op 19 januari werd het Van Dorpe iets te heet onder de voeten. Hij schreef de adjunct-kabinetschef van Gilson, R. Vande Weghe, aan. 'Vriend' Jozef Goethals was te weten gekomen dat volksvertegenwoordiger Omer De Mey inzage in het dossier Van Dorpe wenste. Van Dorpe vroeg om de vertrouwelijke stukken uit het dossier te verwijderen en vervolgde dat het de gang van zaken ernstig zou storen *indien de brieven van onze verschillende vrienden en het gehele laatste hoofdstuk handelend over de reakties op mijn kandidatuur, alsmede natuurlijk het eerste blad van het dossier dat de inventaris van alle ingesloten stukken bevat, aldus bekend zou worden*.[157]

De rest van de story verhaalden wij hierboven. Van Dorpe kwam aan de macht na een tussenkomst vanuit de hoogste regionen. Dit wordt helemaal bevestigd door de briefschrijver die Van Dorpe aanschreef op 19 januari, de dag dat de benoeming in het *Staatsblad* verscheen: *Ingevolge mijn tussenkomst bij mijn Collega van Binnenlandse zaken en het Openbaar Ambt, ver-*

154 Raf Renard werd in 1936 *tot hoofdman benoemd van de studentenafdeling Gent en hoofdredacteur van het blad De Dinaso-Student. Na zijn studies vestigde hij zich als advocaat in Kortrijk en in 1939 werd hij hier hoofdman van de Verdinaso-afdeling*. Citaat: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/renard-raf, (stuk herwerkt door Jan Creve in 2023), geraadpleegd 21.03.2026. Renard was net als Van Dorpe Kortrijkzaan.
155 Deze naam konden wij niet achterhalen.
156 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC044, brief van Frantz Van Dorpe aan R. Vandekerckhove van 9/01/1965.
157 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC046, brief van Frantz Van Dorpe aan R. Vande Weghe van 19/01/1965.

neem ik zopas van hem dat, op zijn voordracht, het Zijne Majesteit de Koning behaagd heeft U tot Burgemeester van St. Niklaas te benoemen. Getekend: Théo Lefèvre.[158] De eerste minister himself was Van Dorpe te hulp gekomen.[159] In april 1952 stond Van Dorpe naast de koning (Leopold III).[160] In januari 1965 werd Van Dorpe door de koning (Boudewijn) tot burgemeester benoemd.

De volgende weken ging het stof van de onverkwikkelijke strijd niet liggen. Er werden folders uitgedeeld aan de fabriekspoorten, er werd gedreigd met het ontslag van de ACW'ers uit de gemeenteraad en zelfs met nieuwe verkiezingen.[161]

Op 30 januari verscheen in *HVW* een toch wel bijzonder, anoniem artikel met als kop *Bij de benoeming van een burgemeester*, waarin voor het lezerspubliek nog eens werd gesteld dat gemeenteraadsverkiezingen dienen om gemeenteraadsleden te verkiezen en dat de burgemeestersbenoeming het prerogatief van de koning is. De benoeming van de burgemeester is niet alleen een politieke, maar ook een bestuurlijk-administratieve beslissing, luidde het. Daarom was het niet zo dat de kandidaat met de meeste voorkeurstemmen per definitie burgemeester werd. *De tussenkomst van de Koning is niet alleen een voogdij-akte maar een wezenlijk deel van de keuze en, ingevolge de toenemende afbrokkeling van de gemeentelijke autonomie, wellicht het wezenlijkste deel.* Het lijkt een ingezonden stuk te zijn, en over het auteurschap durf ik speculeren: de auteur moet Van Dorpe himself geweest zijn.

Op dinsdag 2 februari kwam de gemeenteraad eindelijk samen, werd Frantz Van Dorpe ingezworen en werden slechts vier schepenen aangeduid. Landbouwersvertegenwoordiger Cyriel Van Goethem werd uiteindelijk niet aangeduid. Wellicht stond er nog een rekening open. Vermaere werd aangesteld als eerste schepen met als bevoegdheden Cultuur, Onderwijs, Jeugdzorg, Sport en Feestelijkheden. De BSP nam niet deel aan de stemming. Voorman Jozef

158 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC050, brief van Théo Lefèvre aan Frantz Van Dorpe van 19/01/1965.
159 Of Van Dorpe en Lefèvre elkaar kenden, kon ik niet achterhalen. In *Theo Lefèvre, staatsman* van Kris Hoflack (Antwerpen-Baarn: Hadewijch, 1989, p. 15) staat een boeiende passus die de eerste minister met het Verdinaso in verband brengt: *Via het Maurassisme komt hij* [Lefèvre] *terecht bij Van Severen. In de Katholieke Partij deugt toch geen enkele politicus; van Severen geeft aan zijn Dinaso's tenminste stijl. Vergeleken met de Vlaamse boer is de Dinaso een heer. Ondanks zijn bewondering voor de Groot-Nederlandse visie van Joris Van Severen wordt hij nooit lid van het Verdinaso*. Een andere boeiende figuur uit het Verdinaso-netwerk is Kortrijkzaan Tony Herbert. (Zie Hoflack, pp. 37-38.)
160 Zie noot 127.
161 SA SN, Archief Frantz Van Dorpe, SC054, brief van J. Goethals aan Frantz Van Dorpe van 21/01/1965.

Vercauteren vroeg het woord en deelde mee dat de vreugde om de aanstelling van Van Dorpe niet door de overgrote meerderheid van de bevolking werd gedeeld. Het geknoei van een kleine groep – *hiermede werd waarschijnlijk het A.C.W. bedoeld*, merkte de anonieme *HVW*-redacteur op – leidde tot een situatie die *énig in België* is.[162]

Van Dorpe was daarna meteen met de BSP in de clinch gegaan, nadat in de socialistische pers enkele uitspraken van de gemeenteraad van 2 februari waren gepubliceerd. BSP-raadslid Pros Matthys had (o.a. in een pamflet) gesteld dat de burgemeester werd omschreven als *het meest reaktionaire element dat onze stad kent*.[163] Typisch voor Van Dorpe was dat hij persoonlijke aanvallen steeds schriftelijk en formeel pareerde. In een lange tussenkomst tijdens de gemeenteraad van 23 februari schetste Van Dorpe daarop een reeks van revolutionairen en vrijdenkers die uit burgerlijke middens stamden en socialistische leiders waren geworden, van Karl Marx tot Emiel Moyson, van Camille Huysmans tot Paul-Henri Spaak. Van Dorpe daagde Vercauteren uit klacht in te dienen bij de Raad van State indien zijn benoeming onwettig zou zijn. In de nasleep van dit incident werd ook Vermaere betrokken. Vercauteren suggereerde dat Vermaere zelf schuld trof in de fout gelopen onderhandelingen met de socialisten: *Dit alles is niet gebeurd omdat betrokkene de moed heeft gemist om op passende manier te reageren*.[164] Vermaere bleek, net als zijn plaatselijke partijvoorzitter, zijn partijgenoten niet op de hoogte te hebben gebracht van onderhandelingen die hij reeds op 9 december 1963 met de socialisten had gevoerd. De onderhandelingen waren in de ogen van de socialisten dus *onfair en onoprecht*. Zich richtend tot Van Dorpe besloot Vercauteren: *Uw benoeming is nu een feit, doch de omstandigheden waarin zij gebeurde blijven een "unicum". De vorming van dit schepenkollege was slechts mogelijk door gebrek aan moed vanwege de kristelijke arbeiders*.[165]

---

162 'Ruime belangstelling voor aanduiding der schepenen. Gemeenteraadszitting te Sint-Niklaas', in: *HVW*, 6/02/1965, p. 1 en 4.

163 Pros Matthys reconstrueerde de onderhandelingsrondes tussen CVP en BSP in een speciale, vier pagina's lange editie van het *Weekblad "Voor allen"*, in druk gegeven vier dagen nadat het schepencollege formeel was geïnstalleerd. De burgemeester, verkozen tegen de wil van het volk in, had ook het *schepencollege gevormd naar zijn hand. Als troostprijs kregen de kristene werkers twee schepenzetels, om braaf in een hoekje te gaan zitten*. (p. 1) CVP-voorzitter Everaert en burgemeester Vermaere kregen het verwijt dat zij de standpunten van de BSP nooit bekendmaakten op de CVP-partijraad (met name een schrijven van 9/12/1964, waarbij de BSP opnieuw water in de wijn had gedaan ten opzichte van een vorig voorstel.) Archief A. Vermaere.

164 'Politiek steekspel', in: *HVW*, 6/03/1965, p. 7.

165 Idem.

Op zaterdag 20 februari werd burgemeester Van Dorpe gehuldigd tijdens de traditionele plechtigheid ten stadhuize. Na de Tweede Wereldoorlog was het ook traditie geworden dat de eerste schepen de burgemeester verwelkomde. Albert Vermaere was dus aan zet. Hij belichtte de band van de in Kortrijk geboren Van Dorpe met de stad via de familie Janssens de Vaerebeke en het begin van zijn humaniorastudies aan het Sint-Jozef-Klein-Seminarie in Sint-Niklaas. Hij vervolgde volgens de regels van de laudatio: *Op de leeftijd van 58 jaar draagt hij vele eretekens, hem door binnen- en buitenlandse overheden toegekend wegens de aan het Land bewezen diensten, in oorlogstijd, door zijn houding over de bezetter*.[166] De enige kritische noot zat verborgen in een zinsnede over zijn politiek engagement, *vertrekkende uit het strakke keurslijf van autoritaire bewegingen*,[167] een verwijzing naar Van Dorpes prominente rol in het Verdinaso. Er viel ogenschijnlijk geen greintje wrok te bespeuren. De goede verstaander hoorde evenwel dat veel van de plannen die dienden gerealiseerd te worden al in de vorige bestuursperiode werden ingezet.

Ook de toespraak van BSP-oppositieleider Vercauteren was gematigd. De nieuwe coalitie kon sterk en met een meerderheid van 15 op 25 raadsleden vlot en zelfzeker uit de startblokken schieten.

De as Van Dorpe-Vermaere had echter zeer zware schade opgelopen. Tijdens de bestuursperiode kwam het diverse keren tot stevige confrontaties. Zoals na elke verkiezing doofden de grote branden, maar bleven er vuurtjes smeulen. De strijd werd verder gevoerd in de pers. In het paasnummer van *Het Vrije Waasland* van 1965 stelden de uitgevers D'Hondt & De Jaegher naar aanleiding van de parlementsverkiezingen van 23 mei 1965 formeel dat zij zich niet wensten uit te spreken over de ene of de andere partij en dat het blad ongebonden bleef.[168] Diverse C.V.P.'ers, onder wie Frantz Van Dorpe bleven het moeilijk hebben met het 'onafhankelijke' *HVW*. Maar ook het ACW keek al veel langer met boosheid naar het weekblad van Maurice Van Haver, dat sinds 1961 in handen van twee overtuigde Vlaams-nationalisten was en waar de uitgesproken flamingantische katholieke nieuwkomer Ferdinand De Bondt (1923-2014)[169] meer en meer invloed verkreeg.

Vanuit de Nieuwstraat 23, rechtover de ingang van het Gildenhuis, werd in 1967 - het jaar dat Sint-Niklaas zijn zevenhonderdvijftigste verjaardag vier-

166 Stadsverslag 1965, p. 59.
167 Idem.
168 *HVW*, 17/04/1965, kaderstukje p. 1.
169 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/de-bondt-ferdinand

de - een nieuw weekblad opgericht: *De Weekspiegel*.[170] Het eerste nummer verscheen op 4 mei. Van Dorpe-getrouwe Jozef Goethals, die ontslag nam als vrijgestelde van het ACV, werd hoofdredacteur[171] en vormde samen met Guido Boodts en Willy Buytaert het redactieteam, met daaronder een legertje correspondenten, vaak van CVP-signatuur. Frantz van Dorpe zat de raad van beheer voor, met als leden o.a. Marcel Van der Aa uit Beveren, journalist Achiel Samoy (1918-2000) van de krant *De Nieuwe Gids*,[172] verbondssecretaris van het ACV Alfons Maes en senator Albert Smet uit Lokeren. Oorspronkelijk werd het blad op de persen van drukkerij Het Volk in Gent gedrukt. Na iets dan meer dan een jaar, op 13 april 1968, werd de handdoek gegooid omdat het blad financieel niet langer tegen *HVW* kon opboksen. Van Dorpe was in dit hele verhaal de spilfiguur. Zijn getroebleerde relatie met Vermaere was een van de redenen geweest om zelf een perskanaal op te richten.[173]

Ondertussen voerde Van Dorpe een voortvarend beleid en werd de aanzet gegeven om van Sint-Niklaas een centrumstad te maken. Tijdens de viering van 750 jaar Sint-Niklaas floreerde de stad en nam de burgemeester daarbij het voortouw. Vermaere concentreerde zich op zijn schepenbevoegdheden, maar leek veel van zijn vroegere energie kwijt te zijn. Hij hield zich bijna dagelijks op in café *Het Hemelrijk* op de Grote Markt, in het gezelschap van een kleine groep getrouwen, om vandaaruit de jaarlijkse bloemenstoet te organiseren.

Ook op andere fronten bleven de tegenstellingen binnen de CVP op scherp staan: de spoorverbinding Gent-Antwerpen, het shoppingcentrum, de kabeldistributie, enzovoort. Het kwam meermaals tot uitbarstingen tussen de burgemeester en zijn schepenen en met fractieleider Staf Van Daele (volgens journalist J. Nijs van *Het Volk* het *enfant terrible van de coalitie*). Nijs becommentarieerde de handelwijze van de burgemeester als volgt: *Gemeentebeleid is geen zaak van één man. Anders heeft men het recht niet een gemeenteraad een democratische instelling te noemen*.[174] Maar ook met de enige PVV-schepen, aannemer Jos De Cock, was Van Dorpes relatie erg moeilijk en op den duur waren ze in enkele rechtszaken verwikkeld. Clashes waren er

170 De geschiedenis van het weekblad is te vinden in: Walter Clippeleyr en Wouter Vloebergh, *Relaas uit 't Land van Waas. Tijden van toen en vandaag* (Sint-Niklaas: Uitgeverij Danthe, 1982), pp. 111-114. Zie ook noot 74.
171 Bert De Cock, *Welig en woelig Waasland*, p. 116.
172 Zie: https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/de-nieuwe-gids, geraadpleegd 29.03.2026.
173 Staf Van Daele bleef ondertussen correspondent voor *Het Vrije Waasland* en was als verslaggever van het lokale sportieve en culturele nieuws bijzonder actief.
174 J. Nijs, 'Burgemeester verbiedt gemeenteraad te vergelijken met een poppenkast. Na levendig woordspel over shoppingcenter', in: *Het Volk (De spiegel van Oost-Vlaanderen)*, 12/05/1969, p. 12.

o.a. rond de gronden van het nieuwe Koopcentrum, waar het tot een formele breuk kwam tussen Van Dorpe en De Cock, die door de burgemeester een proces werd aangesmeerd.

Zo ging men naar de gemeenteraadsverkiezingen van 1970, de laatste waaraan Albert Vermaere zou deelnemen. Ongelooflijk maar waar: de hele vaudeville herhaalde zich. Vermaere zou zich nu echter isoleren van de CVP en met een eigen lijst opkomen.

DE ZAAK VERMAERE VII (1970)

Beide CVP-antagonisten van de gemeenteraadsverkiezingen van 1964, Van Dorpe en Vermaere, gooiden in 1970 uitvoerig met modder naar elkaar. Ondertussen stond NCMV'er en burgemeesterszoon Paul De Vidts te trappelen om de sjerp te omgorden. Die had reeds in 1964 met Van Dorpe de strijd aangebonden.[175]

Tijdens het hoofdbestuur van het ACW op 5 juni 1970 stond de modellijst voor de verkiezingen op de agenda. Bij het begin van de vergadering had Albert Vermaere verklaard dat hij *van meet af aan duidelijk wilde stellen zijn naam niet te zullen lenen voor een lijst waarop ook de huidige burgemeester, Frantz van Dorpe, figureert*.[176] Omdat de vergadering hem niet wilde volgen, verliet hij de zaal. Een koud stortbad voor alle betrokkenen. Op 7 juni vergaderden de voorzitters van de CVP-standen en die kwamen tot volgend lijstvoorstel: 1. Van Dorpe (Vrije Beroepen); 2. Vergauwen (ACW); 3. Foubert (ACW); 4. Van Goethem (landbouwers); 5. De Vidts (NCMV). Twee dagen later legde een geheime stemming een uiterst verdeeld ACW bloot. Bij de vraag of de organisatie zou samengaan met de CVP waren er 28 stemmen voor en 19 tegen.[177] De CVP-partijraad van 10 juni behield de nummers 1 tot 4, maar plaatste De Vidts van 5 naar 11. Vermaere kwam niet op de lijst voor. Op 13 juni 1970 blikte *HVW* terug op de gebeurtenissen van de voorbije week. De verkiezingskoorts steeg en joeg de *warmte der gemoederen* […] *het intern-politieke kwikzilver tot opwindende hoogten en evolueerde naar een labiel klimaat met onweersneigingen*.[178]

175 De strijd Van Dorpe-De Vidts is stof voor een nieuwe bijdrage en gaat buiten de scope van deze studie.
176 J. Nijs, 'Burgemeester verbiedt ...', in: *Het Volk*, 12/05/1969, p. 12.
177 Het ACW was als koepelorganisatie van de christelijke arbeidersbeweging in principe niet gebonden aan een politieke partij maar leunde nadrukkelijk aan bij de CVP en vormde de facto een integrerend onderdeel van de structuur van deze partij.
178 'CVP van Sint-Niklaas klaar met verruimde modellijst', in: *HVW,* 13/06/1970, p. 1.

In het laatste weekend van juni 1970 werd de lokale CVP-poll gehouden op basis van een modellijst van het partijbestuur. Van Dorpe kwam als onafhankelijke op en voerde de lijst aan. *Leden schudden modellijst dooreen* was de ondertitel van de kop in *De spiegel van Oost-Vlaanderen* in *Het Volk* van 30 juni 1970. De Vidts won de poll met 770 stemmen (op 1028 stemgerechtigden, die elk vijftien kandidaten konden aankruisen), vóór Staf Van Daele met 742 stemmen (hij kwam van 8 op de modellijst). Van Dorpe (525 stemmen, kwam van 1), De Bondt (518) en Heynderickx (478) sloten de lijst als nummers 23-24 en 25. Paul De Vidts had zijn volledige netwerk gemobiliseerd en Van Dorpe stond voor schut. *Politieke aardbeving te Sint-Niklaas* kopte *HVW* op 4 juli. Hoofdredacteur Hubert Wilssens (of toch eigenaar Roland D'Hondt?) concludeerde dat de polls belangrijker waren geworden dan de echte verkiezingen. *De drang naar medezeggenschap van een mondig geworden gemeenschap, tegen de oligarchenmentaliteit op het gemeentelijk beleidsvlak, kan men geen halt meer toeroepen.*[179] Van Dorpe werd omschreven als *de koningsfiguur van de modellijst, waarrond de C.V.P. alle gezindteschakeringen verzoend waande*. De Vidts werd afgeschilderd als een *vaarwatervolger* en *een (wijn)vat van tegenstrijdigheden en twijfels*. Staf Van Daele werd de hemel in geprezen.[180] Vermaeres houding bleef op dat moment een raadsel. Hij hulde zich in stilte. *Zijn tegenstrevers vrezen die stilte, omdat ze niet weten waar, wanneer en hoe hij terug zal komen opduiken*. De redacteur loofde dat Vermaere kordaat afstand had genomen van de lijstvorming. Hoewel er hardnekkige geruchten waren dat hij aan een eigen lijst werkte, werd niet uitgesloten dat Vermaere zou terugkeren op een CVP-lijst zonder Van Dorpe als lijsttrekker. De verslaggever was er zeker van *dat velen tegen de C.V.P.-modellijst gestemd hebben, omdat Vermaere zich van die C.V.P.-lijst had gedesolidarizeerd!*[181]

De posities werden in de zomer verder ingenomen naar aanleiding van de financiële problemen van de bloemenstoet en de 'zomercavalcade', Vermaeres troetelkinderen en paradepaardjes. De gemeenteraad had een extra financiële toelage van 200.000 frank geweigerd om de tekorten van 1969 op te vangen, daar waar dit de voorbije jaren een formaliteit was geweest (evenwel voor een kleiner bedrag). De consequentie was dat de bloemenstoet in zijn jubileumjaar bij de 25ste editie slechts over 500.000 frank minus het te-

179 'Politieke aardbeving in Sint-Niklaas', in: *HVW*, 4/07/1970, p. 1.
180 'De opmars van Staf Van Daele en van Manuela Lutin mag als de zuiverste eksponent gelden van wat bij de kiezers leeft, omdat zij over geen andere wapens dan hun persoonlijke kwaliteiten beschikken om de kiezers te beïnvloeden.' *HVW*, 4/07/1970, p. 1.
181 'Politieke aardbeving in Sint-Niklaas', *HVW*, 4/07/1970, p. 3 (vervolg van p. 1).

kort zou beschikken. De representatiekosten, 4% van het geheel, werden op vraag van het stadsbestuur door de stadsadministratie gedetailleerd onder de loep genomen en in *HVW* van 8 augustus becommentarieerd, net als een bedrag voor buitenlandse managers voor een wedstrijd tussen harmonieën die in het water was gevallen. Ook andere plannen van het organisatiecomité, zoals een reuze-tombola met een externe firma, kwamen onder vuur te liggen. Hoofdredacteur Hubert Wilssens gaf aan dat de inkomsten die het organisatiecomité via sponsoring en andere vormen van financiering inbracht tienmaal hoger lagen dan de representatiekosten. Hij legde de vinger op de wonde door te stellen dat men Vermaere *wil kraken* [in] *een schoolvoorbeeld van slechte dorpspolitiek*. En hij voegde eraan toe: *Het is voor niemand meer een geheim dat in het Sint-Niklase kollege van burgemeester en schepenen alle verstandhouding zoek is.*[182] De vraag was of het tellen van de pinten van de bloemenstoetvrijwilligers gelinkt was aan het gerucht dat Vermaere met een eigen lijst wilde opkomen *omdat hij zijn naam niet op één lijst wenst geplaatst te zien naast die van burgemeester F. van Dorpe*.

Enkele dagen later, op 20 augustus, kwam de lokale CVP-partijraad bijeen om de lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober vast te leggen. Het verslag volgde in *HVW* van 22 augustus, waarin de situatie binnen de plaatselijke CVP getypeerd werd als een *venijnige zenuwoorlog, met de onvermijdelijke intriges, moties en afspraakjes achter de schermen*.[183] De partijraad was woelig verlopen en meer dan eens werd de vergadering geschorst om de fracties hun standpunt te laten bepalen. De vergadering was lang uitgelopen. *Menig betoog werd onderstreept met een vuistslag op tafel en een schilderachtige uitdrukking geput uit de woordenschat van het Rijke Vlaamse Leven.* De twee vechtende hanen Van Dorpe en De Vidts zagen met leed de buit … verdwijnen richting Ward Vergauwen, uittredend raadslid en plaatselijk ACW-voorzitter. Van Dorpe zou zich hierop teruggetrokken hebben van de lijst, wat Vermaere terug in beeld zou gebracht hebben. Roland D'Hondt suggereerde dat advocaat en - net als Van Dorpe destijds een vooraanstaand lid van het Verdinaso - Willem Melis[184] wel eens een goede kandidaat-burgemeester zou kunnen zijn. Net vóór het ter perse gaan had D'Hondt echter vernomen dat Van Dorpe alsnog de 23ste plaats zou aanvaarden. *Het Volk* was dezelfde dag beter ingelicht en legde haar lokale lezers de juiste lijst voor. Van Dorpe was naar plek 5 gestegen en wipte landbouwersvertegen-

182 'Bloemenstoet en kavalkade van Sint-Niklaas in (financieel) slop?', in: *HVW*, 8/08/1970, p. (1 en) 8.
183 R.D., 'Ward Vergauwen aanvoerder van C.V.P.-lijst te Sint-Niklaas', in: *HVW*, 22/08/1970, p. 1.
184 https://encyclopedievlaamsebeweging.be/nl/melis-willem, geraadpleegd 22.02.2026.

woordiger Cyriel Van Goethem, die op zijn beurt de vergadering bezwoer dat de Boerengilde zich zou terugtrekken van de CVP-lijst. Nog een openstaande rekening … Op 22 augustus was de lijst quasi volledig. Vermaere ontbrak. De CVP-jongeren waren ontevreden en bepleitten in een gezamenlijke brief met de Jong-Socialisten een progressieve frontvorming. Lieven Lenaerts trok zich eerst terug, maar stond uiteindelijk toch op de lijst. De lijst was helemaal hertimmerd: Ward Vergauwen (ACW) was lijsttrekker, gevolgd door Paul De Vidts (plaats 2), Staf Van Daele (3), Manu Lutin (4) en Frantz Van Dorpe (5).[185] Op de lijst verschenen Willem Melis als voorlaatste en Ferdinand De Bondt als lijstduwer.

Albert Vermaere kwam alsnog met de eigen lijst 'demokraten 70' op. In de propaganda luidde een van de slogans: *Het onrecht van 1964 moet worden hersteld*. Op 2 oktober gaven vier KWB'ers die Vermaere naar zijn scheurlijst waren gevolgd in de *Verantwoording van een keuze* hetzelfde argument. Een argument van het verleden… Van Dorpe werd in de campagne weggezet als groot-industrieel en multimiljonair, die net als De Vidts een barnumreclame-campagne voerde. De hele campagne van 'demokraten 70' focuste zich uitsluitend op de figuur van *A. Vermaere, sinds 24 jaar dynamisch werker in uw Stadsbestuur spijts 6 jaar Boycot* (advertentie). De CVP ging in de tegenaanval en voerde aan dat zij de enige partij was die haar kandidaten liet aanduiden door *een voorverkiezing door al haar leden. Dat heten wij "democratie 70"*.[186]

Dieptepunt van de campagne was ongetwijfeld Van Dorpes *Open brief aan schepen Vermaere* in het plaatselijke *Het Reklaamblad* van donderdag 8 oktober, drie dagen vóór de verkiezingen. Frantz Van Dorpe liet alle opgekropte woede uit de voorbije campagne los in de hoop de 'demokraten 70' en vooral hun kopman te treffen, en dit met de bekende ingrediënten en met als motto *Wij kunnen niet langer zwijgen*. De burgemeester stelde dat hij zich wilde verzetten tegen het verspreiden van *de grofste onwaarheden*. Hij refereerde aan artikel 2 van de Gemeentewet, waarin gestipuleerd wordt dat de koning de burgemeester benoemt. Opnieuw een retour naar 1964. Van Dorpe gaf aan dat Vermaere als niet geschikt werd bevonden voor het burgemeesterschap: *De redenen daartoe, zoals ik u direct na mijn benoeming drie uren lang uitgelegd heb, lagen niet zozeer bij mijn kwalificaties voor dit hoog ambt, dan wel bij het feit dat men u in geen geval wilde benoemen, om vele redenen die u bekend zijn.* Van Dorpe verweet Vermaere dat hij zijn beleid zes jaar lang

185 En niet op 4, zoals Bert De Cock in *Welig en woelig Waasland*, p. 134 schrijft.
186 *Het Reklaamblad*, 24/09/1970.

gesaboteerd had. Hij verwees naar één feit, het niet bezorgen van een aantal brieven aan de burgemeester naar aanleiding van de S.O.S.-hongeractie in 1966. Van Dorpe gaf aan dat hij Vermaere *de drie meest gehonoreerde beheersposten aangeboden* [had] *die vroeger steeds door de burgemeester bezet werden, met name Edas, Imalso en de Intercommunale E-3*. Van Dorpe rekende met Vermaere af door te stellen dat hij voor de stad wat de aanleg van de E-3-autoweg betreft niets uit de brand had gesleept en dat hij nooit aanwezig was op de vergaderingen daarover.[187] Van Dorpe gaf verder een overzicht van Vermaeres bezoldigde functies en noemde zijn stadsinkomen tot op de laatste frank, er meteen aan toevoegend dat hij er niets voor gedaan had. Verder somde Van Dorpe Vermaeres bezoldigde mandaten voor Bloso en Sporta op. Hiervoor declareerde Vermaere bij de stad reisonkosten, zo beweerde Van Dorpe, dit terwijl Vermaere zich liet vervoeren door stadspersoneel *tegen de formele beslissing van het college van burgemeester en schepenen in*. Van Dorpe eiste dat Vermaere de daguurlonen en overuren van het stadspersoneel aan de stadskas zou terugbetalen. Hij sneerde dat Vermaere problemen had veroorzaakt in de jeugdraad, de culturele raad, de bestuurscommissies van de academies en binnen de Oudheidkundige Kring. Vooral die problemen waren in de kiesperiode door de oppositie aangegrepen als kritiek op het stadsbeleid, beleidsdomeinen van *onze zwakke kant, de valse broeder, schepen Vermaere*. En hij voegde eraan toe dat hij zelf te lang gezwegen had omdat hij de eer van het stadsbestuur had verdedigd. Vermaere werd ook aangepakt over het feit dat hij in zijn stamcafé, omringd door een zeer klein aantal medewerkers, *geheel het kalenderjaar door,* [zijn] *avonden "offert" aan de bloemenstoet*. Volgens Van Dorpe werd die op kosten van de stad pinten pakkende groep steeds kleiner. In de slotparagrafen kwam de geschiedenis terug aan bod en zette hij zijn tegenstander voor het blok: *Lang voor ik u kende had u zich al zo veel miseries op de hals gehaald. Waarom was uw loopbaan als volksvertegenwoordiger zo kort? Waarom heeft wijlen burgemeester van Royen zich met grote tegenzin kandidaat gesteld voor het burgemeestersambt, niettegenstaande hij bewust was van zijn ziekte en al overbelast als volksvertegenwoordiger en als schepen, omdat hij u onwaardig achtte voor dit ambt? Waarom heeft na het*

187 De bewering dat Vermaere vele vergaderingen links liet liggen, lijkt bevestigd te worden door een passage uit een brief van Karel Buysse, arrondissementeel voorzitter van de CVP, van 25/02/1969. Buysse had een schrijven van het kabinet Vermaere ontvangen dat het kabinet genegeerd zou zijn door de CVP. Buysse: *Welnu de ervaring heeft mij geleerd dat u hiervoor veel te druk door uw bezigheden zijt benomen: immers gedurende de laatste vier jaren heb ik U op geen enkele Partijraad gezien, zelfs niet op deze Partijraad waarop u aanvaard had om er over uw Jeugdbeleid te komen spreken!* KADOC, BE/942855/42/126 CVP-werking 1968-1970. Briefwisseling, notities, brochures, uitnodigingen, programma's, werkdocumenten, 1968-1970/ https://abs.lias.be/Query/detail.aspx?ID=404736.

overlijden van burgemeester van Royen, goeverneur Mariën kordaat geweigerd uw kandidatuur aan de minister voor te dragen? Waarom werd u niet benoemd in 1964 en werd mijn benoeming al zeer vlug door geheel de gemeenteraad aanvaard? Het doet zielig aan een man van uw leeftijd de rol van het eeuwig slachtoffer van de anderen te zien spelen.

Van Dorpe stelde dat hij niet wist hoeveel Sint-Niklazenaren zich *nog zullen laten meeslepen in uw troebele zwanenzang*. En hij sneerde tot slot: *Het volk houdt niet van overlopers*. De doodsteek kwam in de laatste zin: *U is eigenlijk een jammerlijk geval. Want met een beetje wilskracht en rechtschapenheid had u iets anders kunnen betekenen voor onze gemeenschap.*

Vreesde Van Dorpe een nederlaag of stemmenverlies? Of moesten de spanning en de etter eruit? Beschouwde hij Vermaere als zijn allerbelangrijkste opponent, of was er toch revanchisme in het spel? Het geschrift was in elk geval de eerste burger van een stad onwaardig en bevatte fake news, bijvoorbeeld dat zijn benoeming in 1965 door heel de gemeenteraad aanvaard was geworden. Vermaeres interesse voor de grote Wase infrastructuurwerken bleek door zijn aanwezigheid op de openingsplechtigheid van de Kennedytunnel op 31 mei 1969. (afbeelding 27)

Afb. 27 Personaliteiten bij de opening van de Kennedytunnel op 31 mei 1969; Vermaere zittend tweede van rechts. Op de tweede rij links zien we de jonge CVP-volksvertegenwoordiger Frank Swaelen.

Vermaeres partijgenoten hadden na de ervaringen in 1964 de bui zien aankomen. Op 8 oktober, de dag van de bekendmaking van Van Dorpes open brief, publiceerden ze in advertentieblad *De Cirkel* als punt 10 van het pamflet '2 x 5 bedenkingen van een demokraat 70': *LAATSTE WAARSCHUWING…. Burgers wees kritisch jegens de pamfletten uitgegeven tijdens de laatste uurtjes voor het afsluiten van de verkiezingskampagne* […] *Houdt zeker geen rekening met folders of zo, verspreid door nachtridders na het verstrijken van de verkiezingskampagne. Wij hebben de ervaring van 1964… (pamflet der vier Gladiatoren)*.[188]

Vermaeres partij kon toch nog een antwoord kwijt op deze *slag onder de gordel (dixit de "kandidaten van Lijst-Vermaere")* in een betalende advertentie in *HVW* van 10 oktober, de dag vóór de verkiezingen. Ze lieten de *modder en haatgevoelens* terzijde en verweten burgemeester Van Dorpe dat hij, bij een eventueel falen van Vermaere, dit vroeger had moeten openbaren en niet via een roddelcampagne vlak vóór de verkiezingen. Er werd (toch ook) naar Vermaeres functioneren gekeken: *Dat schepen Vermaere zijn taak niet altijd met groot entoeziasme heeft vervuld, is misschien waar. Hoe kan het anders? Hij is toch ook maar een mens!* Er werd verwezen naar het *elleboogwerk* van Van Dorpe in 1964. De voorbije bestuursperiode verliep in *moeilijke psychologische omstandigheden*, in *heimelijke tegenwerking en* in *vijandschap* van de kant van Van Dorpe. Ze verwezen naar *uw* [Van Dorpes] *intriges en uw "processie van Echternach" om terug op een verkiesbare plaats te geraken, nadat de leden van uw eigen partij uw beleid op striemende wijze hadden veroordeeld door u van de 1e naar de 23e plaats te poll-en*.[189] Ze verwezen ook naar de vele processen die tegen de burgemeester liepen. Onder deze betaalde advertentie riep de redactie van *HVW* op om de jongeren een kans te geven (onder meer Freddy Willockx, Lieven Lenaerts en Nelly Maes) en werd een nauwelijks verholen stemadvies gegeven om de *bezielende, doorduwende en altijd-jong-blijvende streekpromotoren* Willem Melis en Ferdinand De Bondt naar de gemeenteraad te sturen.[190]

Eveneens de laatste dag(en) werd nog een vlugschrift verspreid om uitvoeriger op Van Dorpes aanval in te gaan. Dezelfde tekst die bij *HVW* was ingediend, werd uitgebreid met extra argumenten en bittere aanvallen en getekend door "de DEMOKRATEN '70". De ondermijning van het gezag speelde volgens de pamflettisten vooral in de omgekeerde richting. Van Dorpes

188 De sluiting van de kiescampagne werd in het pamflet ten onrechte op 9/10/1970 aangeduid.
189 'Open antwoord aan mijnheer Van Dorpe', in: *HVW*, 10/10/1970, p. 15.
190 *HVW*, 10/10/1970, p. 15.

handtekeningbevoegdheid werd vanaf de eerste maand van de bestuursperiode niet aan de eerste schepen gegeven, maar aan schepen Hacquaert. Na interpellaties van enkele fractieleiders, inclusief die van de CVP, zou de burgemeester dit toegeschreven hebben aan een beginnersfout (*ik ben een naïeve jonge burgemeester, ik ken de gebruiken van het stadsbestuur niet, zou Van Dorpe geantwoord hebben*). De beheerdersposten bleken niet door Van Dorpe te zijn aangeboden, maar werden beslist tijdens een geheime stemming, de gebruikelijke procedure. Van Dorpe werd in het stuk weggezet als *direkteur*, *kapitalist*, *koloniaal onderwijzer*, *sluipschutter* en *een jammerlijk geval* (een koekje van eigen deeg). In de linkerbovenhoek van het pamflet stonden *De 10 Geboden van FRAVADO*, waarin de burgemeester in een slecht daglicht werd gesteld, een reactie op *De tien geboden van de burgemeester* in een verkiezingsdrukwerk van Van Dorpe. Enkele van deze 'geboden' waren een directe aanval op Vermaere, zoals het zesde: *Bestuur op het stadhuis, met de raadslieden meê, / Niet met uwe vrienden, van uit uw stamkafee*.[191] De teneur van dit stuk evenaarde die van de tekst van Van Dorpe.

Tot slot gaf ook zoon Willy Vermaere nog een vlugschrift uit, *Open antwoord aan de Weledelgestrenge Heer Burgemeester van St-Niklaas*, eindigend op een sneer naar Van Dorpes Verdinaso-verleden (*Ik groet U, Herr Frantz Van Dorpe. PS. U hebt nu genoeg om van te Severen*).[192]

Het pamflet en de scheurlijst zouden niet baten. De verhitte strijd binnen de CVP was koren op de molen van de andere partijen. De Volksunie sprak de Sint-Niklazenaren aan met *Genoeg VUILNIS!* en had het in een verkiezingspamflet over een interne strijd waarbij elk democratisch denkend mens zich diep beledigd voelde. *Misselijke komedie*, *komediantenrevue*, *ganzenspel*, *Riool* en *vuilnisbelt* zijn de metaforen waarmee de machtsstrijd De Vidts-Van Dorpe enerzijds en Van Dorpe-Vermaere anderzijds werd vergeleken.

De CVP behaalde op de verkiezingsdag dertien van de 27 zetels. De zittende burgemeester verzilverde zijn burgemeestersbonus en haalde het van Paul De Vidts (4.213 versus 3.171 stemmen). Vermaere was met 1801 stemmen (de lijst haalde 2.443 stemmen) de enige verkozene op zijn eigen lijst. Paul De Vidts moest dus in het stof bijten en werd later ook nog gepasseerd als COO-voorzitter. In 1976 zou tussen de beide CVP-tenoren weerom een bitse strijd ontstaan.

191 Verkiezingspamflet F. Van Dorpe, Archief Staf Van Daele.
192 Niet gedateerd pamflet, Archief A. Vermaere.

Sint-Niklaas werd tussen 1970 en 1976 bestuurd door christendemocraten en socialisten. Op 5 november 1970 berichtte J.G. in *Het Volk* dat het bestuursakkoord werd goedgekeurd. Bij de socialisten was dat eenparig, bij de CVP was er felle verdeeldheid: 17 tegen 10. Ferdinand De Bondt reageerde heftig tegen de coalitie omdat hij samen met de Volksunie in zee wilde gaan. In het artikel komt een merkwaardige passus voor. De Bondt zou *na* het einde van de stemming – en dus post factum – een brief van Albert Vermaere hebben voorgelegd waarin deze beloofde zich als gemeenteraadslid terug te trekken ten gunste van zijn opvolger om zo *een C.V.P.-volstrekte meerderheid te herstellen*.[193] *Er werd van die brief en zijn inhoud enkel nog akte genomen.* Op 5 november hadden alle CVP-ers (op één na) en BSP-ers de voordracht van Frantz Van Dorpe als burgemeester ondertekend. Op 23 november kwam de partijraad van de CVP-afdeling Sint-Niklaas bijeen om over de drie toegewezen schepenzetels te beslissen. Vergauwen en Foubert werden snel aangeduid, Paul De Vidts verloor het in de derde stemronde met één stem van Willem Melis, Van Dorpes oude vertrouweling. De Vidts verklaarde dat het NCMV zich opzij gezet voelde. De voedingsbodem voor een moeilijke verkiezingsstrijd in 1976 lag klaar. De tweestrijd tussen beide tenoren was volgens Bert De Cock in *De Volksmacht* van 3 november de sleutel tot de overwinning geweest: *de tegengestelde krachten waren de oorzaak van de overwinning. De persoonlijke propaganda enerzijds en de correcte houding van het Werkersverbond anderzijds, hebben tot een onvermoede overwinning geleid. Hoe sterk de persoonlijke publiciteit, mede met de bewustwording van de kiezer, heeft doorgewogen mag wel blijken uit het feit dat voor de C.V.P. slechts 18 ten honderd lijststemmen werden uitgebracht, tegen 37 procent in 1964.*[194] De Cock had, in *De Volksmacht* van de week voordien, een boeiende round-up van de toestand na de verkiezingen gemaakt.[195] De auteur had het over de rol van de vrijgestelden, de manier van pollen, de personencultus en het stijgende aantal 'bonte' stembrieven.[196] De Cock stond vaster in zijn schoenen dan ooit. 'Zijn' arbeidersbeweging had twee schepenen in Sint-Niklaas en zeventig verkozen Wase gemeenteraadsleden. De rust was teruggekeerd.

193 J.G. (Jef Goethals?), 'C.V.P.-B.S.P. bestuursakkoord te St.-Niklaas door partijraden goedgekeurd', in: *Het Volk*, 5/11/1970.
194 [Bert De Cock], 'Ebbe en vloed in Waasland', in: *De Volksmacht*, 3/11/1970, p. 13.
195 [Bert De Cock], 'Met open oog', in: *De Volksmacht*, 27/10/1970, p. 13.
196 Het zogenaamd 'bontstemmen' of panacheren verwijst naar de mogelijkheid om een stem uit te brengen op kandidaten verspreid over verschillende kandidatenlijsten. Het systeem was in België in voege voor de gemeenteraadsverkiezingen tot in 1976.

Met zijn ene zetel was de politieke rol van Albert Vermaere nog vóór zijn zestigste verjaardag volledig uitgespeeld. Hij kon niet meer de moed opbrengen om zich in de periode tot de aanstelling van de nieuwe coalitie op te laden. De Raad van State had zich eind januari 1971 nog steeds niet uitgesproken over de geldigheid van de verkiezingsuitslag en daarom kon Van Dorpe nog niet als burgemeester herbevestigd worden. De schepenen bleven dus op post. Op zaterdag 31 januari 1965 kopte *HVW*: *Schepen A. Vermaere verliest zijn "portefeuille". Wegens "verwaarlozing van funktie".* Albert Vermaere dronk de kelk tot de bittere bodem. Hij bleef afwezig op alle commissie- en collegevergaderingen. Hij verloor na een beslissing van het college van burgemeester en schepenen van 29 januari zijn bevoegdheden en werd schepen zonder portefeuille. De ambtelijke nota die de beslissing rechtvaardigde werd *alleszins op verdeelde gevoelens onthaald*. Het niet getekende hoofdartikel (van de hoofdredacteur, zo vermoeden wij) pleitte voor clementie voor de man die op voet *van koude oorlog met zijn partners in het oude schepencollege* leefde. *Op enkele weken voor een nieuwe gemeenteraad in funktie treedt kan men zich afvragen of dit fel optreden tegen schepen Vermaere nog wel de moeite loont en getuigt van enige menselijke konsideratie*.[197]

Albert Vermaere ging niet zetelen in de gemeenteraad en stond zijn mandaat af aan zijn opvolger. Hij besloot zijn loopbaan vanaf 1971 als opsteller bij DOLSO, de Dienst Ontwikkeling Linker-Scheldeoever in (de Truweelstraat in) Sint-Niklaas. Hij ging op pensioen op zijn vijfenzestigste, trok zich bewust uit het openbare leven terug en leidde een teruggetrokken bestaan in de Zwaluwenlaan in Sint-Niklaas.

Op 22 augustus 1980 kreeg Vermaere de titel 'ereschepen' in de geheime zitting van de gemeenteraad. Pas vier jaar voordien was zijn burgemeestersportret geschilderd door Karel Mechiels, directeur van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten.[198]

Op zijn tachtigste werd Albert Vermaere op initiatief van Staf Van Daele in de bloemen gezet (afbeelding 28). In diens persnota is te lezen dat wat Vermaere als politicus en mens het meest typeerde *zijn kunst om te relativeren* [was]*, het bijkomstige van het essentiële te onderscheiden, begrip op te brengen voor uiteenlopende situaties en steeds een vergevende houding aan te nemen*. Vermaere ontving een bezoek van het stadsbestuur met als

197 *HVW*, 30/01/1971, p. 1.
198 Brief van 30/12/1975 van stadssecretaris Piet Elshout en door de burgemeester gemachtigd schepen Vincent Foubert in het archief A. Vermaere, zie p. 340.

Viering van de tachtigste verjaardag van Albert Vermaere in gezelschap van zijn echtgenote, Staf Van Daele (links) en een stadsdelegatie met Nelly Maes, Freddy Willockx en Urbain Vercauteren.

delegatieleden Freddy Willockx, Urbain Vercauteren en Nelly Maes, een klein eerherstel. In een interview met *Het Vrije Waasland* liet hij optekenen: *Soms zwaar ontgoocheld, maar nooit verbitterd*.[199] In de regiopagina's *Oost-Waas* van *Gazet van Antwerpen* gaf hij toe dat het opkomen met een eigen kieslijst een vergissing was geweest.[200]

Albert Vermaere overleed op 14 augustus 1993 op 82-jarige leeftijd in rust- en verzorgingscentrum De Plataan in Sint-Niklaas. Hij was 24 jaar onafgebroken schepen van Sint-Niklaas en een goed jaar burgemeester geweest. In de perstekst van de stad Sint-Niklaas naar aanleiding van zijn heengaan werd verwezen naar de bouw van de sporthal, het zwembad, de stadskliniek en het slachthuis en naar zijn mandaat als nationale voorzitter van Sporta. Hij werd gehuldigd als bezieler van de bloemenstoet en als medestichter van de toeristische VVV Land van Waas. Als volksvertegenwoordiger ging zijn aandacht uit naar openbare werken en onderwijs. Freddy Willockx typeerde

199 'Op bezoek bij tachtigjarige oud-burgemeester', in: *HVW*, 9/11/1990, p. 3.
200 'Oud-burgemeester Vermaere viert tachtigste verjaardag', in: *Gazet van Antwerpen*, 10/11/1990, p. 36.

zijn *voorganger én vriend* in een brief van 25 augustus 1993 vooral als dienstvaardig. Hij bezocht hem enkele weken vóór zijn overlijden en getuigde: *Ik ben bijzonder onder de indruk gekomen van zijn moed en wilskracht die hij tijdens zijn lijden nog kon opbrengen.*[201] De begrafenis van ereburgemeester Albert Vermaere vond plaats in de parochiekerk Kristus-Koning, de teraardebestelling op de begraafplaats Heimolen.

CONCLUSIE

Het traject van Albert Vermaere legt de structuren en de werking van de plaatselijke politiek bloot. De cenakels van de macht openbaren zich op elk niveau. Wat zich vandaag via de sociale media afspeelt, manifesteerde zich een halve eeuw geleden via verkiezingspamfletten, reclamebladen en (de lokale edities van) kranten en weekbladen én in achterzaaltjes van cafés.

Vermaere bouwde aanvankelijk een grote achterban op, die hem zag als een sterke leider. Hij werkte vanuit een apostolische gedachte, een religieuze ideologie, als oud-kajotter, als een van de *strijders in een politieke partij, als mandaathebbers van een sterke sociale organisatie die de toekomst in handen kunnen en moeten nemen*, zoals hij het in zijn lijkrede bij het overlijden van oud-senator Willy Van Gerven beschreef.[202] Na zijn kortstondig burgemeesterschap en zijn vervanging door Frantz Van Dorpe raakte hij zijn aureool kwijt en speelde hij geen bepalende rol meer. Hoe Van Dorpe het burgemeesterschap in Sint-Niklaas verwierf, is na deze studie duidelijker geworden. Hij maakte dankbaar gebruik van de zogenaamd negatieve reputatie van Vermaere (‘de zaak Vermaere’, de diefstal van obligaties …), die vroeger was gecreëerd om hem op het toppunt van zijn kunnen en zijn roem te breken. Over het ‘waarom’ heb ik tussen de lijnen suggesties geuit. Was Vermaere te eigenzinnig? Te populair? Te bedreigend? Waren er gezondheidsproblemen?

201 Archief Staf Van Daele. Een kopie van de brief werd ter kennisgeving door Willockx aan Staf Van Daele verstuurd.

202 Vermaere zag in Van Gerven een gelijkgestemde. Een uitspraak als: *Moge uw heengaan, Willy Van Gerven, het vernieuwingsproces in ons eigen hart en in onze eigen kaders, diepgaand bevruchten, dan zal weerom in ons werken de kracht Gods, die uit de stervende graankorrel nieuw leven schenkt en voedsel geeft*, is perfect op Vermaeres eigen leven en werken toe te passen. Lijkrede van 27/07/1969, Archief A. Vermaere.

De zaak Vermaere-Van Dorpe brak de politicus Vermaere definitief. Er is de Vermaere van vóór 1965 en die van na 1965. Emmanuel Gerard suggereerde de sleutel te kunnen vinden bij het kabinet Gilson. Het antwoord is genuanceerd, maar er waren toch enkele oud-Verdinaso-leden betrokken (zoals kabinetschef Raf Renard op het kabinet Gilson). In elk geval werd de burgemeestersbenoeming vanuit de echelons van het establishment georkestreerd. En er was zeker een persoonlijke tussenkomst van de eerste minister om Van Dorpe te benoemen.

De diepere oorzaken van Vermaeres onfortuinlijke politieke carrière lagen echter bij Vermaeres eigen achterban en in zijn verleden. Werd hem het verzaken aan het burgemeesterschap kort na de Tweede Wereldoorlog kwalijk genomen? Liep hij niet genoeg in de pas? Was er ooit een conflict geweest? In elk geval hadden de proosten van het Gildenhuis, de verantwoordelijken van het ACW en het ACV en de betaalde krachten of vrijgestelden van de christelijke arbeidersbeweging destijds bijzonder veel macht en vormden zij een structuur die dissidente of zelfs eigengereide stemmen nauwelijks ruimte gunde. Ook de verhouding tussen Sint-Niklaas en de rest van het Waasland lag politiek steeds erg gevoelig.

Frantz Van Dorpe koesterde voor Sint-Niklase grote toekomstdromen en transformeerde de stad, soms – maar niet altijd – ten goede. Daarnaast was hij, in de traditie van het Verdinaso, autoritair en aristocratisch. Van Dorpe en Vermaere waren generatiegenoten, maar kwamen uit andere werelden. De jaren 1930 hadden hen allebei gevormd, maar op een heel andere manier. Overigens was Vermaere op het moment van de tweestrijd met Van Dorpe al door de eigen beweging geradbraakt. Dat was een van de hoofdredenen dat hij het tegen Van Dorpe moest afleggen. Ongetwijfeld heeft hij ook zelf fouten en verkeerde inschattingen gemaakt, was hij af en toe eigengereid en op sommige punten en momenten wellicht te goedgelovig.

Graag wil ik mijn dank uitspreken ten opzichte van voormalig stadsarchivaris van Lokeren Nico Van Campenhout, die de tekst nauwgezet nalas en aanvulde, stadsarchivaris van Sint-Niklaas en hoofdredacteur van de Annalen Patty De Meester, die het archief Van Dorpe en diverse publicaties ter beschikking stelde, en aan Jef Vermaere, de jongste zoon van Albert Vermaere, die het archief van zijn vader ter beschikking stelde. Dat archief wordt/werd gedeponeerd in het Stadsarchief Sint-Niklaas. Oud-journalist Fred Smet bezorgde me tientallen interessante suggesties na een uiterst nauwkeurige lectuur van de tekst. Hij wees er mij terecht op dat vele ACV- en ACW-vrijgestelden uitstekend werk leverden en zich buiten de politiek hielden. Ook dat mag gezegd worden. Verder wil ik Hilaire Liebaut, Björn Rzoska, Sofie Buyse en Els Wauters bedanken voor het nalezen van de laatste versie van deze bijdrage. Dank ook aan Esther Bleyenberg van het Stadsarchief Sint-Niklaas, Chris Stoop van de Bibliotheca Wasiana en Emma Nies, Anna De Ryck en Patricia Quaghebeur van het Kadoc in Leuven voor het opzoeken, klaarleggen en digitaliseren van de vele opgevraagde documenten. Tot slot dank ik mijn vader, Staf Van Daele, die zijn archief ter beschikking stelde en die de finale aanzet voor het artikel gaf.

DEZE PUBLICATIE KWAM TOT STAND MET DE STEUN VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, DE STAD SINT-NIKLAAS EN DE ERFGOEDCEL WAASLAND.

REDACTIERAAD: Sofie BUYSE, Karolien CLAES, Alain DEBBAUT, Patty DE MEESTER, Luc PELEMAN en Nico VAN CAMPENHOUT.

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische of andere middelen, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

De auteurs alleen zijn verantwoordelijk voor hun tekst en voor de gebruikte afbeeldingen en de herkomst ervan. Het bestuur van de K.O.K.W. beslist over wat wordt opgenomen in de Annalen, de Buitengewone Uitgaven en de Nieuwsbrief.

D/2026/0444/3

